

Arhimandrit TEOFIL PĂRĂIAN

Punctele

ale

Ortodoxiei

Cardinale

Îndrumar duhovnicesc

CREDINȚEI
LUMEA
EDITURA

Arhim. Teofil Părăian

Punctele cardinale ale Ortodoxiei

Îndrumar duhovnicesc

© Fabian Anton

© Oferta

pentru prezenta ediție – București, 2005

Editor: Oferta SRL

Str. Armenească 13, sector 2,

București, cod 021042

tel./fax: 021/2111662;

e-mail: razvan.bucuroiu@xnet.ro

Director: Răzvan BUCUROIU

Redactor-șef: Răzvan CODRESCU

Distribuție:

Mateiaș Media SRL

B-dul Regina Maria nr. 50

sector 4 (lângă Patriarhie)

Tel.: 021/335.42.23; 0723/19.29.09

0788/63.51.86

Distribuție directă:

Sorin SAVIN

0788/45.60.90

Apărut cu binecuvântarea

și cuvântul înainte al

Î. P. S. Nicolae Corneanu,

Mitropolitul Banatului

Un produs

CREDINTEI

București – 2005

Cuvânt de prețuire

M-am simțit întotdeauna deosebit de mîngîiat sufletește cînd mi s-a oferit prilejul de a prefăta lucrări ale Părintelui Teofil Părăian. Și iată că mi se îmbie din nou posibilitatea ca, așternînd pe hîrtie aceste cîteva gînduri, să mă refer încă o dată la Părintele Teofil și la o altă apariție editorială a sa, ce vede lumina tiparului, întocmai celor anterioare, nu ca un tratat oarecare, ci sub forma unei culegeri din multele expuneri rostite în fața tinerilor, dar nu numai a lor, ci și a nenumăraților ascultători care îi sorb cuvintele cu nesăț, ori de cîte ori își ia osteneala de a li se adresa. Și trebuie subliniat că e unul dintre cei care trec peste orice oboseală și folosesc orice ocazie spre a împărtăși „prescuri” întru folosul celor care îl venerază.

La ora actuală, Părintele Teofil este unul dintre duhovnicii noștri cei mai cunoscuți, nu numai prin cuvîntările pe care le rostește oricînd și oriunde, dar și pentru că răspunde cu timp și fără de timp tuturor acelor care îi cer un sfat, o îndrumare sau o rugăciune de mijlocire către Bunul Dumnezeu. Faima lui a depășit limitele Bisericii noastre, ajungînd pînă departe. Mi s-a părut semnificativ faptul că traducătorii valoroaselor *Convorbiri duhovnicești* ale Părintelui Ioanichie Bălan, în care sînt redată dialogurile cu diferite personalități eclesiastice contemporane, între cei preferați a fost Părintele Teofil, căruiu i-au fost rezervate cele mai multe pagini (*Volti e parole dei Padri del deserto romeno*, Enzo Bianchi, Superiorul Comunității Bose, Magnano, 1991, pp. 109-149).

Calitățile care îl fac pe Părintele Teofil iubit, căutat și preferat de cei ce doresc să înainteze pe drumul desăvîrșirii sînt foarte multe. Deși nevăzător, a parcurs toate operele filocalice, pe care le-a reținut aproape întocmai, așa încît le poate utiliza oricînd în funcție de problemele vieții de fiecare zi. Mulți am citit aceste opere, dar el știe să le aleagă și să le

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
TEOFIL, PĂRĂIAN, arhimandrit

Punctele cardinale ale Ortodoxiei: îndrumar duhovnicesc / arhim. Teofil Părăian; ed. realizată de Fabian Anton; cu o pref. de Mihai Neamțu; și o postf. de Răzvan Codrescu; cu binecuvîntarea și cuv. înainte de Î.P.S. Nicolae Corneanu, ... - București: Oferta, 2005
ISBN 973-87506-0-1

- I. Anton, Fabian (ed.)
- II. Neamțu, Mihai (pref.)
- III. Codrescu, Răzvan (postf.)
- IV. Corneanu, Nicolae, mitropolitul Banatului (pref.)

281.9

citeze admirabil, în funcție de necesități. Datorită unei memorii fantastice, reușește să reproducă pagini întregi dintr-un Sfânt Părinte sau altul. El poate reproduce și poezii dintre cele mai diferite, de unde și rugămintea pe care deseori ascultătorii i-o adresează să le recite. Ceea ce reprezintă însă una dintre laturile remarcabile ale sfătuirilor sale duhovnicești este omenescul, lipsa de ostentație și înțelegerea lipsită de exagerări a modului cum îl tratează pe cel ce i se confesează. Cum însuși mărturisește, a ajuns aici pornind de la sine însuși: „N-am urmărit lucruri extraordinare, nici pentru mine, nici pentru alții, ci viața mi s-a desfășurat normal, fără opintiri, fără veleități, cu simpla dorință de a sluji lui Dumnezeu prin tot ce fac, deci nu numai prin rugăciune“ (Ioanichie Bălan, *Convorbiri duhovnicești*, vol. II, București, 1988, p. 747). Cei care apelează la Părintele Teofil sînt deseori mirați de modul neconformist de a sfătui sau de a explica situații dintre cele mai complicate. Dar tocmai acest lucru îi atrage și îi înțelepțește pe măsură.

Iată acum, prin intermediul volumului de față, Părintele Teofil ni se adresează tuturor, încă o dată, oferindu-ne o povață, un îndrumar, dar și un cuvînt de îmbărbătare nouă, tuturor celor care simțim nevoia de a avea pe cineva care să ne îndrume cu înțelepciune și dragoste. Sînt ani de zile de cînd Părintele Teofil peregrinează prin toată țara, din oraș în oraș, vorbind credincioșilor și dialogînd răbdător cu ei, îndemnîndu-i și încurajîndu-i, împrumutîndu-le de la sine optimismul și elanul duhovnicesc care îl caracterizează (vezi, de pildă, Pr. Constantin Coman, prefață la volumul *Duhovnici români în dialog cu tinerii*, București, 1997, p. 6).

Pentru toate acestea, apariția acestui nou florilegiu de cuvinte de învățătură constituie un adevărat eveniment spiritual și nu putem decît să fim profund recunoscători celor care s-au îngrijit de tipărirea lui. Totodată, deși nu este necesar, îl recomand din inimă tuturor iubitorilor de lectură duhovnicească. Spun că nu este necesar, pentru că se recomandă prin însăși ceea ce este Părintele Teofil pentru noi toți și prin înțeleptul său cuvînt.

Î. P. S. NICOLAE,
Mitropolitul Banatului

Părintele Teofil – icoană a intervalului

Orice miracol îl înțelegi abia după ce se stinge irevocabil. Pare că judecăm întotdeauna înălțimea dragostei prin comoția despărțirii. E deconcertant modul în care ratăm marile întâlniri cu prezentul, sub un spectru paseist, continuu înrădăcinați în huma melancoliei, înecați în retorica crizei și în revendicarea disoluției actualității. Sub umbra Tradiției, parcă, nu mai e chip să scrutăm prezentul: printr-o înnăscută aplecare deletistă, glisăm pe certitudini vagi, recuzînd cu un aer decrepit-sapiential existența, *hic et nunc*, a excepționalului.

Ca români, am știut întotdeauna să proslăvim, cu asupra de măsură, posteritatea: în perimetrul nostru, moartea convertește orice existență în valoare. Aici discursul este mereu encomiastic, iar empatia, naiv disimulată. Poarta admirației noastre este deschisă, aproape grotesc, numai spre cimitir. La noi orice demers etic pare a fi restaurativ, orice cuvînt evocator – o specie a necrologului, orice învingător – un adormit întru Domnul.

Conștienți de această rușinată demisiune, s-ar cuveni, credem, să ne desfacem inima spre *modelele vii*. Viul aici nu declină un fapt biologic, ci o *prezență* întrupată. Viul, ca patos al făpturii aflate în zelul dăruirii de sine. Viul, ca Viață care „s-a arătat și am văzut-o și mărturisim“ (I Ioan 1, 3). Viul este aici „rugul aprins“ în care dragostea nu se mistuie niciodată. Or, virtuțile acestei firi, într-o debordantă efervescență, înaripată arătare și căutată trecere, se regăsesc inconfundabil într-un bărbat duhovnicesc pe care astăzi tot mai mulți îl știu: Părintele Teofil.

Bătrînul acesta, cu chipul rumen și plete dalbe, robust, surîzător, agil și hitru, ascunde neîndoios o taină. Nefires-

cul său e dincolo de handicapul congenital (nevedetea) sau de condiția sa activă: cea de ieromonah. Numit „duhovnic al ASCOR-ului“, ori „avvă coborât din *Pateric*“ (Părintele Galeriu), Părintele Teofil viețuiește într-o pteacurată mănăstire de la poalele Făgărașului. Atunci cînd vine printre noi, aduce cu sine ceva din ascuțimea creștelor cărunte, parfumul proaspăt al coniferelor și tăria apei de munte. Întemeiat de rugăciune, luînd ca scut pravila, monahul de la Sîmbăta arde veșnic în cuvînt. Nu poate fi nici o întîmplare în faptul de a fi fost botezat cu numele ucenicului cel iubit, Ioan, luînd apoi, în chip minunat, numele iubitorului de Dumnezeu: Teofil.

Vedetă a serilor duhovnicești, producător de adevărate spectacole, mereu oportun, părintele a refuzat debușeul publicistic crispat, rămîinînd multă vreme aproape necunoscut în spațiul cultural extra-ecclesial. În aceasta nu citim, însă, nici o invalidare: lăsîndu-se mai degrabă „eules“, Părintele Teofil a ieșit ca un învingător, parcă fără să vrea. Trebuie spus din capul locului că Părintele Teofil este, înainte de orice, *o stare de spirit*. Dacă *livrescul* nu-l pune întotdeauna în valoare, *Cuvîntul* își găsește întotdeauna sălaș în *nerostitul* rostirii sale. Omiletica erudită pe arie bisericească, competența exegetică, experiența monastică – nu acestea îi aduc mai întîi pe credincioși în sălile de conferințe. Senin, spontan, ironic (în sens socratic, dar și patristic), Părintele Teofil e un *zoom gelastikon*, un îmbucurător, aservit pe deplin aproapelui. Surîsul îi este de copil, nostalgiile – nevinovate, naivitatea – candidă. Omnipotența sa conjuncturală, această dominare pe orizontală, care-l îmbucură trist („cuvîntul meu e sămîntă pe pămînt pietros“), se datorează numai parfumului risipit cu gratuitate neselectivă. Însă dincolo de euforia născută epidermic, puțini o știu, părintele este abandonat cu condescendență: „Cereți de la mine blagoslovenie atît cît sînt aici“. Sărbătoarea sa lăuntrică, și, prin ea, jubileul proximității sale, concrește pe un program paideic lipsit de relaxări și comodități. Tot ceea ce primim în predica sa, dar

mai ales în conferințele susținute decontractat și afabil, e fructul unei *ortopraxii* nevăzute: asceză continuă, fără crisper și asperități, dar sinuoasă și tensionată. Părintele este *convingere*, în primul rînd, pentru că este *trăire*; de aceea, și atunci cînd rostește truisme sau banalități, rămîne spumos și pregnant. Cuvîntul este investit cu tărie numai prin articulare ființială. Totul pare *întemeiat*: sfaturile sînt însoțite de o mimică deferentă, sancțiunile – de o intonație adecvată, glumele – de un zîmbet complice. Ființa sa este mereu într-o necuprinsă îmbrățișare; aceasta aduce cu sine, inefabil și întru preaplin, infinitul dragostei.

Monahul care recită poezii nuptiale este înconjurat ocrotitor, pretutindeni, de tineri. Aflați într-o nealterată osmoză, părintele – tocmai el – le arată calea spre lumină. Nu este întîmplătoare această apropiere, nici neutră ca semnificație. Printre altele, Părintele Teofil, unei tradiționale filosofii sepulcrale a Părinților, îi (pr)opune reflecția asupra *vieții*. Departe de amenințările tanatologice, străin de spaima paralizantă, Părintele Teofil devine el însuși, pentru tineri, un model ontologic. Detașat de clișeele scorțoase și prăfuite ale coreligionarilor săi (și, implicit, ai noștri), reticent la unele reflexe călugărești, Părintele Teofil este absolvent al Facultății echilibrului și bunului simț. E neîndoieicnic pentru cei care-l cunosc, în sensul tare al cuvîntului, că s-a născut pentru a lărgi relieful uman al creștinismului dreptmăritor. Infinitului pneumatic al Ortodoxiei i-a corespuns mereu o plenară diversitate sub raport caracterial: de la Avva Antonie cel Mare pînă la Cuviosul Siluan Athonitul, sau de la Părintele Cleopa la André Scrima, străbați, într-un fel, aceeași albie inepuizabilă: alteritatea e o bucurie, diferența – un privilegiu. În această minunată „felurime“ se cuvin citite și cele mai insolite afirmații ale părintelui, care se vădește nu o dată un desăvîrșit mărturisitor și apologet al Învățăturii Mîntuitorului.

Credem cu tărie că Părintele Teofil va rămîne în amintirea celor care l-au iubit acel duhovnic situat mereu în interval: între itineranță și sedentarism, între rigoarea pa-

tristică și elasticitatea bunului simț țărănesc, între înțelepciunea populară și rodajul intelectual, între ingenuitatea scenică și un diafan histrionism asumat, între discursul perifrazat și sentința ireductibilă, între licență și inovație, între certitudine și neprihănită șovăială. La toate aceste interstii se întrupează chipul pacificat al unui bătrîn care se încapățînează să rămînă veșnic tînăr.

Mihail NEAMȚU

Cine sînt eu ?

(O autobiografie a Părintelui Teofil)

M-am născut în 3 martie 1929, în satul Topîrcea de lîngă Sibiu. Părinții mei, Ioan Părăian și Elisabeta Părăian (născută Buda) au fost agricultori. Sînt cel mai mare dintre patru frați.

În viața conștientă am intrat fără vedere. În această situație, școala primară am făcut-o într-o instituție specială de nevăzători din Cluj, unde am urmat cinci clase, între anii 1935-1940. În 1940, din pricina evenimentelor de atunci, am întrerupt școala, rămînînd în casa părintească vreme de doi ani. În toamna anului 1942 am reluat școala, tot la una specială, în Timișoara, unde am urmat clasa a șasea. În 1943 am început studiile gimnaziale la Liceul „C. D. Loga” din Timișoara, liceu de văzători, unde am urmat opt clase, respectiv gimnaziul și liceul. Dintre acestea, șase clase le-am urmat fără frecvență, iar două participînd la cursuri (clasa a zecea și a unsprezecea).

În toamna anului 1948 am terminat liceul și mi-am luat bacalaureatul, și tot atunci m-am înscris la Institutul Teologic de grad universitar din Sibiu (Facultatea de Teologie de astăzi), unde am studiat vreme de patru ani, între 1948-1952. Sînt licențiat în Teologie.

La 1 aprilie 1953, m-am încadrat în obștea monahală a Mănăstirii Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, unde am devenit monah în 15 august 1953, primind numele de Teofil. În 1960, pe 15 august, am fost hirotonit diacon de către vrednicul de pomenire Mitropolit Nicolae Colan. După 23 de ani, în 13 mai 1983, la sărbătoarea „Izvorul Tămăduirii”, am fost hirotonit preot și hirotesit duhovnic de către Î. P. S. Antonie Plămădeală. În 1988, pe 8 septembrie, am primit gradul și distincția de arhimandrit.

Un punct de referință în viața mea l-a constituit înțelegerea cu Părintele Arsenie Boca, pe la sfârșitul lui august 1942. Doream atunci să rămân în mănăstire, dar nu s-a putut din motive obiective. Părintele Arsenie Boca mi-a pus în atenție rugăciunea cu care se mîntuiesc călugării: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!” și m-a îndemnat să o fac cu gândul și lipită de respirație, în felul următor: între respirații să zic „Doamne”; trăgînd aerul în piept să zic „Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu”; și apoi, dînd aerul afară din piept, să zic: „miluiește-mă pe mine, păcătosul!”.

Pe parcursul a aproape 40 de ani l-am avut ca îndrumător spiritual, în cadrul mănăstirii, pe Părintele Serafim Popescu, duhovnic și preot al obștii noastre.

În situația specială pe care o am, pe lângă cultura oficială din școală, mi-am agonisit multe cunoștințe din cărți, dintr-un care multe mi le-au citit prietenii și colegii. Pe altele – părți importante din *Filocalie*, bunăoară – le-am transcris în sistemul Braille, după dictatul celor apropiați. În ultimii 20 de ani am lucrat mult cu înregistrări pe bandă magnetică – benzi și casete – pe care le-am studiat în folosul meu și al altora.

În cadrul mănăstirii am participat la dumnezeieștile slujbe ale Bisericii în calitatea pe care am avut-o, desfășurînd și o susținută activitate predicatorială.

În condițiile de libertate de conștiință și de cuvînt, am ținut cuvîntări în biserici și în săli de cultură, ca invitat în special al studenților, în mai mult de 40 de orașe din țară. De pe urma cuvîntărilor și conferințelor ținute s-au realizat o duzină de cărți*.

* Iată titlurile cărților Părintelui Teofil apărute la diverse edituri din toată țara, cam de un deceniu încoace (unele în mai multe ediții), în cea mai mare parte alcătuite din predici, conferințe și interviuri: *Ne vorbește Părintele Teofil, Lumini de gînd. 31 de predici din perioada Pentecostarului, Gînduri bune pentru gînduri bune, Prescuri pentru cuminectături, Cuvinte pentru tineri, Să luăm aminte! Interviuri realizate de Sabin Vodă, Întîmpinări. Interviuri cu Părintele Teofil Părăian realizate de Sabin Vodă, Din vistieria inimii mele, Darurile Învierii, Pentru cealaltă vreme a vieții noastre, Veniți de luați Bucurie! O sinteză a gîndirii Părintelui Teofil în 750 de capete, Fericirile tilcuite, Amintiri despre duhovnici pe care i-am cunoscut, Credința lucrătoare prin iubire. Predici la duminicile de peste an, Bucuriile credinței.* [Nota Ed.]

Ca activitate publicistică, am mai colaborat la *Telegraful Român* de la Sibiu, la revista *Mitropolia Ardealului*, la revista *Învierea*, la revista *Porunca iubirii*, la revista *Altarul Banatului*, la revista *Epifania* etc.; am dat interviuri pentru diferite ziare și reviste, am participat la emisiuni radio și TV.

Toate le-am făcut în nădejdea binelui și a înmulțirii bucuriei.

*Arhim. Teofil Părăian,
Mănăstirea Brîncoveanu,
Sîmbăta de Sus, Brașov*

CONVORBIRI ȘI DEZBATERI
cu Părintele Teofil

Arhim. Teofil
slujind la
Paraclisul
nevăzătorilor
din București

Credință și cultură

Prea Cuvioase, în numeroasele conferințe și interviuri pe care le-ați oferit credincioșilor în acești ultimi 10 ani, nu o dată ați afirmat că viața v-a fost ajutată de două lucruri: credința în Dumnezeu și cultura. Pentru început, v-aș ruga să ne spuneți un cuvânt despre aceste două căi.

M-au ajutat în viață credința în Dumnezeu și cultura. M-a ajutat credința în Dumnezeu, căci cu ea m-am pomenit în lumea aceasta. M-am pomenit într-un sat de oameni credincioși, de oameni care știau de Dumnezeu, știau de Biserică, știau de sărbători, știau de posturi, știau de legea lui Dumnezeu, știau de rînduieli... Erau niște oameni care n-aș putea zice că au trăit viața religioasă la ultima posibilitate, dar atmosfera, în general, era una îndemnătoare către viața religioasă. Nu știu cînd am învățat *Tatăl Nostru* și *Îngerul*, m-am pomenit cu ele așa cum m-am pomenit și cu limba pe care o vorbesc. Am adăugat apoi altele și altele, mai întîi în familie și apoi la școală. În familie erau niște rînduieli care astăzi nu mai sînt nici măcar în familiile fraților mei, rînduieli care s-au pierdut, care s-au părăsit. Mă refer în special la rugăciunea de seară. Noi, copii, eram obligați de mama să ne facem rugăciunile. Mama ne-a învățat rugăciuni, așa am spus rugăciuni. Tot ea ne spunea să ne facem cruce pe pernă. Dacă vreodată eram obosiți și nu doream să ne mai și rugăm, ne spunea: „Măi copii, sculați-vă la rugăciune, nu vă puneți precum caii !“.

Erau deci niște reguli pe vremea aceea. Biserica era singura instituție angajantă pentru credincioși. M-am

pomenit deci în Biserică. Am mers la Biserică încă de la vîrsta la care nu știam că acolo se spune ceva cu sens, și abia după aceea am început să-mi dau seama de importanța slujbelor. Poate că nu o făceam însă așa cum trebuie, pentru că abia la Institutul Teologic am înțeles comorile Ortodoxiei cuprinse în Sfintele Slujbe. Deci credința în Dumnezeu a fost ceva care s-a impus prin mediul în care am trăit.

În ceea ce privește cultura, pe aceasta mi-am cîștigat-o pe măsură ce am făcut școala. Și, pentru că credința în Dumnezeu a predominat întotdeauna, cultura s-a conectat la credință, atît cît am avut. M-am bucurat deci și de una și de cealaltă, recomandîndu-le, la rîndul meu, pe amîndouă. Nu spun asta în sensul că fără cultură nu se poate, ci în sensul că este mai bine să ai și cultură. Sigur, Mîntuirea ne-o dă credința, nu cultura. Însă cultura cultivă și ea. Și, dacă este o cultură adevărată, care își merită numele și care are un conținut îndrumător de suflet, atunci este un lucru minunat să fii și credincios și să fii și om cult.

Însă tineretul din zilele noastre nu se poate spune că a avut șansa de a fi crescut într-un mediu profund credincios și nici că a acumulat cultură îndeajuns. În această situație, ce drum poate el parcurge?

Tineretul nu poate apuca decît drumul pe care merge deja. El se schimbă doar dacă se trezește cumva, dacă ajunge să constate anumite valori. Altfel îl duce valul, îl duce șuvoiul. Credința în Dumnezeu este o valoare pe care, dacă omul nu o are, nici el nu este de valoare. Cineva care nu are credință în Dumnezeu nu are suport pentru viață, nu are o orientare, nu are un suport pentru a înainta în cele bune. Dacă te rezumi numai la ceea ce poți face fără o îndrumare venită de undeva de mai presus de tine, poți avea o viață fluctuantă și ai, de fapt, de multe ori oscilații, de multe ori faci bine, de multe ori nu faci bine, uneori ești bun, alteori ești rău, precum îți vine ție. Pe

cînd cineva care are credință în Dumnezeu are o orientare, se jenează să facă rău, are un program de viață precum este programul prezentat în *Psalmul 33*: „Veniți fiilor, ascultați-mă pe mine, frica Domnului vă voi învăța pe voi. Cine este omul cel ce voiește viața, care iubește să vadă zile bune? Oprește-ți limba de la rău și buzele tale să nu grăiască vicleșug. Ferește-te de rău și fă bine, caută pacea și o urmează pe ea“. Or, lucrurile acestea nu se pot realiza așa, spontan, ci se realizează pregătindu-te pentru ele, știind de ele. Sfîntul Apostol Pavel zice: „Nu te lăsa biruit de rău ci biruiește răul cu binele“ (*Rom. 12, 21*). Sfîntul Isaac Sirul zice: „Împacă-te cu tine însuși și va fi în pace cu tine și cerul și pămîntul“. Sfîntul Marcu Ascutul are cuvîntul: „Cînd îți aduci aminte de Dumnezeu înmulțește rugăciunea ta ca, atunci cînd îl vei uita, Domnul să-și aducă aminte de tine“.

Deci toate lucrurile acestea ni le oferă credința în Dumnezeu, care ne mai oferă, pe lîngă asta, și o disciplină – disciplina postului, de pildă, care întărește disciplina umană în general. Sînt atîtea și atîtea lucruri pe care nu le poți avea în altă parte decît în credință.

În ceea ce privește cultura, trebuie să știți că oamenii o prețuiesc pe măsură ce înaintează în ea. Așa-i și cu credința, o prețuiești pe măsura în care înaintezi în credință. Cu cultura-i ca și cu credința iar cu credința-i ca și cu cultura! Dacă faci faptele credinței, înaintezi în credință. Dacă faci faptele culturii înaintezi în cultură, în aprecierea culturii. Deci ele pot fi legate una de alta.

Numai că în tineretul nostru de astăzi nu mai există interesul care era odinioară. Cînd eram eu elev de liceu, la Timișoara am făcut eu liceul, aveam un profesor de limba latină care avea peste 50 de ani atunci, și care ne spunea că, pe vremea lui, adică pe vremea tinereții lui, se citea mult mai mult. Știa poezii de Eminescu, ne recita anumite versuri. Mi-aduc aminte că de la el am auzit pentru prima dată, poate că le-am citit singuri dar nu le-am reținut atunci, versurile:

*Și Narcis, văzându-și chipul în oglinda sa, izvorul
Singur fuse îndrăgătitul, singur el îndrăgitorul.*

Sau:

*Pentru numele Sfântului,
Tăci, s-auzi cum latră
Cățelul pământului
Sub crucea de piatră !*

Sînt cuvinte din poezii, cuvinte din Eminescu, pe care eu le-am auzit de la acest profesor. Deci el avea un suflet îmbogățit cu versuri de Eminescu, avea un suflet îmbogățit cu ceea ce a acumulat prin citit. Or, el constata că, pe vremea noastră, se citește mult mai puțin. Și acum este și constatarea mea, că pe vremea noastră de acum, în contemporaneitatea noastră, tinerii citesc mai puțin decît citeam noi în tinerețe. Iar noi, la vremea aceea, citeam mai puțin decît citeau înaintașii noștri, de exemplu profesorul meu de latină.

Sper să nu mergem tot în ritmul acesta...

Dragă, să știi că eu nu prea sper la multe. Pentru că există o atmosferă de delăsare. Sînt, într-adevăr, și oameni preocupați de cultură, care scriu, care studiază. Însă aceștia sînt foarte puțini față de majoritatea oamenilor, care am putea zice că, din punctul acesta de vedere, sau nu fac nimic, sau fac prea puțin.

Fiindcă am vorbit despre credință și cultură, spuneți-mi dacă se poate una fără cealaltă și pe care din cele două ar trebui să o alegem în primul rînd ?

Se poate credință fără cultură, se poate și cultură fără credință. Însă credința fără cultură este mai bună decît cultura fără credință.

În România avem mai multă credință fără cultură, sau invers ?

În România este mai mult necredință și necultură. Asta-i realitatea ! O credință fără faptele credinței nu există.

...ră de fapt. Un om care zice că-i credincios, și sînt mulți care spun asta în sensul că nu tăgăduiesc pe Dumnezeu cu cuvîntul, dar care-L tăgăduiesc cu fapta, unul care zice „Cred în Dumnezeu“, dar care nu merge la Biserică, înseamnă că acela nu crede. Sau că nu are atîta credință care să-l ducă în Biserică, sau să-l țină în Biserică. Sînt atîția oameni care se duc și aprind o luminare în Biserică, lăsînd-o acolo în locul lor, pe cînd ea stă, de fapt, în locul ei. Ei se duc și își văd de treabă, ca și cînd și-au îndeplinit o datorie. Pe cînd așa ceva, pentru un om credincios, cu adevărat credincios, un om care Îl are pe Dumnezeu și care nu poate să-L neglijeze pe Dumnezeu, așa ceva nu se poate ! Nu se poate să crezi în Dumnezeu și să nu te rogi lui Dumnezeu, nu se poate să crezi în Dumnezeu și să nu citești cuvintele Lui din Sfînta Scriptură, nu se poate să crezi în Dumnezeu și să nu-ți păzești mintea de gînduri rele, nu se poate să crezi în Dumnezeu și să nu postești, nu se poate să crezi în Dumnezeu și să înjuri, nu se poate să crezi în Dumnezeu și să faci păcate tinerești, să trăiești cu o prietenă, și așa mai departe. Așa ceva nu se poate ! Deci, cine crede în Dumnezeu, are o viață după credință. Măsura credinței este măsura vieții. Cum îți este viața, așa e și credința. Nu există o credință în suflet și o viață în afară. Așa că acestea sînt niște chestiuni care trebuie avute în vedere și numai acestea explică pînă la urmă așezarea ta. Numai pe acestea se poate baza viitorul, la fel cu credința sau în afară de credință, după cum este viața. Pentru că omul crește în ce pornește, nu în ce nu pornește. Cineva care vrea să progreseze în post trebuie mai întîi să postească, cineva care vrea să progreseze în rugăciune trebuie să se roage, cineva care vrea să progreseze în fapte bune trebuie să facă fapte bune. Există deci o angajare. O credință neangajată nu-i credință, nu-i mîntuitoare.

Pentru că tot am ajuns aici, v-aș ruga să vă spuneți părerea privind anumite partide ce se autoîntitulează partide creștine.

Aceasta este o chestiune politică, iar eu nu fac politică ! Însă poate că nu sînt partide creștine. Au mai mult o etichetă pe care o afișează electoratului !

Dar cîți dintre acești politicieni creștini respectă programul pe care l-ați expus mai sus ? Cîți citește, de pildă, Sfînta Scriptură ?

Nu știu, nu am stat să-i urmăresc. În orice caz, ca să fii cu adevărat creștin trebuie să îți trăiești credința. Adică să faci lucrurile acestea: să mergi la Biserică, să te rogi dimineața, seara și la masă, să citești zilnic cel puțin 2 capitole din Noul Testament, să îți păzești mintea prin rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul“, și să postești. La asta aș adăuga programul recomandat de Părintele Arsenie Boca: oxigen, glicogen, somn, să-ți păstrezi hormonii și să ai concepție de viață creștină.

Ce părere aveți despre libertatea, uneori exagerată, pe care și-o iau oamenii din zilele noastre ? Ajută ea la ceva ?

Dragă, libertatea, în general, este bună dacă știi cum să o folosești. Dacă nu știi cum să o folosești, nu-i bună libertatea, devine înrobire. Domnul Hristos a spus iudeilor care au crezut în El: „De veți păzi cuvîntul Meu, veți cunoaște adevărul și adevărul vă va face liberi“. Și atunci au zis iudeii: „Noi sîntem fiii lui Avraam și nimănui n-am fost robi vreodată. Cum zici Tu: adevărul vă va face liberi ?“. Iar Domnul Hristos a spus: „Cel ce săvîrșește păcatul, rob este păcatului“ (In. 8, 32 și urm.) Deci o libertate necontrolată, o libertate nedorită, poate duce la înrobire.

România a știut, în decursul acestor ultimi 10 ani, să-și controleze, să-și dirijeze libertatea ?

N-a știut nimic ! În decursul acestor 10 ani, oamenii n-au știut de unde să înceapă, n-au știut cum să meargă, au mers întîmplător, au mers cum le-a venit. Au căutat ei

să facă anumite lucruri, dar... Mă gîndesc numai cîtă vorbă a fost la început privind corupția, privind înlăturarea ei, și pînă la urmă s-a stins totul...

În sfîrșit, Dumnezeu să-i miluiască pe toți... Eu cred însă că toate ale omului sînt la nivelul omului și, tocmai din acest motiv omul nu poate face mai mult decît face.

Fiindcă vorbeam despre libertate, eu cred că libertatea pe care noi o avem astăzi a adus și rele pe care odinioară nu le-am avut. Înainte de pragul acesta al revoluției, sau cum vreți să numiți ceea ce a fost atunci, erau niște lucruri pe care societatea și orientarea politică de atunci le socotea degradante. Mă refer la pornografie, la avort și la homosexualitate. Erau condamnate ! Acum sînt libere. Iată deci libertatea care aduce înrobire !

Și ce putem face ca libertatea să nu mai aducă această înrobire ?

Nu știu ce putem face ! Mai întîi de toate, trebuie să se creeze niște legi care să îngreueze libertatea, iar omul să știe că libertatea îngreuită este mai mult decît libertatea neîngreuită. Adică să nu se spună că sînt drepturile omului să facă cutare sau cutare lucru, este dreptul omului să facă avort, este dreptul omului să citească lucruri necuviincioase, este dreptul omului să aibă baruri *striptease*, este dreptul omului să privească filme necuviincioase... Tot auzim: e dreptul omului, e dreptul omului... E dreptul omului să fie prost, prost să fie dacă-i dreptul omului !

Fiindcă v-ați referit înainte la Psalmul 33, spuneți-ne cum să căutăm pacea și cum să o urmăm ?

Dragă, pacea nu poate fi căutată altfel decît prin nepătimire. În *Filocalie* este scris: „Pacea este nepătimire“. Deci, pacea fiind nepătimire, întîi trebuie să ajungi la nepătimire, și atunci vei ajunge și la pace. Pacea este un dar al lui Dumnezeu pentru omul curat la suflet: nu ești curat la suflet, n-ai pace în suflet; și n-ai pace nici cu Dum-

nezeu, nici cu alții nu ai pace. Noi, la slujbele noastre, ne rugăm pentru pace, pacea de sus, pacea a toată lumea. Dorim să avem zile cu pace, sfârșitul să ne fie cu pace, cele bune și de folos sufletelor noastre și pace lumii... Însistăm foarte mult pentru pace, numai că pacea este ceva ce se realizează, nu se așteaptă.

Prea Cuvioase, vă rog să roștiți un cuvânt privind cele 3 etape din viața omului. Vorbeați, Prea Cuvioșia voastră, despre mîntuire, desăvîrșire și îndumnezeire.

Mîntuirea este eliberarea de păcat, eliberarea de vină în fața lui Dumnezeu. Este iertare în fața lui Dumnezeu, este excluderea răului din sufletul omului. Omul, cînd ajunge la mîntuire, ajunge la eliberare de negativ, de păcat, de boală etc. Există și mîntuire de boală, există și mîntuire de moarte. Deci noi considerăm că mîntuirea este o eliberare care se realizează, prin puterea lui Dumnezeu, pentru omul credincios. Cine n-are credință, n-are mîntuire, iar cine are mîntuire, are și credință. Credința este Mîntuitorul, iar mîntuirea se realizează la intervenția Mîntuitorului. Nu există o mîntuire pe care și-o realizează omul, așa cum cred cei care au teoria reîncarnării, cei ce afirmă că mîntuirea se realizează prin experiență, care îți aduce o cunoștiință care, la rîndul ei, te face să te depărtezi de rău. Nu-i așa ! Noi credem că mîntuirea privește raportul între Dumnezeu și om, și înaintarea, progresul omului. Deci mîntuirea, considerată un raport între Dumnezeu și om, vine din partea lui Dumnezeu, pentru că păcatul strică legătura dintre om și Dumnezeu. Păcatul privește atît pe om, pe cel ce face păcatul, și pe Dumnezeu, către Care se îndreaptă răutatea omului. Și atunci este nevoie, pe de o parte, de iertare din partea lui Dumnezeu, și, pe de altă parte, de eliberare de negativul pe care l-a făcut omul. Asta este mîntuirea.

Desăvîrșirea este deplinătate în mîntuire, pînă unde poate ajunge omul, excluderea tuturor relelor, dar și împlinirea binelui. Pentru că pocăința, în fond, nu înseamnă

numai părăsirea păcatului, ci înseamnă și lucrarea virtuții. Deci mîntuirea are și o parte pozitivă, așa cum și pocăința are o parte pozitivă. „Ferește-te de rău și fă binele !“ – zice psalmistul. Sfîntul Apostol Pavel spune: „Nu te lăsa biruit de rău și biruiește răul cu binele !“. Așa că și asta ține de mîntuire, însă deplinătatea în lucrarea binelui, dacă există o deplinătate, aceasta înseamnă desăvîrșire. Cu alte cuvinte, desăvîrșirea se exprimă prin perfecțiune.

Spuneți Cuvioșia Voastră că desăvîrșirea se face prin iubire și prin smerenie.

Exact ! Desăvîrșirea o putem înțelege numai prin deplinătate în iubire și deplinătate în smerenie.

Și mai avem tot aici îndumnezeirea. Aceasta vine din partea lui Dumnezeu spre om. Dumnezeu îl cuprinde pe om, îl învăluie, îl ridică pe om mai presus de om, prin puterea Lui. Asta este îndumnezeirea: o revărsare a lui Dumnezeu către om, o transformare a omului prin puterea lui Dumnezeu. Omul rămîne tot om, însă om îndumnezeit, așa cum zic Părinții că fierul ars în foc este tot fier, însă fier înroșit, fier încălzit.

Vă rog să roștiți cîteva cuvinte privind sfatul „Să te depășești și să te dăruiești“, sfat pe care l-ați primit în mănăstire.

Este un cuvînt pe care mi l-a dat Părintele Serafim Popescu, duhovnicul meu din acele vremuri. El mi-a spus, la spovedanie: „Să te depășești și să te dăruiești !“.

Și cum putem face aceste lucruri ?

Prin strădania de a înainta în bine ne depășim și prin iubire ne dăruim. Deci să te depășești, aș zice eu, în credință; să înmulțim credința și să ne dăruim prin iubire. Este ceea ce zice Sfîntul Apostol Pavel în *Epistola către Galateni*: „În Iisus Hristos nici tăierea împrejur nu folosește la nimic, nici netăierea împrejur, ci credința lucrătoare în iubire“. Sau ceea ce zice în *Epistola I către Corinteni*: „De-aș avea credință atît

de multă încît să mut și munții, dacă nu am dragoste nimic nu sînt !“. Deci nu am nici o valoare. Cine are credință trebuie neapărat ca să o însoțească de iubire, de iubirea dirijată și orientată prin porunca lui Dumnezeu.

Vorbiți-ne, vă rugăm, despre gînd. Spuneți Cuvioșia Voastră cîndva: „Trebuie să ai grijă la ceea ce gîndești. Aici este cheia vieții sufletești“.

Cheia vieții sufletești, ridicarea și coborîrea în viața interioară, se realizează în gînd. Toate ale omului pornesc de la gîndul omului. Absolut tot ceea ce face omul, întîi gîndește și apoi face. Religia se folosește foarte mult de gîndul acesta și orientează pe om spre cercetarea gîndurilor. Pentru că „din inima omului“, zice Domnul Hristos, „pornesc gîndurile cele rele“. Bineînțeles, și gîndurile cele bune tot din inima omului pornesc. Cu alt prilej a zis Domnul Hristos: „Din prisosința inimii grăiește gura“ și „Omul cel bun din visteria cea bună a inimii sale scoate cele bune, pe cînd omul cel rău din visteria cea rea a inimii sale scoate cele rele“ (Mt. 13, 52), că nu se poate pom bun să facă roade rele și nici pom rău să facă roade bune. Deci toate lucrurile acestea ne duc la înțelegerea faptului că toate ale omului pornesc de la gîndul omului. Așa că toată grija noastră trebuie să fie să ne curățăm partea dinlăuntru a paharului și a blidului, după expresia Domnului Hristos, ca și celelalte să ne fie curate.

Prea Cuvioase, mărturisesc că tare m-am mirat atunci cînd am auzit cele spuse de Cuvioșia voastră că un călugăr trebuie să fie vesel. Am întilnit apoi puncte de vedere similare și în cele spuse de părinții Cleopa și Arsenie. Însă, explicați-ne și nouă, de ce un călugăr trebuie să fie vesel ?

Pentru că un creștin trebuie să fie vesel. Și dacă ești călugăr, ești și creștin, iar dacă ești creștin, nu poți să fii altfel decît vesel. Pentru că așa vrea Domnul Hristos. Domnul Hristos a spus: „Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în Ceruri“, și a mai spus: „Acestea vi le

spun ca bucuria mea să fie întru voi și ca bucuria voastră să fie deplină“ (In. 15). Domnul Hristos a spus: „Iarăși mă veți vedea, se va bucura inima voastră și bucuria voastră nimenea nu o va lua de la voi“ (In. 16). Domnul Hristos a spus și că împărăția lui Dumnezeu este prilej de bucurie și a asemănat-o cu un ospăț (Mt. 8; Mt. 22; Lc. 14; Mt. 25). Domnul Hristos a spus cuvintele: „Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincios, peste multe te voi pune stăpîn“ (Mt. 25). „Intră în bucuria Domnului tău !“. La nașterea Domnului nostru Iisus Hristos s-au spus cuvintele în cîntare îngerească: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire“. Iar îngerul binevestitor le-a spus păstorilor din preajma Betleemului: „Iată, vă binevestesc vouă **bucurie mare**, care va fi pentru tot poporul; că vi s-a născut azi Mîntuitor, care este Hristos Domnul“ (Lc. 2, 11). Iar la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos citim în *Sfînta Evanghelie de la Luca* faptul că „ucenicii s-au întors în Ierusalim cu **bucurie mare**“. Deci bucuria ține de viața creștină. Cine înțelege viața creștină așa cum trebuie, să știe că trebuie să fie un om al bucuriei, un om care se bucură și un om care răspîndește bucuria. Sfîntul Apostol Pavel are și el cuvinte de îndemn la bucurie. De exemplu: „Bucurați-vă cu bucuria nădejdi“ (din *Epistola către Romani*), sau: „Bucurați-vă pururea, și iarăși zic: bucurați-vă“ (cuvinte scrise în *Epistola către Filipeni*), sau: „Totdeauna să vă bucurați, neîncetat să vă rugați, pentru toate mulțumiți“ (cuvinte pe care le citim în *Epistola I către Tesaloniceni*). Toate acestea arată că un creștin trebuie să fie bucuros. Și un călugăr, fiind în elita creștinilor, trebuie să fie și mai bucuros, pentru că este călugăr. Iar cea dintîi haină cu care se îmbracă fratele călugăr este haina albă și se numește *haina veseliei*. „Fratele nostru (și i se spune numele) se îmbracă cu haina veseliei. Să zicem pentru dînsul: Doamne miluiește“. Deci fondul trebuie să fie bucuria. Și apoi, la slujbele noastre, la Sfîntul Maslu, spunem: „Facă-se, Doamne, untdelemnul acesta untdelemn de

bucurie, untdelemn de sfințenie, îmbrăcăminte împărătească, pavază puternică, izbăvitor de toată lucrarea diavolească, pecete nestricată, bucurie a inimii, veselie veșnică“. Sau, la Sfinta Liturghie, la sfârșit, când credincioșii cântă: „Fie numele Domnului binecuvîntat de acum și pînă în veac“, la Liturghia Sfîntului Ioan Gură de Aur, preotul spune: „Împlinirea Legii și a Proorocilor, Tu În-suți fiind, Hristoase, Cel ce ai plinit rînduiala cea părințească, **umple de bucurie și de veselie inimile noastre**“. Păi, cum să nu fim bucuroși dacă toate acestea sînt îndrămațoare de bucurie ?

Prea Cuvioase, dar cum se împacă asta cu citatul: „Umilește-te zilnic pentru ca, în golul lăsat în tine, să poartă intra Dumnezeu“ ? Cum se împacă bucuria unui călugăr cu retragerea lui în vîrfurile munților, în căutare de liniște ?

Călugării pot să fie veseli din bucuria pe care le-o dă Dumnezeu. Dacă te duci în pustie, te duci cu credința ta, te duci cu ostenele tale pentru o îmbunătățire sufletească, și Dumnezeu nu rămîne dator. Dumnezeu îi dă omului bucurie. Dumnezeu nu îi dă omului bucurie din relațiile cu oamenii, ci îi dă bucurie în starea în care se găsește el. Eu, de exemplu, cînd ziceam ceea ce mă învățase Părintele Arsenie, cînd ziceam „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul“, eram elev la Timișoara și mergeam către școală, aveam uneori atîta bucurie că aveam impresia că mă ridică cineva pe sus, că nu aș mai putea suporta mai multă bucurie. Iar bucuria aceasta era din credință, bucuria din legătura cu Dumnezeu. De aceea eu recomand foarte mult rugăciunea aceasta pentru bucuria pe care o aduce în suflet.

Spuneți Cuvioșia Voastră că omul este ființa care poate zice nu ...

Da, și zice *nu*.

Dar nu zice cam des ?

Ba cam zice !

Nu zice unde nu trebuie ?

Zice, zice !

Și ce este de făcut ?

Să știe cînd să zică *nu* și cînd să zică *da*.

Și cum știm asta ?

Știm prin îmbogățirea minții cu gînduri ale lui Dumnezeu, gînduri care ne orientează.

Prin credință și cultură...

Exact !

Spuneți-ne, fiindcă am vorbit aici despre cele 5 etape ale programului recomandat credincioșilor de către Prea Cuvioșia Voastră, spuneți, deci, un cuvînt despre cîteva din aceste etape.

De fapt, este vorba de 5 puncte ale aceluiași program, ele merg împreună. Să mă refer mai întîi la frecvența la biserică. De ce am pus întîi frecvența la biserică, respectiv prezența la biserică în timpul Sfintei Liturghii în duminici ? Pentru că așa ceva face omul o dată pe săptămînă. Și dacă nici o dată pe săptămînă nu poate face omul aceste lucruri, înseamnă că acel om n-are credință în Dumnezeu. Prezența la biserică este obligatorie pentru toți credincioșii, și cine nu merge la biserică înseamnă că-l neglijează pe Dumnezeu și tot ceea ce se face în biserică. Pentru el ar putea să nu existe biserică, să nu existe slujbă, să nu existe liturghie. Oameni de acest gen nu au nici o aderență la biserică. Eu, pe cei care nu merg la biserică duminica, la pîgîni îi număr. Cineva care nu merge la biserică se lea-pădă de tot ceea ce se face la biserică. Deci pe cineva care nu merge la biserică nu-l interesează biserica, nu-l interesează slujba, nu-l interesează predica, nu-l interesează Evanghelia, nu-l interesează binecuvîntările, nu-i preocu-

pat să cînte împreună cu îngerii „Sfînt, Sfînt, Sfînt Domnul Savaot“, nu-l interesează rugăciunea. Deci nu neglijează un singur lucru, ci tot ceea ce se face în biserică. Iar cel care merge la biserică, acela se bucură de binecuvîntări, se bucură de slujbă, se bucură de rugăciune împreună cu alții, se bucură de Evanghelie, se bucură de predică, se bucură că-i închipuie pe heruvimi cîntînd între ei Sfînta Cîntare a Sfintei Treimi, se bucură că și el cîntă împreună cu îngerii „Sfînt, Sfînt, Sfînt Domnul Savaot“. Toate acestea sînt spre bucuria lui și spre înaintarea lui în credință.

În ceea ce privește cel de-al doilea punct, rugăciunea de dimineață, de seară și de la masă, dacă crezi în Dumnezeu, nu poți neglija pe Dumnezeu. Și atunci trebuie să ai o vreme de întîlnire cu Dumnezeu: 5-10 minute dimineața, 5-10 minute seara, 1 minut înainte de masă și 1 minut după masă. Adică trebuie să ții seama de Dumnezeu. Dacă nu faci lucrul acesta înseamnă că-L neglijezi pe Dumnezeu, iar cine Îl neglijează pe Dumnezeu este mai rău decît necredincioșii. Pentru că, zic eu, este mai bine să nu crezi în Dumnezeu decît, zicînd tu că crezi în Dumnezeu, să-L neglijezi pe Dumnezeu.

Al treilea punct din programul meu este citirea Sfintei Scripturi, respectiv a Noului Testament. Zic eu că în fiecare zi să se citească cel puțin 2 capitole din Noul Testament. Dacă acest lucru se poate, este foarte bine, pentru că prin asta îți îmbogățești mintea cu gîndurile lui Dumnezeu, prin asta ajungi să fii orientat și în viața de toate zilele. Este mare lucru să îți împodobești mintea cu cuvintele lui Dumnezeu, cuvinte aduse din Cer pe pămînt. Aceasta este credința noastră.

Dar ce ne facem cu cei care se laudă că citesc Noul Testament ca pe un ziar?

Dragă, oricum l-ai citi, ai totuși un cîștig că l-ai citit!

Prea Cuvioase, Părintele Arsenie spunea că cea mai lungă cale este cea care duce de la urechi la inimă. Vorbiți-ne însă

de calea care duce de la inimă la inimă. Nu este aceasta o cale mai lungă?

Calea care duce de la inimă la inimă este Iubirea. Cineva de la Sfîntul Munte spunea așa: „Inima mea are doar intrări, ieșiri nu are. De aceea cineva care a intrat în inima mea nu mai poate ieși de acolo“. În ceea ce privește cît de lungă sau cît de scurtă este această cale, eu nu am de unde să știu. Știu doar că aceasta este calea!

Rostiți, vă rugăm, un cuvînt despre Rugăciunea Inimii.

Dragă, despre Rugăciunea Inimii s-a vorbit foarte mult în istoria Bisericii, mult mai mult decît este necesar. Aceasta este părerea mea. S-au scris cărți mari, mari, cu tot felul de aprecieri în legătură cu Rugăciunea lui Iisus. Părintele Arsenie numea această rugăciune „rugăciunea cu care se mîntuiesc călugării“. Eu m-aș bucura ca ea să fie numită mai mult *rugăciunea de toată vremea*. De ce? Pentru că este recomandată să se facă în toată vremea. Părintele Arsenie a numit-o „rugăciunea cu care se mîntuiesc călugării“, pentru că aceasta este rugăciunea cu care satori călugării. Cred că numele de „Rugăciunea lui Iisus“ nu este un nume potrivit, pentru că nu Iisus se roagă, ci noi ne rugăm lui Iisus. Cînd zici „Rugăciunea lui Iisus“, ai impresia că înveți o rugăciune cu care se roagă Iisus. Aceasta este părerea mea. Sau mai auzi pe cîte unii zicînd: „Aaa, știu Rugăciunea Inimii!“! Păi, domnule, pînă la Rugăciunea Inimii este cale lungă! Poți să ajungi la Rugăciunea Inimii, cum poți la fel de bine să nu ajungi la ea. Deci, rugăciunea de toată vremea, rugăciunea cu care se mîntuiesc călugării, este aceasta: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătoșul!“! Unii au mai scurtat-o, alții au mai lungit-o, însă formula clasică a acestei rugăciuni este cea care am spus-o mai sus. Trebuie spus aici că nu conținutul este rugăciune, ci angajarea prin conținut în rugăciune este Rugăciunea. Cînd cineva se face călugăr și i se dau metaniile, se spune: „Fratele nostru (și i se spune numele) primește

sabia duhului, care este cuvîntul lui Dumnezeu spre rugăciunea **din tot ceasul** către Hristos“. Aceasta este prezentarea în fața obștii. Și apoi i se spune candidatului la călugărie: „Că ești dator, în toată vremea, a avea în minte, în inimă, în cugetul și în gura ta numele Domnului Iisus și a zice *Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!*“. Asta este esențialul în rugăciunea de toată vremea, ești dator, trebuie să o faci, ești obligat să zici – cît poți de des – „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!“ – Dacă ești călugăr și nu faci treaba asta, să știi că nu ești călugăr! Dacă nu ești preocupat de lucrul acesta, nu ești călugăr!

Bineînțeles că rugăciunea aceasta nu exclude pravila liturgică, rugăciunea din biserică. Dar, cît poți, mai ales atunci cînd mintea nu e ocupată cu altceva de folos, ești dator să zici: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!“ – Aceasta este cîntărea a călugărilor, dar sînt îndemnați la ea și credincioșii care nu sînt călugări. Și ei trebuie să spună rugăciunea aceasta în folosul lor. Numai că aceștia din urmă nu sînt obligați, nu li se poate reproșa că n-au zis destul această rugăciune, că au zis-o prea rar sau că n-au zis-o deloc. Rugăciunea aceasta este un ajutor pentru cei care sînt mirenii și o obligație pentru cei care sînt călugări. Asta trebuie accentuat și asta trebuie subliniat cît se poate de mult și cît se poate de des.

Eu am învățat rugăciunea aceasta cu 11 ani înainte de a fi obligat să o fac, cu 11 ani înainte de a fi călugăr. Era în anul 1942, aveam 13 ani și jumătate, cînd am venit aici, la Mănăstirea Brîncoveanu. Am vorbit atunci cu Părintele Arsenie Boca, doream deci să mă călugăresc, Părintele a vorbit cu mine ca și cu un om mare, m-a luat la spovedit și mi-a pus în vedere „rugăciunea cu care se mîntuiesc călugării“. De ce a făcut acest lucru nu mi-a spus, dar știu eu de ce. Pentru că Părintele și-a dat seama, cum era un om cu putere de pătrundere, de intuiție, cu capa-

citarea de a înțelege esențialul din orice lucru, a realizat deci că ceea ce aș putea face eu ca mirean, nefiind călugăr, ar fi să mă angajez la rugăciunea aceasta a călugărilor. Mi-a spus să o spun cu gîndul, nu cu cuvîntul vorbit – deși se poate spune și cu cuvîntul vorbit, uneori este și necesar, simți tu nevoia să o spui astfel. Însă Părintele mi-a spus să o spun cu gîndul, să o lipesc de respirație, și să zic așa: *Doamne (între respirații) Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu* (trăgînd aer în piept, odată cu aceasta) *miluiește-mă pe mine, păcătosul!* (dînd aerul afară din piept, odată cu aceasta). Asta am învățat eu de la Părintele Arsenie, cu asta am plecat la drum și aproape n-am mai adăugat nimic la aceasta – mă refer ca informație în chestiunea aceasta a rugăciunii de toată vremea. Părintele Arsenie nu mi-a zis că trebuie să iau legătura cu un om experimentat, cu un om duhovnicesc, cu un om care zice de rugăciunea aceasta și de la care aș putea să învăț ce am de făcut în cazuri deosebite. Cred eu că Părintele nu mi-a spus asta pentru că și-a dat seama că nu întîlnesc un astfel de om. Și, de fapt, nici n-am întîlnit!

Mai tîrziu am ajuns eu și pe la Sihăstria, am vorbit și cu Părintele Cleopa. Părintele Cleopa, dacă l-am întrebat despre Rugăciunea Inimii, a început să-mi spună că Fericitul Ioan de la Valaam a spus... sau că Sfîntul Diadoh, episcopul Foticeii zice... I-am spus: „Părinte, nu asta mă interesează, astea le citesc și singur, nu de informație d-asta am nevoie! Pe mine mă interesează niște lucruri din experiență proprie“. Domnule, ce fac eu ca să fie rugăciunea lucrătoare? Deci, chestiunea esențială în această privință este angajarea în rugăciune. Dar accentuez, din toate puterile mele de a afirma un lucru, că rugăciunea nu trebuie să se facă cu exclusivitate, chiar dacă ești călugăr. Nu te gîndești că, atunci cînd vorbești cu cineva, trebuie să spui: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!“ – Nu-i adevărat! Cînd vorbești cu cineva, îl ascuți pe ăla și te raportezi la ce îți spune. Nu spui, cînd ascuți o predică, „Doamne Iisuse

face fără probleme. Deci știm metoda de acumulare, însă nu știm metoda de uitare. Asta cred eu că este uitare.

Vorbiți-ne, vă rugăm, despre icoane și despre rolul lor în Biserica Ortodoxă.

Eu sînt într-o biserică plină cu icoane. Nu există Ortodoxie fără icoane și nu există Ortodoxie fără cultul icoanelor. Cineva ar putea zice că icoanele sînt doar niște imagini care creează o atmosferă. Este adevărat acest lucru, însă icoanele nu reprezintă numai atît. Icoana este o prezență harică, o prezență a celor înfățișați pe icoană: *ea ne pune în legătură cu persoana care este în icoană*. De aceea în Ortodoxie există o cinstire a icoanelor în legătură cu cinstirea persoanelor de pe icoane. La slujbă noi zicem, în fața icoanei Domnului Hristos: „Prea Curatului Tău chip [vorbit cu Domnul Iisus, nu cu chipul] ne închinăm, Bunule [Bunul fiind Domnul Hristos], cerînd iertarea greșelilor noastre, Hristoase Dumnezeu. Că de voie bine ai voit a Te sui cu trupul pe cruce, ca să mîntuiești din robia vrăjmașului pe cei ce i-ai zidit. Pentru aceasta, cu mulțumire strigăm ție: Toate le-ai umplut de bucurie, Mîntuitorul nostru, cel ce ai venit să mîntuiești lumea”. Aceasta este o alcătuire care pune în evidență chipul Domnului Hristos, în legătură cu Domnul Hristos. Aceasta este concepția ortodoxă. Deci, eu mă apropiu de icoana Mîntuitorului, sărut icoana Mîntuitorului ca și cînd aș săruta pe Domnul Hristos Însuși, și aceasta o primește Domnul Hristos ca o cinstire din partea mea, a credinciosului ortodox. La fel se întîmplă și cu icoana Maicii Domnului, la fel și cu icoanele Sfinților lui Dumnezeu.

Numai că icoana are valoare numai pentru cine o vede. Cei ce nu văd icoana știu doar că ea este un obiect sfințit, că este pusă acolo spre sfințire, și o cinstesc fără a avea însă impresia pe care o are cel ce vede icoana.

Prea Cuvioase, spuneți, vă rugăm, și cîteva cuvinte despre viața și greutățile Mănăstirii Brîncoveanu, mănăstire ortodoxă în mijlocul Ardealului.

Dragă, noi, ca toți călugării, facem slujbă în biserică timp de 7 ore pe zi. Ar trebui să facem cele 7 Laude, dar noi una nu o facem, mă refer aici la miezonoptica ce rămîne de făcut personal, fiecare făcînd-o atunci cînd poate. Facem deci cele 6 Laude, pe care le împărțim în 3 părți: dimineața, la ora 7, facem un Acatist, slujba Ceasului VI, slujba Ceasului III și Sfînta Liturghie; după-masă, la ora 18, facem slujba Ceasului IX, Vecernia și Pavecer-nița, iar mai tîrziu, la ora 20, începem Utrenia și facem și slujba Ceasului I. Aceasta este slujba pe care o facem în biserică. Personal, fiecare face rugăciunile pe care le poate, rugăciuni de dimineață, de seară etc. În biserică, în cadrul Sfîntei Liturghii, se face și Paraclisul Maicii Domnului. Iar rugăciunea de toată vremea, „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!”, este o rugăciune pe care o are în vedere fiecare, după posibilitățile sale, pentru că este o rugăciune ne-controlabilă.

În ceea ce privește greutățile pe care le întîmpină mănăstirea, eu nefiind în conducerea mănăstirii, nu am cunoștință care sînt aceste greutăți. Poate or fi și probleme, căci în lumea asta nu sînt numai lucruri ușoare. Trebuie însă să le împlinim pe toate, cu ajutorul Domnului, după puterile noastre.

Prea Cuvioase, vă voi pune acum o întrebare pe care am mai pus-o și celorlalți părinți dubrovnicești cu care am mai discutat. Vreau însă să aud și părerea Prea Cuvioșiei voastre: alegem Estul sau Vestul?

Asta este o chestiune personală, pe care fiecare ar trebui să o aibă în vedere. Eu, de exemplu, nu aleg nimic dintre acestea două, stau în țara în care m-a pus Dumnezeu. Dar, trebuie să recunosc, nu mă neliniștește niciodată faptul că cineva se duce în străinătate pentru a realiza lucruri pe care aici nu le poate realiza. Sînt prea mici salariile, sînt prea mici pensiile, nu se poate trăi o viață decen-tă, este mereu nesiguranța aceasta a zilei de mîine – în

sensul că mâine poți să fii șomer și după aceea poți să nu mai fii nici șomer. Deci sînt atîtea și atîtea lucruri pe care nu le judecă nimeni că nu-s bine făcute. Nu știu ce s-ar putea face ca să nu mai fie așa. Am întîlnit oameni care au o pensie foarte mică și datorii, la bloc, foarte mari. Ce face omul acela ? Cine se gîndește la situația asta ? Cine poate interveni pentru binele aceluia om ? În Germania, de exemplu, sînt asociații care completează trebuințele oamenilor, le dau bani pînă la măsura în care acei oameni pot să trăiască decent. Asta o face biserica, asta o fac diferite asociații. Așa că, acolo, oamenii gîndesc, și astfel ai putea zice că alegi vestul: „Domnule, mă duc acolo, dacă pot rămîne acolo – acolo rămîn ! Pentru că munca se plătește mai bine, chiar dacă muncesc mai mult decît în țară, și după aceea am o pensie din care pot să trăiesc comod“. Or, la noi nu se poate lucrul acesta și noi trebuie să recunoaștem că nu se poate. Părintele Arsenie zicea că în America este mai bine pentru trup, iar aici este mai bine pentru suflet. Totul este deci în funcție de ceea ce își alege omul. Trebuie să recunoaștem însă că nu sîntem numai suflet, ci avem nevoie și de cele pentru trup, de cele ce sînt mai greu de agonisit în societatea românească actuală.

Referitor la vizita Sanctității Sale în România, știu că ați spus că vă pare bine că vine... și că pleacă !

Asta am declarat înainte de venirea sa aici. M-a întrebat un profesor de teologie din Elveția ce zic eu despre venirea Papei. Și am zis că-mi pare bine că vine și îmi pare bine că pleacă.

Vă mențineți această poziție ?

Sigur. De ce nu ? Mie îmi pare bine că a venit !

Și că a plecat ?

Îmi pare bine și că a plecat. Pentru că nu e locul lui aici ! Cred că și lui îi pare bine că a plecat.

Credeți că apropierea Bisericilor, lucru pe care Papa încearcă acum să îl facă, se va realiza ?

Nu ! Cred că nu se va realiza. Nu sîntem în stare să ne unim.

De ce ?

Pentru că nu putem ! Fiecare crede că unirea trebuie făcută din partea celorlalți cu el. Și atunci, cum să te unești ? ! Cum să mă unesc eu cu Papa, dacă el vrea să-și păstreze prerogativele și să rămînă tot Papă ? ! Cum să mă unesc ? !

Dar Sanctitatea Sa nu înțelege lucrul acesta ?

Se vede că nu înțelege. Și atunci, el nu cedează, eu nu vreau, și Doamne-ajută !

Nu ar fi mai bine să cedăm noi ?

Nu o să putem ceda ! Nu o să putem ! Dacă cedăm noi, înseamnă că ne desființăm, înseamnă că nu mai sîntem ortodocși ci sîntem catolici. Și apoi, mai este ceva. Dragă, pînă acum nu s-a ajuns la nimic esențial în ceea ce privește apropierea oamenilor din punct de vedere religios. Nu s-a ajuns la nimic esențial în ceea ce privește lucrarea aceasta ecumenică. Doar „Hai să ne unim !“. Sau, cum am scris eu în *Convorbiri duhovnicești*, s-a ajuns doar la „Hai să dăm mîna cu mîna !“. Atît ! Mai mult nu se poate.

Acum sîntem în situația pe care o știm cu toții, nu putem face mai mult. Am zis: „Domnule, dacă totuși oamenii ar vrea să se unească în ceva care ar da nădejde că se pot uni și mai mult, asta ar fi să prăznuiască Paștele la aceeași dată“. Toți credincioșii creștini din lumea aceasta să prăznuiască, la aceeași dată, Paștele. Nu se poate ! Uite, nici catolicii nu prăznuiesc la aceeași dată Paștele. Pentru că romano-catolicii îl prăznuiesc la o dată, iar greco-catolicii îl țin o dată cu ortodocșii. În ceea ce privește pe greco-catolici, fiindcă a venit vorba de ei, trebuie să spun că, din punctul meu de vedere, ei nu au nici o rațiune de a

sensul că mâine poți să fii șomer și după aceea poți să nu mai fii nici șomer. Deci sînt atîtea și atîtea lucruri pe care nu le judecă nimeni că nu-s bine făcute. Nu știu ce s-ar putea face ca să nu mai fie așa. Am întîlnit oameni care au o pensie foarte mică și datorii, la bloc, foarte mari. Ce face omul acela ? Cine se gîndește la situația asta ? Cine poate interveni pentru binele celui om ? În Germania, de exemplu, sînt asociații care completează trebuințele oamenilor, le dau bani pînă la măsura în care acei oameni pot să trăiască decent. Asta o face biserica, asta o fac diferite asociații. Așa că, acolo, oamenii gîndesc, și astfel ai putea zice că alegi vestul: „Domnule, mă duc acolo, dacă pot rămîne acolo – acolo rămîn ! Pentru că munca se plătește mai bine, chiar dacă muncesc mai mult decît în țară, și după aceea am o pensie din care pot să trăiesc comod“. Or, la noi nu se poate lucrul acesta și noi trebuie să recunoaștem că nu se poate. Părintele Arsenie zicea că în America este mai bine pentru trup, iar aici este mai bine pentru suflet. Totul este deci în funcție de ceea ce își alege omul. Trebuie să recunoaștem însă că nu sîntem numai suflet, ci avem nevoie și de cele pentru trup, de cele ce sînt mai greu de agonisit în societatea românească actuală.

Referitor la vizita Sanctității Sale în România, știu că ați spus că vă pare bine că vine... și că pleacă !

Asta am declarat înainte de venirea sa aici. M-a întrebat un profesor de teologie din Elveția ce zic eu despre venirea Papei. Și am zis că-mi pare bine că vine și îmi pare bine că pleacă.

Vă mențineți această poziție ?

Sigur. De ce nu ? Mie îmi pare bine că a venit !

Și că a plecat ?

Îmi pare bine și că a plecat. Pentru că nu e locul lui aici ! Cred că și lui îi pare bine că a plecat.

Credeți că apropierea Bisericii, lucru pe care Papa încearcă acum să îl facă, se va realiza ?

Nu ! Cred că nu se va realiza. Nu sîntem în stare să ne unim.

De ce ?

Pentru că nu putem ! Fiecare crede că unirea trebuie făcută din partea celorlalți cu el. Și atunci, cum să te unești ? ! Cum să mă unesc eu cu Papa, dacă el vrea să-și păstreze prerogativele și să rămînă tot Papă ? ! Cum să mă unesc ? !

Dar Sanctitatea Sa nu înțelege lucrul acesta ?

Se vede că nu înțelege. Și atunci, el nu cedează, eu nu vreau, și Doamne-ajută !

Nu ar fi mai bine să cedăm noi ?

Nu o să putem ceda ! Nu o să putem ! Dacă cedăm noi, înseamnă că ne desființăm, înseamnă că nu mai sîntem ortodocși ci sîntem catolici. Și apoi, mai este ceva. Dragă, pînă acum nu s-a ajuns la nimic esențial în ceea ce privește apropierea oamenilor din punct de vedere religios. Nu s-a ajuns la nimic esențial în ceea ce privește lucrarea aceasta ecumenică. Doar „Hai să ne unim !“. Sau, cum am scris eu în *Convorbiri duhovnicești*, s-a ajuns doar la „Hai să dăm mîna cu mîna !“. Atît ! Mai mult nu se poate.

Acum sîntem în situația pe care o știm cu toții, nu putem face mai mult. Am zis: „Domnule, dacă totuși oamenii ar vrea să se unească în ceva care ar da nădejde că se pot uni și mai mult, asta ar fi să prăznuiască Paștele la aceeași dată“. Toți credincioșii creștini din lumea aceasta să prăznuiască, la aceeași dată, Paștele. Nu se poate ! Uite, nici catolicii nu prăznuiesc la aceeași dată Paștele. Pentru că romano-catolicii îl prăznuiesc la o dată, iar greco-catolicii îl țin o dată cu ortodocșii. În ceea ce privește pe greco-catolici, fiindcă a venit vorba de ei, trebuie să spun că, din punctul meu de vedere, ei nu au nici o rațiune de a

exista, sînt un fel de două feluri – nu sînt nici catolici puși și nici ortodocși. Ei iau de la ortodocși ce vreau, iau de la catolici ce le convine, și apoi se declară catolici. Deci nici măcar ei, în aceeași Biserică, nu au aceeași dată de prăznuire a Paștilor. Atunci ce să mai zicem de celelalte lucruri care trebuie să formeze unitatea ?

Să ne referim la semnul crucii. Romano-catolicii fac semnul crucii de la stînga la dreapta. Noi, de la dreapta la stînga. Greco-catolicii tot de la dreapta la stînga. Și uite așa mai avem încă un punct de neunire.

Așa că eu nu cred în posibilitatea unirii Bisericilor !

Prea Cuvioase, vă rog să spuneți un cuvînt despre frații armeni care vor sărbători anul viitor 1700 de ani de la creștinarea Armeniei.

Pot să vă spun doar o întîmplare petrecută la mănăstirea noastră. A venit odată la noi un episcop armean. El era însoțit de Mitropolitul Nicolae Mladin. Armenii au fost creștinați de Sfîntul Grigore Luminătorul. Ei bine, acest episcop armean mi-a spus un lucru care mie mi-a plăcut tare mult și pe care l-am spus și eu la rîndul meu, pentru că ce-mi place mie spun și la alții, să le placă și lor. El mi-a spus că în Armenia există o legendă care spune că un copil citea din scrierile Sfîntului Grigore Luminătorul. Și, citind, nu înțelegea. Atunci Sfîntul Grigore, fiți atenți, a ieșit din carte și i-a spus copilului ceea ce trebuia să înțeleagă. Asta mie îmi place tare mult ! A ieșit din carte, nu a venit de undeva de departe, de sus sau de jos, din dreapta sau din stînga. A venit din carte ! Îmi place tare mult, pentru că orice carte este o întîlnire cu cel care a scris-o. Asta știu eu despre armeni și altceva nici nu mă interesează.

Dați un sfat tinerilor. Îi îndemnați să intre în viața aceasta călugărească, să se facă monahi ?

Nu !

De ce ?

Nu vreau ! Dragă, eu niciodată n-am îndemnat pe cineva să se facă călugăr. Asta nu înseamnă însă că mie nu-mi place să fiu călugăr. Îmi place ! Îmi place de nu vă pot spune cît îmi place ! Eu simt că asta mi-a fost calea în viață. Dar nu am îndemnat pe nimeni, niciodată, să se facă călugăr. De ce ? Pentru că asta este o chestiune pe care trebuie să o știe doar respectiva persoană, să o simtă ea. Sînt destui improvizați în călugărie, sînt destui domiciliați la mănăstire. Sînt destui călugări despre care Părintele Arsenie Boca ar spune că sînt cuire de haine călugărești. Sînt destui de genul acesta și nu vreau să mai fie așa. Vreau să fie oameni cumsecade, oameni care sînt cîștigați pentru Dumnezeu, și aceia să aleagă singuri viața călugărească. Asta vreau ! Și dacă-i așa, e bine. Și dacă nu-i așa, nu-i bine !

Ce să facă tinerii pentru a redresa situația în care se află țara noastră ?

Dragă, aceasta este o chestiune pe care nu o poate realiza numai cineva pentru toată țara. Oricît ai fi de important, chiar de ai fi un Corneliu Zelea Codreanu, tot nu vei putea să schimbi ceva în țara asta !

De ce ați ales tocmai acest exemplu ?

Pentru că el a fost o personalitate puternică. Cea mai puternică personalitate românească pe care o știu eu ! Nu a mai fost nimeni la nivelul lui !

Dar Nae Ionescu ?

După Nae Ionescu s-au orientat foarte mult intelectualii. Însă Nae Ionescu nu a fost un om extraordinar. A știut ce a știut, a afirmat ce a afirmat, dar nu a fost un om mare. Uite, Părintele Stăniloae... Măi frate, Părintele Stăniloae a scris lucruri multe și frumoase, dar nu a determinat ceva prin scrierile lui. Ce a determinat Părintele Stăniloae ? ! Nimic ! Doar o școală teologică, arăta tot !

Nu este de ajuns ?

Nu-i de ajuns ! Păi, cum să fie de ajuns, domnule ? !
Oamenii trăiesc din cărți ? !

Dar alții nu fac nici măcar atât...

Zici și tu cum a zis unul de aici, de la mănăstire. Era unul care făcea poezii, dar nu făcea poezii bune. Și, când îi spuneam eu că nu-s bune, zicea: „Tu nici așa nu poți să faci !“.

Dragă, deci trebuie să fim cu judecată. Este adevărat că Părintele Stăniloae a scris frumos. Dar aș vrea să știu câți mai citesc scrierile Părintelui Stăniloae ? Câți le înțeleg ? Câți le aplică în viață ? Este doar o teorie teologică pe care Părintele Stăniloae a putut să o gândească, și este foarte bine, căci sînt lucruri bune. Dar el nu a fost o personalitate puternică, nu a determinat ceva. Personalitate puternică în biserică a fost Părintele Arsenie Boca. Știi ce era aici, la mănăstire, cît a fost Părintele Arsenie, pînă în 1948 ? Lumea de pe lume !

Dar cine mai știe astăzi de Părintele Arsenie și câți știu cine a fost Părintele Stăniloae ?

Asta este pentru că Părintelui Stăniloae i s-a făcut atmosferă, că au spus alții despre el. Despre Părintele Arsenie știu însă toți cei care au venit în contact cu el, cei care au primit dar de la Dumnezeu prin Părintele, cei la care a ctitorit Părintele și cei care și-au schimbat viața prin acțiunea Părintelui.

Pentru că tot am ajuns la acest subiect, v-aș ruga să amintiți cîteva din părinții mai soriți pe care i-ați cunoscut în viața Cuvioșiei Voastre, părinți care astăzi sînt uitați de lume.

Un Părinte uitat, un Părinte sporit, care ar trebui să fie astăzi cunoscut, care a trăit aici, la mănăstire, este Părintele Arhimandrit Serafim Popescu. Însă nu are rost să-l facem acum cunoscut. El a scris o singură carte, iar eu am scris despre el un articol în două numere, apărut în anul

1996, în revista *Epifania*. Mie tare mi-a plăcut cum am scris acel articol și cred că din cauza aceasta le-a plăcut și altora. Am scris așa cum era Părintele, om senin, binevoitor, mîngîietor, iertător, pogorîtor, cum se bucura de înfrînirea cu oamenii, cum zicea: „Bată-vă norocul !“, cum era vesel, cum glumea, cum spunea bancuri cuviincioase (cum că unul s-a dus la stîină și ciobanii au făcut balmuș tare bun și au vrut apoi să-l servească și pe oaspete. Ăla nu a vrut, că nu-i trebuie, că nu-i place... Iar unul din ciobani a zis atunci: „Bă, țineți-l doi și dați-i unu' !“, și cînd i-a dat și a văzut el cît este de bun, a zis: „Ei, acum schimbați-vă: să mă țină unu' și să-mi dea doi !“).

Pentru că aș vrea să încheiem această convorbire cu Prea Cuvioșia voastră, v-aș ruga, în final, să roștiți cîteva poezii dragi inimii Cuvioșiei Voastre. Poate poezii de dragoste...

Știi cum este cu poeziile de dragoste ? Eram la Iași și m-a întrebat cineva cum poate să-și manifeste cineva iubirea față de o anumită persoană. Și atunci mi-am adus aminte de o poezie de Zorica Lațcu, poezie intitulată „Te port în mine“. Și am răspuns prin această poezie:

*Tu port în suflet, ca pe-un vas de preț,
Ca pe-o comoară-nchisă cu pecete,
Te port în trup, în sinii albi și grei,
Cum poartă rodia sămînța ei.
Te port în minte, ca pe-un imn sfințit,
Un cîntec vechi, cu crai din Răsărit.
Și port la gît, neprețuit șirag,
Strînsoarea cald-a brațului tău drag.
Te port în mine tainic, ca pe-un vis,
În cer înalt de noapte te-am închis.
Te port, lumină rumenă de zori,
Cum poartă florile mireasma lor.
Te port pe buze, ca pe-un fagur plin,
O poamă aurită de smochin,
Te port în brațe, horbote subțiri,*

*Mănunchi legat cu grijă, fir cu fir
Cum poartă floarea rodul de cais,
Adînc te port în trupul meu și-n vis.*

Și imediat am primit un alt bilet: „Părintele ne-a spus o poezie de dragoste. Vă rugăm să ne mai spuneți vreo două“. Dar n-am știut atunci. Apoi mi-am pus mintea cu studenții, am venit acasă și am mai învățat două poezii de dragoste: „Somnoroase păsărele“ de Eminescu și „Epitalam“ de Zorica Lațcu. Cînd am fost din nou la Iași, le-am spus studenților: „V-am rămas dator cu două poezii de dragoste. Voi spune trei, pe cea de data trecută și cele două de acum. Și am spus „Epitalam“, care a avut un foarte mare succes. Epitalam înseamnă cîntec de nuntă:

*Iată, fecioare din Chios, răsare Luceafărul serii.
Marea e lină, văzduhul e greu de miresmele verii.
Törțele ard luminos și răsună de cîntece casa;
Doris, frumosul pescar, în iatac își așteaptă mireasa.//
Vîntul suspină prin ierburi, și murmură marea cărunță,
Mîndre fecioare din Chios, să ziceți cîntarea de nuntă.//
Tu erai cea mai frumoasă din hora fecioarelor noastre.
Mulți cunoscut-au puterea privirilor tale albastre,
Mulți au dorit trupul alb și buzele dulci ca o floare,
O, Kalliroe, tu știi că pe mulți azi în suflet îi doare !//
Vîntul suspină prin ierburi, și murmură marea cărunță,
Mîndre fecioare din Chios, să ziceți cîntarea de nuntă.//
Doris, frumosul pescar, are-o luntre cu zece vintrele,
Albe – și mrejele lui totdeauna sînt grele.
Glasul lui dulce în noapte departe pe apă răsună,
Părul lui moale lucește, cînd trece sub raza de lună.//
Vîntul suspină prin ierburi, și murmură marea cărunță,
Mîndre fecioare din Chios, să ziceți cîntarea de nuntă.//
Doris, deschide, deschide, să intre mireasa în casă !
Tu ai să-i smulgi de pe față frumosul ei vâl de mătăasă.
Noi o să ducem la temple miresme curate și miere,
Pentru Hymen Hymenaios, Athene și vajnica Here.//*

*Vîntul suspină prin ierburi, și murmură marea cărunță,
Mîndre fecioare din Chios, să ziceți cîntarea de nuntă.//
Zeus, stăpînul cel drept, să vă dea din belșug fericire.
Zile senine de muncă să cereți, și nopți de iubire.
Brațele albe să fie un leagăn de dulce-alintare,
Pentru micuțul ce vine ca preț al durerii amare.//
Vîntul suspină prin ierburi, și murmură marea cărunță,
Mîndre fecioare din Chios, să ziceți cîntarea de nuntă.//
Nu vei mai merge cu noi în cîmpiile ude de rouă,
O, Kalliroe, de-acum vei intra în viața cea nouă !
Buzele noastre surîd, dar de lacrimi ni-s genele pline,
Cînd vă urăm cu iubire un ultim: Rămîneți cu bine !//
Tăce și vîntul în ierburi, și tăce și marea cărunță,
Mîndre fecioare din Chios, sfîrșit-am cîntarea de nuntă.*

Măi frate, ce s-au bucurat cei de acolo !... Le-am zis: „Îmi pare bine că n-am învățat-o degeaba, că am învățat-o și pentru voi !“.

Și să continuăm cu o „Filă din Acatist“:

*Bucură-te, leagăn alb de iasomie,
Către care-n roiuri fluturii coboară,
Bucură-te, raza stelei din vecie,
Șipot care curge lin cu apă vie,
Bucură-te, Maică pururea Fecioară,
Dulcea mea Marie.//
Bucură-te, floare fără de pribană,
Albă ca argintul nopților de vară,
Spicul cel de aur veșnic plin cu brână,
Mirul care vindeci orice fel de rană,
Bucură-te, Maică pururea Fecioară,
Ploaia cea de mană.//
Bucură-te, brazdă plină de rodire,
Munte sfînt, în care s-a-ngropat comoară,
Bucură-te, cîntec tainic de iubire,
Clopot de chemare, cîntec de mărire,
Bucură-te, Maică pururea Fecioară,*

Blîndă fericire.//
 Bucură-te, mărul vieții care-nvie,
 Pomul greu de roadă-n plină primăvară.
 Bucură-te, iarăși, tărîm de bucurie,
 Dintru care curge miere aurie,
 Bucură-te, Maică pururea Fecioară,
 Sfînta mea Marie.
 Și voi încheia cu o Ectenie:
 Pentru ca iubirea noastră să-nflorească,
 Albă cum e crinul Bunelor Vestiri,
 Pentru ca mlădița dragostei să crească,
 Plină de mireme, dulce de rodire;
 Pentru ca din neaua grea de peste iarnă
 Rod de viață caldă iarăși să legăm,
 Pentru ca lumina peste noi să cearnă,
 Domnului să ne rugăm.//
 Pentru ca să-și verse binecuvîntarea,
 Ca un zvon de vînturi line, peste noi,
 Pentru ca în suflet să-i simțim chemarea,
 Cînd plecăm genunchii, seara, amîndoi;
 Pentru ca-n iubirea Lui să ne-mpreune,
 Cînd, cuprinși de patimi, numele-I strigăm,
 Pentru ca-n vecia Lui să ne cunune,
 Domnului să ne rugăm.//
 Pentru ca belșugul țarinilor grele
 Să ne facă traiul rodnic și umil,
 Pentru ca răsfrîngeri din surîs de stele
 Să sclipască-n lacrimi ochii de copil;
 Pentru ca sudoarea să ne miruiască
 Și-n lumina morții viața s-o cercăm,
 Pentru ca din muncă pacea să rodească,
 Domnului să ne rugăm.//
 Pentru ca-n mulțimea îndurării Sale
 Însuși să-și pogoare pasul către noi,
 Pentru ca să-I ducem sufletul în cale,

Cu miros de smîrnă și cu ramuri moi;
 Pentru ca-n lumina alb-a dimineții,
 Din strînsoarea cării să ne dezlegăm,
 Și-ntr-un pas să trecem pragul larg al vieții,
 Domnului să ne rugăm.

În final, roștiți, vă rugăm, un cuvînt de folos pentru toți cei care vor citi aceste rînduri.

Dragă, toate cuvintele pe care le-am spus sînt cuvinte de folos. Să le împlinească !

Convorbire consemnată de
Fabian Anton

În vizită,
la Mănăstirea Văratec

Creștinismul și crizele modernității

Este multă înstrăinare, însingurare, deziluzie; mereu ne lipsește ceva ca să fim în regulă? Cum să ieșim din această stare?

Însingurarea este o realitate pentru cei ce simt însingurarea. Există însă și o singurătate plină, când te însingurezi ca să realizezi ceva deosebit, să poți fi cu tine însuți, să te cunoști pe tine însuți. În orice caz, singurătatea voită e diferită de singurătatea nedorită. Cineva care are o singurătate nedorită trebuie să caute o împlinire: ori o împlinire spirituală, dacă e format sufletește, ori o împlinire socială, prin omul de lângă tine sau prin omul prin care te-ai putea împlini.

Multe tradiții s-au pierdut, mulți oameni au devenit vulnerabili, vegetează dezrădăcinați și caută puncte de sprijin, rădăcini. Domnește o nesiguranță mai întâi cu propria persoană: Cine sînt eu?

La întrebarea „Cine sînt eu?” cred că e foarte greu să-ți răspunzi ție însuți. În general, ne putem răspunde la această întrebare în raport cu alții, prin ceea ce ne deosebește de ceilalți. Oricum, este o chestiune care de fapt nu e atît de importantă, să știi cine ești tu ca să poți să realizezi un raport real față de alții. Cine sînt eu? Nu știu dacă eu însumi mi-aș putea răspunde la această întrebare. Știi anumite lucruri despre tine, știi anumite lucruri despre altul, și atunci poți să-ți formezi o perspectivă; dar un răspuns satisfăcător pentru noi înșine nu putem să ni-l dăm, sau nu știu în ce măsură am putea să ni-l dăm.

Domnul Iisus Hristos a întrebat pe ucenicii Săi: „Cine zice oamenii că sînt eu ?“, iar ucenicii au răspuns că: „Unii zic că ești Ilie, alții Ieremia, alții unul dintre prooroci“. „Dar voi cine ziceți că sînt ?“. Atunci Sfîntul Apostol Petru a zis: „Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu cel Viu“. O întrebare de felul acesta se mai găsește în Sfînta Evanghelie în legătură cu Sfîntul Ioan Botezătorul. „Cine ești tu, ce să dăm un răspuns celor ce ne-au trimis ? Eu sînt glasul celui ce strigă în pustie“. Însă sînt răspunsuri care aveau valoare pentru momentul respectiv. La aceeași întrebare adresată nouă înșine („Cine sînt eu ?“) e greu de răspuns e greu să dăm un răspuns pe care, auzindu-l cineva, într-adevăr să-și dea seama cine sîntem noi. Cred că întrebarea aceasta e bine să ne-o punem nouă înșine, dar rămînd o întrebare deschisă (poate pentru o veșnicie) și mai ales nu putem răspunde printr-o definiție, printr-un cuvînt, ci putem răspunde cu ceea ce sîntem, cu esențialul din noi.

Apar momente de criză; toate se prăbușesc: familia, satul tradițiile. Cine poate răspunde aspirațiilor de siguranță, alinare, adăpost, întâlnire, dialog, acceptare, comunicare, căldură, prietenie, apropiere. Unde ne mai putem simți acasă ?

Poate că răspunsul la această întrebare e în credința pe care o avem, și în măsura în care o avem. Sfîntul Marcu Ascetul de pildă, în *Filocalie*, spune că „Credința neclintită este un turn întărit, iar Hristos se face toate celui ce crede“. Dacă într-adevăr ne-am întâlnit cu Dumnezeu și trăim din Dumnezeu, dacă ne raportăm corect la Dumnezeu ca la Tatăl nostru, împlinirea se face prin credință. Dacă nu avem acest support, nu ne poate împlini nimic, pentru că toate ale omului sînt sub nivelul omului, iar omul are aspirații mai presus de el. Dacă nu reușești să trăiești din cele mai presus de tine, n-ajungi niciodată să te împlinești, pentru că împlinirea n-o dă lucrul pe care-l faci și care-ți este inferior, ci împlinirea o dă Dumnezeu, Care este mai presus de noi. Nu se poate ajunge la o împlinire decît în foarte mică măsură și de foarte scurtă durată, cînd e vorba de lucruri pe care le facem noi și care sînt sub

nivelul nostru, pentru că ele nu sînt făcute de noi ca să ne împlinească, ci doar așa, pentru un moment. Bucuria succesului poate să fie o împlinire, dar o împlinire adevărată trebuie să fie din ceva mai presus de noi.

Omul caută unitatea, caută o siguranță care să înglobeze totul. Omul dorește răspunsuri limpezi, scurte și pregnante la diverse probleme care să simplifice oarecum adevărurile, valorile tradiționale, care uneori sînt prezentate prea complicat, prea nuanțat. Pentru tinerii dezrădăcinați care aspiră la legături afective în cadrul unui cerc restrîns, pentru cei care au sentimentul că sînt dezorientați, în conflict cu ei înșiși, cu ceilalți, cu societatea și cu lumea întregă, care au experiențe de sfîșiere, răni din toate părțile, ce oferim ?

Le oferim ceea ce pentru noi a fost împlinirea, adică le oferim ceea ce pentru noi constituie un suport. În general, eu contez pe credința în Dumnezeu, care este o rezolvare a tuturor chestiunilor. În momentul în care cineva ajunge să trăiască prin credință, nu mai are nevoie de altceva, sau toate celelalte sînt învăluite în credința în Dumnezeu, totul este prin Dumnezeu. Este ca aluatul din pildă cu aluatul care e pus spre dospire și care-și comunică întregii frămîntături calitatea lui de a dospi. Adică credința în Dumnezeu se amestecă în toate laturile existenței omenești.

Tendința societății este depersonalizarea. Simțim nevoia de a ieși din anonim, de a fi noi înșine. Cum să realizăm acest lucru ?

N-ai cum să trăiești în anonim cînd vrei să te afirmi ca persoană, dacă vrei să trăiești ca persoană. De fapt, omul e făcut ca să trăiască în veșnicie ca persoană, nu să se dizolve din persoana în care există, căci fiecare dintre noi trăim în mod conturat ca o anumită persoană. Dumnezeu ne-a creat ca să fim veșnic ceea ce sîntem, adică să nu ne depersonalizăm. Cine caută o depersonalizare, caută de fapt o dizolvare. Nici nu știu cum ar putea cineva ca, depersonalizîndu-se, să mai existe, sau să mai aibă conștiința

existenței. Noi existăm prin persoana noastră, prin ceea ce avem specific față de ceilalți oameni. Dacă e vorba de un anonim, în sensul că nu cauți o afirmare prin tine însuși, nu înseamnă să ajungi să nu mai fii ceea ce ești.

Pentru cei ce se află în căutare spirituală pe cont propriu, cu ce limbaj și cu ce concepte potrivite venim în căutarea lor sinceră de sacru, de mistică, de trezire spirituală, de speranță, de renaștere în dub ?

Vezi, lucrurile acestea nu se pot realiza în mod artificial: gata, a venit cineva la mine, l-am rezolvat. Chestiunea se pune așa: omul trebuie să se angajeze la ceva, să nu aștepte rezultatele finale înainte de a face ceea ce duce la rezultatele finale. De obicei, oamenii care vor să se angajeze într-o viață spirituală ar vrea să aibă sfârșitul de la început, ori așa ceva nu se poate. Începem cu ceea ce putem începe, cu ceea ce înseamnă lucruri de început, și în măsura în care cineva se angajează la o viață superioară, are și rezultatul unei vieți superioare. Întii este datoria, după aceea bucuria; degeaba cauți bucuria înainte de a-ți împlini datoria. Dacă cineva vrea să înainteze într-o viață superioară, trebuie să se orienteze după cei ce au deja o viață superioară și satisfacții pe măsura vieții pe care o duc.

Nu se poate trăi fără perspectiva de viitor. Viitorul îngrijorează. Unde se ajunge cu atâtea războaie locale ? Putini se așteaptă la o lume mai bună care să vină curînd. Cum trebuie citite vechile texte ale profetilor și Apocalipsa Sfintului Ioan într-o perspectivă și într-un proiect viitor ?

Viitorul este un lucru către care sîntem îndreptați cu toții, deși viitorul pînă la urmă noi nu-l trăim ca viitor, îl vom trăi ca prezent. Viitorul ni-l pregătim prin prezentul în care trăim și îl trăim ca prezent și în continuare, dar avem o dorință de liniște, de pace, de bucurie, avem nădejdea care privește viitorul, avem o perspectivă pe care ne determină trecutul pe care ni l-am format. Bineînțeles că noi trăim într-un contact de viață, trăim împreună cu alții, trăim în împrejurările în care ne este dat să ne ducem via-

ța. În ce măsură putem noi să influențăm lucrurile pe care le trăim, sau în care trăim, este ceva ce nu se poate ști dinainte. Important este să fim bine orientați și să avem încredere în Dumnezeu. *Apocalipsa Sfintului Ioan* și scrierile profetilor nu au alt rostul să ne prezinte un viitor așa cum va fi el, să zicem așa ca și context social, ci au rostul să ne pregătească pe noi ca, în împrejurările care vor fi, oricare vor fi acelea, să avem statornicie în bine, să avem siguranța că nu sîntem singuri, ci că Dumnezeu este cu noi, și că acolo unde este Dumnezeu, acolo nu este nici un lucru rău. Cît privește necazurile cîte vin peste oameni și care pot veni, important este să nu ne lăsăm robiți de gîndul că vor veni necazuri, ci să avem încredințarea că Dumnezeu poate să schimbe și viața noastră, și contextul existenței noastre, în măsura în care acest lucru este necesar. De fapt, mîntuirea se realizează în condițiile în care trăim.

Pot să am și eu un rol privind viitorul societății ?

Da, fiecare poate să aibă un rol, în sensul că binele se înmulțește prin binele pe care-l face fiecare, deși noi nu ne putem gîndi la o influență asupra societății de perspective uriașe. Fiecare aduce binele în jurul său, în apropiere imediată de el, între cei cu care îi este dat să trăiască. Și binele, și răul, cît există pe lumea aceasta făcută de om, tot oamenii și-l fac. Eu nu pot să mă gîndesc că o să fac minuni, că o să fac niște lucruri extraordinare într-un cerc foarte larg, dar binele acela, puțin, cît îl pot face, este spre înaintarea binelui comun, și atunci, privită în felul acesta, acțiunea mea ajută la schimbarea societății în general. Un om de treabă este un cîștig pentru societatea în care acel om trăiește.

Există multă ignoranță, e nevoie de informație adevărată. Omul conștient de personalitatea sa unică se întrebă: „Cine mă va ajuta să-L găsesc pe Dumnezeu ?“.

În *Pateric* se spune: „Apropie-te de omul care se teme de Dumnezeu și atunci te vei teme și tu de Dumnezeu“. Te ajută să te apropii de Dumnezeu omul care deja trăiește cu

Dumnezeu, care-L are pe Dumnezeu. Dumnezeu nu e o abstracție, e o realitate, o ființă care vrea să ni se descopere, care vrea să intre în componența existenței noastre, și nu se poate ajuta altcineva mai bine decât un om care are deja o experiență. Sfântul Apostol Toma, de pildă, L-a întâlnit pe Domnul Iisus înviat, pentru că era împreună cu cei care credeau deja în învierea Lui. Dacă ținem legătura cu oamenii care știu de Dumnezeu, care trăiesc în Dumnezeu, aceia ne pot ajuta cel mai bine ca să ne apropiem de Dumnezeu. Apoi, Dumnezeu Însuși ni Se descoperă. Sfântul Apostol Pavel spune despre sine că Dumnezeu i S-a descoperit lui, Dumnezeu Care l-a ales din pîntecele maicii lui ca să-L slujească. Prin urmare, noi nădăjduim la apropierea de Dumnezeu prin Dumnezeu și prin oamenii lui Dumnezeu.

Spuneți-ne ceva despre rolul rugăciunii și al angajării personale.

E foarte important să ai conștiința că ești angajat personal într-un lucru pe care-l poți considera uneori un lucru exterior ție. Pentru noi mijlocul de a ne angaja personal este rugăciunea personală sau a Bisericii. Rugăciunea Bisericii ne formează o perspectivă, iar rugăciunea personală pornește din perspectiva formată de slujbele Bisericii.

Cum să fie receptată o Sfântă Liturghie vie ?

Toate ale omului sînt la nivelul omului. Degeaba vrei să receptezi niște lucruri mai presus de tine cu o capacitate pe care n-o ai. Important este să faci eforturile de a-ți deschide sufletul pentru ceva care-ți este necesar și care te ridică. Orice Sfântă Liturghie este un prilej de a-I sluji lui Dumnezeu; nu un spectacol la care ieși parte, ci este o slujire pe care o faci tu însuși; și atunci în măsura în care slujești te și deschizi mai mult spre slujire.

Lipsesc din ce în ce mai mult sfătuitoarii spirituali și orientările date speranței. Cine dă răspunsuri la problemele mele și cine mă va ocroti ?

Important este să ceri de la Dumnezeu omul care să te poată ajuta și, în același timp, să ceri de la Dumnezeu și smerenia de a-l asculta.

În privința viitorului: șomaj, amenințarea războiului, a violenței, se ridică multe semne de întrebare. Ce este adevărul ? Cine are dreptate ? Cine poate garanta viitorul și liniștea ? Care este sensul vieții mele ? Mai există oare ceva după moarte ?

În privința viitorului și a necazurilor care sînt niște realități (șomajul și alte multe), acestea sînt condițiile existenței noastre, nu putem noi să schimbăm niște lucruri care nu depind de noi. Important este cum ne plasăm noi înșine în condițiile pe care le avem și cum putem realiza binele în acele condiții. Dacă avem încredințarea că Dumnezeu este la cîrma vieții noastre, n-avem motive să ne îngrijorăm de lucrurile care ne-ar putea deruta la un moment dat. Dar asta nu înseamnă că le-am și rezolvat; situațiile nu vin numai din pricina noastră, ci vin din pricina oamenilor care gîndesc altfel viața (de exemplu, acum la noi sînt atîtea lucruri pe care oamenii nu le-au așteptat, nu le-au dorit) și nici nu le putem schimba noi, după ce au pornit. Așa cum au venit situațiile, așa vor veni și rezolvările. Totul e să știm cum ne găsim locul în societatea în care trăim. Iarși vin la gîndul că credința în Dumnezeu rezolvă toate, dar nu le rezolvă în sensul că schimbă situațiile, ci schimbă pozițiile.

Unde să găsim sfătuitoarii spirituali care să accepte, cu răbdare, să ne ajute să discernem ?

Unde sînt, acolo să-i găsim. În măsura în care sîntem vrednici să ni-i descopere, dacă sînt undeva, în măsura aceasta îi vom și găsi; și dacă nu sînt, să ne dea Dumnezeu inspirația să ne rezolvăm problemele fără un îndrumător spiritual. Eu personal, de pildă, n-am găsit mulți oameni în care să am încredere că sînt oameni deosebiți și care m-ar putea ajuta foarte bine, însă am găsit de multe ori principii sau formule care m-au ajutat fără să mă gîndesc

că formula respectivă sau principiul respectiv vine de la un om care este un om excepțional. Așa că Dumnezeu poate să ne descopere niște lucruri și prin oameni care nu sînt mult deosebiți. Sfîntul Marcu Ascetul zice să nu disprețuiești niciodată învățătura, pentru că înțelepciunea lui Dumnezeu poate să-ți trimită un sprijin, poate să-ți trimită un om care să te ajute. De pildă, aici la noi, la mănăstire, au venit cîndva niște călugări din Franța care au trecut pe la Sfîntul Munte și care ne-au lăsat un cuvînt care mie mi-a plăcut foarte mult: „La Dumnezeu să te gîndești ca la Dumnezeu, nu ca la om, și să-L respiri pe Dumnezeu cum respiri aerul“. Este un cuvînt pe care l-au adus de la Sfîntul Munte și care e important, dar ei au plecat de aici și alt cuvînt de la ei nu mai știu. Nu înseamnă că dacă n-am fost la Sfîntul Munte și dacă nu i-am găsit pe oamenii de acolo care spun cuvîntul, cuvîntul n-a putut ajunge aici. Ajunge altfel. Alt exemplu: Părintele Serafim, de la noi de la mănăstire, a fost la Sfîntul Munte, la Părintele Arhimandrit Antipa Dinescu, care, cînd a auzit că părintele se duce la Atena, la Facultatea de Teologie, a zis: „Să te ții de pravilă, că altfel te îndrăcești!“ N-am fost pînă la Sfîntul Munte și totuși știu cuvîntul acesta: ține-te de rînduială, că altminteri nu ajungi unde trebuie. Așa că nu trebuie neapărat să ai un îndrumător sau un om de excepție care să-ți spună ceva. Sînt niște lucruri care pot circula, tot de la oameni de excepție, dar cu care n-ai ajuns în legătură. Nu trebuie neapărat să ai un îndrumător, un sfătuitor. Important este să fii sincer, că atunci îți dă Dumnezeu și omul, și cuvîntul care-ți trebuie.

Spuneți-ne despre vindecarea spirituală și trupească prin Biserică.

Asta este o chestiune care ține de rînduiala Bisericii, în sensul că există o Taină a Spovedaniei, care aduce vindecarea spirituală, și o Taină a Sfîntului Maslu, care aduce vindecarea trupească, dar nu în toate cazurile și nu pentru toți.

Un om frămîntat, pe care nu-l mai încîntă binefacerile științei și tehnicii, vrea răspunsuri clare la o serie de întrebări,

vrea motive de speranță. Cine îl va vindeca de plictiseală, unde va găsi ceva care să-l încălzească inima, cine va vrea să îl învețe să-și refacă unitatea ființei atît de răvășite?

De plictiseală scapi cînd ai o viață superioară, cînd ai o angajare. Dacă ești fără lucru, dacă nu lucrezi, dacă nu ești angajat în ceva, sigur ajungi la plictiseală. Dacă nu ai o împlinire sufletească, dacă nu ai ceva din care să trăiești, să te hrănești, ajungi la plictiseală. Plictiseala o depășești numai cu o viață îngrijită, cu o viață superioară. Toți oamenii care se plictisesc sînt de fapt oameni inferiori, oameni neangajați în ceva deosebit. Pentru aceștia trebuie o angajare în rugăciune și în muncă. *Patericul* se deschide cu un cuvînt în legătură cu Sfîntul Antonie cel Mare, în care se spune că Sfîntul Antonie stătea odată și a ajuns într-un fel de plictiseală și a zis: „Doamne, ce să fac să mă mîntuiesc?“. Atunci a trimis Dumnezeu un înger care avea înfățișare de călugăr și care i-a arătat ce să facă să se mîntuiască: se ridica la rugăciune și, după o vreme, se apleca și împletea o funie, adică muncea, după aceea iarăși se ridica și se ruga, și iarăși se așeza și lucra. Și la urmă îngerul i-a spus: „Așa să faci și te mîntuiești“. Prin urmare, plictiseala nu poate fi alungată cu dorința de a scăpa de plictiseală, ci plictiseala poate fi alungată prin angajarea în ceva care să îți dea o mulțumire, care să-ți folosească energiile pe care le ai și care, după aceea, să te scoată din ceea ce socotim noi că este plictiseală. Dar numai un om care se angajează poate scăpa de plictiseală; și mai ales un om superior, cineva care are ce să gîndească, cineva care are ce să facă într-o viață spirituală, chiar în rugăciune, în meditație, în aprofundarea unor lucruri. De fapt, plictiseala este semn de om inferior. Iar motivele de speranță sînt motive de credință. Ai credință, ai și speranță. Credința și speranța se unesc. Cine are credință, are și speranță, are iubire, smerenie, are de toate și înaintează în toate cele bune, și toate acestea îi aduc mulțumire. Cine nu e angajat într-o viață de credință, acela nu poate să ajungă să aibă speranță. Speranța ține de sufletul omenesc, e o ca-

pacitate a sufletului omenesc. Dar speranța se desfășoară de multe ori și de la sine. Sînt oameni care de fapt nu au motive speciale de speranță – și totuși speră. De exemplu, am cunoscut cîndva o soție care își aștepta soțul de la închisoare, dar care de fapt nu avea nici un motiv să creadă că va veni curînd; ea, totuși, tot timpul credea că o să vină. Important e să ai o speranță, dar să n-ai iluzii, să-ți faci gînduri că o să se întîmple lucruri care nu se pot întîmpla. Bineînțeles că pînă la urmă speranța i s-a împlinit, în sensul că a venit la vremea potrivită, dar ea a anticipat cu speranța lucrul acesta cu mult înainte.

Cum să-mi refac unitatea ființei ?

Dacă știi cum ai ajuns să te răvășești, atunci poate știi și cum să te unești. Întîi trebuie să știi cum ai ajuns la ne-unirea din tine, la dizarmonie, și atunci știi și cum să-ți refaci unitatea. Poate că fiecare din cei care sînt răvășiți sufletește are altă pricină a răvășirii sufletești, și atunci trebuie să găsești modul de a te uni, de a te armoniza. De exemplu, unul care e răvășit de patimi, acela trebuie să termine cu patimile ca să ajungă la unire. Unul care n-are destul de accentuate virtuțile, trebuie să insiste pentru virtuți, pentru că virtuțile aduc unirea. După aceea e vorba de rugăciune: nu ne rugăm noi pentru „unirea tuturor“ ? E vorba de iubire, iubirea care unește: „Să ne iubim unii pe alții, ca într-un gînd să mărturisim !“. E vorba de smerenie. Sînt niște lucruri care nu se pot realiza la comandă, din care să poți scoate o rețetă.

Cum se ajunge la o inimă curată ?

Mai întîi de toate prin înlăturarea întinăciunilor din inimă. Trebuie să cunoști așezarea sufletească. Domnul Hristos spune ce anume întinează pe om: gîndurile cele rele, desfrînările, hoțiile, uciderile, preacurviile, poftele de înavuțire, necumpătarea, hula, pizma, înșelătoria, vicleania, ușurătatea, trufia. Dacă știi ce te întinează, atunci știi și ce trebuie să înlături din suflet ca să nu mai fii întinat, ci să fii curat.

Cum se poate să te întărești în credință ?

Prin faptele credinței. Faci ce-ți cere credința. Orice faptă poate să ne întărească credința sau să ne-o scadă. Ca să ne întărim credința, trebuie să evităm faptele care întăresc necredința. De pildă, cineva care știe că trebuie să postească și nu postește, se întărește în nepost și necredință. Cineva care postește, face o faptă de credință și se întărește în credință. Cineva care merge la biserică, își întărește credința. Cine nu merge la biserică, își întărește necredința.

Care mai sînt alte fapte ale credinței ?

Rugăciunea, postul, participarea la sfintele slujbe: acestea sînt cele mai importante. Orice faptă poate fi a credinței, orice virtute, orice efort pe care-l faci pentru îmbunătățirea sufletească, întemeiat pe credință, este o faptă a credinței, de întărire a credinței.

*Convorbire consemnată de
George Căbaș*

Hristos și tinerii

Tema pentru astăzi a fost spontană, deoarece, la întrebarea „Ce temă am putea dezbate data viitoare?“, eu am răspuns așa, dintr-odată: „Iisus și tinerii“. Abia după aceea m-am gândit că este un gând spontan și că s-ar putea să nu fie tineri, și noi să vorbim bătrînilor despre tineri, dar văd că aici sînt și tineri, și este foarte bine și pentru unii, și pentru alții, pentru că, de fapt, Domnul Hristos nu a avut în vedere o anumită categorie de oameni cînd a propovăduit Evanghelia, nu s-a adresat tinerilor sau bătrînilor; Sfîntul Apostol Pavel, însă, s-a adresat oamenilor și pe categorii de vîrstă: bătrîni, tineri, copii (*Tit 2*). În *Epistola către Timotei* avem niște referiri speciale pentru tineri, pentru bătrîni; dar Evanghelia nu se adresează propriu-zis tinerilor sau bătrînilor, se adresează tuturor.

Tînărul cel bogat – mîntuit, dar nedesăvîrșit

Totuși, au existat și situații cînd s-au prezentat la Domnul Hristos tineri. Ca exemplu, ne gîndim întîi la „tînărul cel bogat“; știm că a fost tînăr, că era cineva anume, dar fără nume, căruia nu-i cunoaștem vîrsta, dar știm că a fost preocupat de anumite lucruri, cunoaștem ceva despre viața lui. Dar mai mult decît toate celelalte, există ceva care le cuprinde pe toate celelalte: știm că Domnului Hristos I-a fost drag de el. Eram student la Teologie și, odată, a venit Mitropolitul Nicolae Bălan la cursuri, cred că eram în anul II, și a venit vorba de „tînărul cel bogat“; și a spus să i se dea un Nou Testament, de unde el a citit din *Sfînta Evanghelia de la Marcu*, unde se spunea de tînă-

Hristos și tinerii

Tema pentru astăzi a fost spontană, deoarece, la întrebarea „Ce temă am putea dezbate data viitoare?“, eu am răspuns așa, dintr-odată: „Iisus și tinerii“. Abia după aceea m-am gândit că este un gând spontan și că s-ar putea să nu fie tineri, și noi să vorbim bătrânilor despre tineri, dar văd că aici sînt și tineri, și este foarte bine și pentru unii, și pentru alții, pentru că, de fapt, Domnul Hristos nu a avut în vedere o anumită categorie de oameni cînd a propovăduit Evanghelia, nu s-a adresat tinerilor sau bătrînilor; Sfîntul Apostol Pavel, însă, s-a adresat oamenilor și pe categorii de vîrstă: bătrîni, tineri, copii (*Tit* 2). În *Epistola către Timotei* avem niște referiri speciale pentru tineri, pentru bătrîni; dar Evanghelia nu se adresează propriu-zis tinerilor sau bătrînilor, se adresează tuturor.

Tînărul cel bogat – mîntuit, dar nedesăvîrșit

Totuși, au existat și situații cînd s-au prezentat la Domnul Hristos tineri. Ca exemplu, ne gîndim întîi la „tînărul cel bogat“; știm că a fost tînăr, că era cineva anume, dar fără nume, căruia nu-i cunoaștem vîrsta, dar știm că a fost preocupat de anumite lucruri, cunoaștem ceva despre viața lui. Dar mai mult decît toate celelalte, există ceva care le cuprinde pe toate celelalte: știm că Domnului Hristos I-a fost drag de el. Eram student la Teologie și, odată, a venit Mitropolitul Nicolae Bălan la cursuri, cred că eram în anul II, și a venit vorba de „tînărul cel bogat“; și a spus să i se dea un Nou Testament, de unde el a citit din *Sfînta Evangheligie de la Marcu*, unde se spunea de tînă-

mul cel bogat că Domnul Hristos a privit la el și l-a fost drag de el. De atunci mi s-a împlîntat mie în inimă și în minte gîndul acesta că a existat un om de care l-a fost drag Domnului Hristos.

Mi se pare foarte curios că, de fapt, eu citeam de foarte multe ori în Evanghelie, de pe la 13 ani citeam Noul Testament (fac o paranteză aici: eram în clasa a VII-a și la Religie am avut o lucrare despre Sfîntul Apostol Pavel și am scris lucrarea la mașină și am ajuns la partea cînd trebuia să scriu cîte epistole a scris Sfîntul Apostol Pavel, și nu eram sigur dacă 13 sau 14, așa că am început să număr în gînd și mi-au ieșit 13 și așa am scris, deși eu știam ceva de 14. Apoi, am dat lucrarea profesorului de Religie, care, după ce a citit-o, mi-a spus că e foarte bine, îmi dă 10, deși am o mică greșală, fiindcă am scris că Sfîntul Apostol Pavel a scris doar 13 epistole în loc de 14. Atunci eu am răspuns că eu știam ceva de 14, dar nu-mi ieșeau la număr, și atunci el a propus să le numărăm împreună. Atunci eu ar fi trebuit să-l las pe el să le numească și eu doar să le număr, dar am început eu să le spun și, la sfîrșit, ne-au ieșit tot 13. Pînă la urmă le-am mai numărat o dată și mi-am amintit epistole pe care o uitasem. Eram familiarizat cu Noul Testament nu ca unul care a făcut Teologia, dar știam multe lucruri: capitole, epistole ale Noului Testament, de se mirau colegii mei cum de știam atîtea), dar totuși, cînd a zis Mitropolitul că l-a fost drag, m-a surprins această afirmație, care e extraordinar de importantă, și anume: trei din cei patru evangheliști (Sfîntul Matei în cap. 19, Sfîntul Marcu în cap. 10 și Sfîntul Luca în cap. 11) au relatări despre tînărul cel bogat. Acum, cred că știți că Evangheliile nu au fost scrise una după alta, ci au fost scrise de autori diferiți pentru cititori diferiți, au fost scrise ca niște cărți ocazionale, care se adresau generației contemporane Apostolilor, au fost scrise din trebuința oamenilor. Și sînt unele relatări în fiecare Evanghelie, dintre cele trei, așa cum este și relatarea despre tînărul cel bogat.

Se spune că s-a prezentat la Domnul Hristos un tînăr și a întreb: „Învățătorule, ce să fac să moștenesc viața de

veci?“. Era o preocupare deosebită pentru tinerețea lui, care îi face cinste întrebătorului. Poate știți că această întrebare a fost pusă Învățătorului în două împrejurări – de către tînărul cel bogat și de către un învățător de lege, care l-a ispitit pe Domnul Hristos, întrebîndu-l același lucru. Acesta e pus în situația de a răspunde el la întrebare, căci Domnul Hristos a zis: „În lege ce este scris, cum citești?“. Atunci învățătorul de lege, un om inteligent, ce cunoștea legea, a răspuns că este scris în lege: „Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău, și pe aproapele tău ca pe tine însuți“; iar Mîntuitorul l-a aprobat, zicînd: „Fă acestea și vei fi viu!“ (Lc. 10, 26-27). Dar întrebătorul a mai pus o întrebare: „Cine este aproapele meu?“. Atunci Iisus, drept răspuns, a spus pilda cu samarineanul milostiv. Tînărului cel bogat, Iisus i-a răspuns la întrebare (după relatarea Sfîntului Evanghelist Matei) astfel: „De vrei să intri în viață, păzește poruncile“ (Mat. 19, 17). Convorbirea dintre tînărul cel bogat și Domnul Hristos s-ar fi sfîrșit aici, dacă tînărul nu ar mai fi pus o întrebare, și anume: „Care porunci?“ (Mat. 19, 18). Se știe că Dumnezeu a dat cele zece porunci pe muntele Sinai, ce au rămas în conștiință, iar pe lângă acestea mai există și altele. Domnul Hristos a avut în vedere cele zece porunci, din care a pomenit doar cinci: să nu ucizi, să nu te desfrînezi, să nu furi, să nu aduci mărturie mincinoasă, să cinstești pe tatăl tău și pe mama ta. La acestea se mai adaugă două, și anume: „Să nu înșeli pe nimeni“ (Mc. 10, 19) și „Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți“ (Mt. 19, 19). Astfel au fost pomenite doar șapte porunci și nu mai multe, dar se știe că în Viață nu intră cineva care nu împlinește cel puțin aceste șapte porunci. Domnul Hristos știa că oamenii trebuie să pornească de la ceva și a dat poruncile care sînt mai la îndemînă: cinstirea părinților – pentru că tînărul în general are părinți; să nu te desfrînezi – pentru că tînărul are tendințe de desfrînare; să nu furi – pentru că e la îndemînă și există posibilitatea de a fura; să nu aduci mărturie mincinoasă,

adică să tinzi spre adevăr; să nu ucizi – să nu omori oameni. Toate acestea sînt lucruri peste care nu se trece, deoarece cînd încalci una, încalci toată legea lui Dumnezeu, fiindcă te-ai împotrivit Legiuitorului. Acum urmează ceva de bucurie, și anume: omul acela a zis că încă din copilărie a împlinit toate aceste porunci și totuși Domnul Hristos a spus că-i mai lipsește una; și anume i-a zis „Vinde averea ta, dă-o săracilor și vino și-Mi urmează Mie!” (Mt. 19, 21). Sfîntul Evanghelist Marcu, spre deosebire de ceilalți evangheliști, are o predilecție pentru amănunte, introduce ceva ce nu se găsește în celelalte Evanghelii. De exemplu, tatăl copilului stăpînit de demoni, ce a venit la Iisus, i-a zis un lucru ce a fost trecut cu vederea de ceilalți Evangheliști și menționat doar de Sfîntul Marcu, și anume: „De poți ceva, ajută-ne nouă, fie-ți milă de noi” (Mc. 9, 22), și apoi răspunsul Domnului Hristos: „Dacă poți crede, toate sînt cu putință pentru cel credincios” (Mc. 9, 23). Atunci omul a spus cu lacrimi: „Cred Doamne! Ajută necredinței mele” (Mc. 9, 24). Iată deci, că *Evangheliile de la Marcu* dă mai multe lămuriri și amănunte. Domnul Hristos, Care cunoaște tainele inimii și Care a răspuns de multe ori la gîndurile oamenilor, gînduri neexprimate, pe care oamenii le-au purtat în minte, deci Domnul Hristos Care cunoaște tainele inimii, Domnul Hristos, Care cunoaște gîndurile oamenilor, a privit la tînărul cel bogat și i-a fost drag de el, fiindcă era un tînăr ce a putut spune „Toate acestea le-am împlinit din copilăria mea. Ce-mi mai lipsește?” (Mt. 19, 20) în fața cuvîntului Mîntuitorului, în fața condiției de a intra în viața veșnică. Și astfel lui Iisus, Care a cunoscut tainele inimii, I-a fost drag de el. Dacă e vorba să vrei să fii drag Mîntuitorului, trebuie să îplinești poruncile și trebuie să fii preocupat de viața de veci, și în felul acesta Domnului Hristos Îi e drag de fiecare dintre noi. Am putea zice că toți cei ce împlinesc aceste porunci sînt candidați la viața de veci și de oricînd împlinesc aceste porunci Îi este drag Mîntuitorului.

Numai că a mai rămas ceva pentru care lumea îl condamnă pe tînărul cel bogat, deși nu ar trebui să-l condamne, ci să aibă în vedere că de acest om I-a fost drag Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Ceea ce urmează nu știrbește cu nimic situația lui reală. Și a zis Domnul Hristos: „Îți mai lipsește ceva; vinde toate averile și împarte-le săracilor!” și „Ia-ți crucea ta și-Mi urmează Mie, și vei avea comoară în cer!”. Și atunci tînărul a plecat întristat, că avea multe bogății, adică nu s-a putut desprinde de bogățiile pe care le avea și să facă ceea ce a zis Domnul Hristos. Dar asta nu infirmă situația lui prezentă de atunci, și Domnul Hristos nu l-a respins pentru că nu a putut face mai mult; Domnul Hristos a vrut doar să-l pună în situația de a fi și mai dezlegat de lucrurile acestea. Și atunci el a plecat întristat, însă faptul acesta, că a plecat întristat, arată că el de fapt a dat dreptate Domnului Hristos, nu a zis că nu-I dă dreptate, și-a dat seama că și asta ar trebui să facă – unii spun că mai tîrziu ar fi făcut și asta, noi nu știm, *Evangheliile* nu ne spune, pentru că *Evangheliile* nu ne prezintă pe tînărul cel bogat în ansamblu, ci doar în situația dată. În orice caz, are calități deosebite, nu se poate spune că n-are, și atunci n-avem motive să credem că Hristos l-a respins. El nu l-a respins – adică tînărul nu a ajuns să se desăvîrșească, dar să se mîntuiască a ajuns. Domnul Hristos a zis: „Dacă vrei să intri în viață, păzește poruncile!”. El a păzit poruncile și atunci a intrat în viață, fără îndoială a intrat în viață, numai că nu a intrat și în desăvîrșire. Lucrul acesta noi îl știm și, în măsura-n care-l știm, îl împlinim, Unii dintre noi mai mult, alții mai puțin; important este că Dacă vrem să intrăm în viață, trebuie să avem în vedere poruncile.

Fără îndoială că nu ajung numai poruncile acestea, Cum Domnul Hristos a și spus la sfîrșitul activității Lui – Ultimele cuvinte ale Mîntuitorului au fost, așa cum ni le prezintă Sfîntul Evanghelist Matei: „Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-i în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, învățîndu-i să păzească toate cîte v-am

poruncit vouă“ (Mt. 28, 19); numai că toate nu le poți împlini dacă nu împlinești cele dintâi lucruri care trebuie împlinite. Domnul Hristos ne angajează prin poruncile acestea, ne pune în față ceea ce este mai de trebuință și apoi noi adăugăm la acestea câte putem noi să adăugăm, ca să fie „toate câte v-am poruncit vouă“. Știți ce a urmat după aceea, a spus Domnul Hristos că „anevoie vor intra cei bogați în împărăția Cerurilor“, că „mai lesne este să treacă cămila prin urechile acului“ (Mt. 19, 23-24) – este o hiperbolă, sau unii zic că „funia prin urechile acului“, fiindcă cuvîntul *camilos* înseamnă și cămilă, și funie, doar că se scrie diferit în limba greacă, și astfel unii au tradus funie, alții cămilă, dar oricum Domnul Hristos vrea să spună că cu greu vor intra bogații în Împărăția Cerurilor. Nu se poate zice că nu au intrat bogați în Împărăția Cerurilor, de exemplu Iov, care avea atîtea averi, pe care apoi le-a pierdut, dar le-a și recîștigat, acesta sigur a intrat în Împărăția Cerurilor așa bogat cum a fost, pentru că a folosit bogăția spre binele altora. Și ucenicii, cînd au auzit asta, L-au întrebat pe Domnul Hristos: „Bine, dar atunci cine poate să se mîntuiască?“; și apoi urmează soluția extraordinară de încurajatoare, dată de Domnul Hristos: „Ceea ce este cu neputință la om, e cu putință la Dumnezeu“ (Mt. 19, 25-26), adică ce nu pot face cu ca om, face Dumnezeu și mă ajută, și mă scoate Dumnezeu; El n-are pe nimeni de pierdut. Dumnezeu e iubire, iubirea se revarsă, noi facem ce putem din partea noastră, și ce nu putem noi poate Dumnezeu, și ne ajută, și asta e foarte încurajator. Adică nu poți tu, dar poate Dumnezeu, și Dumnezeu te ajută dacă ești sincer și ești bine intenționat și bine direcționat. De aceea îmi place mie să zic că Evanghelia este dătoare de nădejde, aproape fiecare pagină îți dă bucurie. Cineva spunea că „orice afirmație de Fericitul Augustin este o bucurie“; apoi, dacă se poate spune aceasta despre Fericitul Augustin, cum nu s-ar putea spune de cele rostite de Domnul Hristos?! Să ne gîndim la pilda cu oaia cea pierdută, unde se spune că un cioban avea 100

de oi și a pierdut una, și a lăsat pe cele 99 în cîmp și s-a dus să caute pe cea pierdută, și cînd a găsit-o, a luat-o pe umeri și a adus-o la turmă, și apoi a chemat pe vecini și a zis: „Haideți să ne bucurăm că s-a aflat oaia cea pierdută!“ (Lc. 15, 6); și spune, ca o concluzie extraordinară, în Sfînta Evangheligie de la Luca (fiindcă pilda cu oaia cea pierdută e cuprinsă în două locuri – în *Sfînta Evangheligie de la Matei*, în cap. 18, și în *Sfînta Evangheligie de la Luca*, în cap. 15), și anume se spune că „așa se face bucurie în cer pentru un păcătos care se pocăiește, mai multă ca pentru 99 de drepti care n-au nevoie de pocăință“ (Lc. 15, 7). E ceva copleșitor pur și simplu cînd stai uimit în fața unor astfel de afirmații pe care le treci cu vederea – cum am trecut eu peste afirmația că Domnului Hristos Îi era drag de tînarul cel bogat, sau peste altele, de exemplu cu sutașul din Capernaum de care s-a minunat Domnul Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Domnul Hristos se minunează de om și se minunează de anumiți oameni, nu de oricare, că au fost unii pe care i-a muștrat, sau osîndit chiar, pentru fărădelegile lor.

Cît de mulți tineri, chiar dacă nu se pot desprinde și de bogățiile lor, cum nu s-a putut desprinde nici tînarul acesta, dau totuși dreptate lui Dumnezeu, și asta e mare lucru. Să zici: „Da, Doamne, Tu ai dreptate, nu eu am dreptate“, sau: „Să iubesc pe vrăjmașii mei. Tu ai dreptate, eu nu pot face asta, dar Tu ai dreptate și trebuie să mă silesc să pot și eu“ (unde, în *Sfînta Evangheligie de la Luca*, în cap. 7, citim că a zis Domnul Hristos că fariseii au lepădat darul lui Dumnezeu, sfatul lui Dumnezeu). Asta trebuie să facem noi, să dăm dreptate lui Dumnezeu; și tînarul cel bogat l-a dat dreptate. Deci analizînd puțin situația tînarului, că era preocupat de viața de veci, că s-a dus la Domnul Hristos cu întrebarea: „Ce să fac să moștenesc viața de veci?“ (Mt. 19, 16), că știa că trebuie să împlinească poruncile și a împlinit poruncile, putem spune că toate acestea i-au dat dreptul să intre în Viață.

„Tinere, ție-ți zic, scoală-te !”

Au mai fost și alți tineri pomeniți în Sfînta Evanghelie. Și anume știm că Domnul Hristos a înviat un tînăr, pe tînărul din Nain, fiu unic al unei văduve și căruia Domnul Hristos i-a zis: „Tinere, ție-ți zic, scoală-te !” (Lc. 7, 14). De fapt un cuvînt pe care Domnul Hristos l-a spus într-o anumită împrejurare unui tînăr, dar e, am putea zice, o lozincă, un cuvînt de ordine pentru tineri – „Ție-ți zic, scoală-te !”, adică fii treaz, fii în acțiune, fă ceva, nu stă nelucrător. Cînd eram eu copil, aveam o vorbă în familie: ziceau ai noștri: „Nu sta fără lucru, că-i păcat !”. Cam așa ceva îi spune Domnul Hristos tînărului, să se scoale, să viată stea ca mortul, deși el chiar era mort: „Tînărule, ție-ți zic, scoală-te !”, adică acționează, activează, fă ceva, nu te lăși într-un fel de lîncezeală ce te apropie de moarte, te aseamănă cu morții, ci activează, pentru că asta este ceea ce trebuie să faci, mai ales că ai energii de tînăr. La tinerețe omul e mai propriu pentru acțiune decît la bătrînețe, pentru că la bătrînețe începe omului să-i scadă și energia și elanul, și entuziasmul, și nu se mai poate angaja.

De exemplu, să luăm așa că se tot spune că tinerii au făcut revoluția, cînd se spunea atunci că avem un tînăr minunat, eu nu știu cît a fost de minunat, pentru că un tînăr dintre ei poate nici nu au știut ce fac, dar adevărul este că la tinerețe omul se angajează, face ceva. Bătrînii ce-au făcut ? S-au uitat la televizor, asta a fost toată lucrarea bătrînilor ! Tinerii s-au dus acolo și au ținut pieptul; bineînțeles că nu au vrut să moară, dar, oricum, noi ne dăm seama că la tinerețe omul e capabil de ceva și face ceva; mai sînt și rele destule, tot din entuziasmul ăsta pe care-l are, din energia, din explozia aceasta de putere pe care o are tînărul.

După aceea, Domnul Hristos știm că a înviat pe o tînără de 12 ani – și să știți că acolo unde a propovăduit Domnul Hristos, maturitatea se produce mai repede decît în părțile noastre: la 12 ani sînt fete care se căsătoresc, ceea ce la noi nu se întîmplă, fiindcă nu e format omul

12 ani. Putem să o numim pe această fiică a lui Iair mai mult ca pe o tînără, ca pe o copilă.

Omul crește în ce pornește

Avantajul tinereții față de celelalte vîrste este că la tinerețe omul e modelabil, adică te poți aștepta să se schimbe, pe cînd la bătrînețe nu mai poți să te schimbi nici în bine, nici în rău, ești la un fel de rezumat al vieții. De exemplu, clipa de față ne cuprinde pe fiecare dintre noi cum sîntem. Pînă în clipa de față și ne pregătește pentru viitorul nostru – de aceea este foarte important să faci lucruri bune, ca să crești în bine, cum se zice undeva că „Omul crește în ce pornește”, adică, dacă ești rău, crești în rău și te faci și mai rău; dacă ești bun, crești în bine și te faci și mai bun. Iar rezumatul vieții noastre sîntem noi înșine, și la tinerețe, și la bătrînețe, pentru viața cîtă am trăit-o.

Pentru că vorbim într-un cadru al isihasmului, adică într-un cadru propice pentru rugăciune, într-un cadru care ne atrage atenția asupra importanței pe care o are rugăciunea, și mai ales rugăciunea de toată vremea, putem să spunem (și aceasta că în fiecare clipă a vieții noastre, și mai ales la rugăciune) că noi sîntem rezumatul vieții noastre în raport cu Dumnezeu. Dacă eu mă rog acum și îmi vin gînduri felurite și împrăstieri, înseamnă că încă nu am ajuns la o rugăciune curată, pentru că sînt împrăștiat în cealaltă vreme a vieții mele (sînt împrăștiat și cînd nu mă rog) și atunci la rugăciune se rezumă viața mea cu toate împrăștielile mele, care se cumulează atunci cînd mă rog și atunci îmi dau mai bine seama de ceea ce sînt, pentru că dacă sînt împrăștiat în cealaltă vreme și în celelalte acțiuni, înseamnă că sînt împrăștiat întotdeauna. Cînd știu că acum nu mai trebuie să fiu împrăștiat și totuși sînt împrăștiat cu gîndul, înseamnă că încă nu sînt curățit, că încă nu am ajuns la măsura aceea ca să mi se limpezească înțelegerea, și gîndul încă vagabondează.

Copilul este tatăl omului mare

Cred că v-am mai spus și altădată că în scrierile Fericitului Augustin există și afirmația aceasta: „Copilul este tatăl omului mare“. Și să știți că și „tînărul este tatăl omului mare“, dar pe noi ne pune în încurcătură fiindcă noi știm că omul mare este tatăl copilului, și parcă nu vine să crezi, însă să știți că Fericitul Augustin are dreptate. El nu infirmă adevărul că omul mare este tatăl copilului, dar atrage atenția că și copilul este tatăl omului mare în înțelesul că de copilărie nu se poate face abstracție niciodată, nici de tinerețe, nici de cealaltă vreme a vieții nu se poate face abstracție niciodată, și atunci important este să ne rînduim viața în așa fel încît să ne putem prezenta corect, și la tinerețe, și la bătrînețe, înaintea lui Dumnezeu înaintea oamenilor. Avantajul omului credincios este că știe că gîndurile sînt realități, că ele sînt luate în seamă de Dumnezeu, că nu putem face abstracție de gîndurile, de cuvintele, de faptele și de atitudinile noastre, fiindcă toate intră în noi și ne creează. De aceea se zice că copilul este tatăl omului mare, fiindcă intră în componența omului mare, nu poți fii mare dacă nu ești mai întîi mic; cînd ești mic zici: „Eu sînt mic, Tu fă-mă mare“, fiindcă ai conștiința aceasta.

*„Este aici un tînăr
care are cinci pîini și doi pești“*

Sfînta Evanghelie de la Ioan ne prezintă o minune făcută de Domnul Hristos, înmulțirea pîinilor, cînd a săturat, cu cinci pîini și doi pești, o mare mulțime de oameni. În relatarea acestei minuni, Sfîntul Ioan are o afirmație pe care nu o găsim în celelalte Evanghelii, și anume că unul dintre Apostoli a spus către Domnul Hristos cînd era vorba să sature mulțimea care era acolo: „Este aici un tînăr care are cinci pîini și doi pești“ (In. 6, 9).

deci nu Apostolii aveau cele cinci pîini și doi pești, ci *un tînăr*. E foarte frumos cînd te gîndești că un tînăr avea ceva de oferit pentru mulțime. Și a zis Domnul Hristos: „Aduceți-le aici !“ (*In.* 6, 11). Pîinea este o sinteză a muncii omului și a lucrării Domnului. Noi acum, cînd cumpărăm pîinea, nu prea ne gîndim cum se ajunge la pîine, dar cei care fac pîinea știu cîtă muncă face omul pînă ce are pîinea pe masă. Noi acum o cumpărăm și o mîncăm, dar cei care fac pîinea o și muncesc și o și mănîncă. Deci, este în mulțime un tînăr ce are cinci pîini și doi pești; ceea ce-mi place mie să pun în evidență este faptul că un tînăr a avut ceva de oferit; ar trebui ca toți tinerii să aibă ceva de oferit, și ceea ce ar trebui să ofere toți tinerii ca ofrandă pentru Domnul Hristos este ceea ce spune Mitropolitul Nicolae Bălan în legătură cu tinerii, că „cea mai frumoasă podoabă a unui tînăr este inima curată și mintea trează“. Asta ar trebui să ofere orice tînăr Domnului Hristos, minte trează și inimă curată, adică minte ce nu te lasă să taci orice și inima curată, care este rezultatul unei vieți curate. Cîtă credință are un om ? Atîta cîtă manifestă în viață. Dacă nu manifesti în viață credință, nu ai credință – de exemplu, duminica orice creștin trebuie să meargă la biserică; dacă nu merge, atunci să știe că nu are atîta credință cîtă îi trebuie să meargă la biserică și să-l țină în biserică, și acela e mai mult necredincios decît credincios. Deci, un tînăr oferă ceva Domnului Hristos și Domnul Hristos binecuvîntează ceea ce-I oferă tînărul și înmulțește în așa fel încît să sature mare mulțime de oameni și să rămîna prisos 12 coșuri de fărămituri. Și se spune tot în *Sfînta Evanghelie de la Ioan* că a poruncit să adune rămășițele, ca nimic să nu se piardă – asta înseamnă că a fost prisos și că prisosul nu trebuie disprețuit, ci toate lucrurile trebuie folosite, mai ales că erau binecuvîntate. Să știți însă că Domnul Hristos binecuvîntează și munca omului în realizarea pîinii, deci ceea ce s-a întîmplat la înmulțirea pîinilor se întîmplă întotdeauna cînd avem pîinea pe masă, pentru că Domnul Hristos binecuvîntează toată munca omului. Tinerii în general, în condițiile vieții noastre, au

mai ales de învățat, învață mai nou limbi străine, învață la școală, e vremea de pregătire și vremea de temelie a vieții noastre. La tinerețe punem temelia vieții noastre și de aceea e bine ca tînărul să facă cît poate face el, să adune cît poate aduna, fiindcă apoi pe temelia de la tinerețe se adaugă și celelalte ce se învață în toată viața omului.

Aș vrea să mai amintim un tînăr despre care este scris în Sfînta Evanghelie, și anume un tînăr care, cînd era Domnul Hristos arestat, a fost și el de față, și era îmbrăcat sumar, și se scrie în *Sfînta Evanghelie de la Marcu* că au vrut să-l prindă și pe el, și că el a lăsat haina în mîinile celor ce l-au prins și a fugit. Se crede că tînărul ce a scăpat din mîinile celor ce au vrut să-l prindă, lăsîndu-și haina și fugind gol, a fost chiar Sfîntul Evanghelist Marcu (cf. *Mc.* 14, 51-52). Poate că și Sfîntul Lazăr era mai tînăr, nu-i știm vîrsta. Domnul Hristos l-a înviat pe Lazăr – despre asta se poate citi în *Sfînta Evanghelie de la Ioan*, cap. 11 – care, desigur, a fost mai aproape de tinerețe decît de bătrînețe.

„Fiți copii cînd e vorba de răutate“

Între altele, avantajul tînărului este acela că e mai aproape de copilărie decît de celelalte vîrste, și în orice caz departe de bătrînețe; or, sfințenia omului mare este revenirea la starea nevinovăției copilărești. Sfîntul Apostol Pavel spune: „Fiți copii cînd e vorba de răutate, la minte însă fiți bărbați“ (*I Cor.* 14, 20). Așa putem zice că copilul poate fi un exemplu de sfințenie, în sensul că nu are nimic negativ în el. Există și copii care au ascunzișurile lor, ce poartă în spate încărcăturile cu care au venit în lumea aceasta. Dar ceea ce este avantajul copilăriei, și ceea ce-l face pe copil să fie aproape de sfințenie, este faptul că nu are durată în răutate, răutatea lui e de scurtă durată. De fapt, toate ale copilului sînt de scurtă durată; cînd îi vezi pe copii, nu lungești cuvîntul, pentru că și așa ei nu pot cuprinde mult. Copilul nu are durată nici în răutate, nici

în bunătate. Se poate spune că copilul nu are durată în răutate fiindcă trece repede de la una la alta, se ceartă, se bate, iar apoi îl iartă pe cel cu care s-a bătut și merge mai departe, ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic – și asta e mare lucru, asta nu o face omul mare. O face doar câte unul care e înaintat în viața spirituală. Tinerețea, deci, e vecină cu copilăria, și asta e bine de reținut.

Minte trează și inimă curată

Tinerețea are însă și ea avantaje și dezavantaje. Ceea ce îl menține pe om într-o sferă înaltă, ceea ce-l duce cu siguranță spre bine, în sensul că un om credincios nu-și dă voie să facă lucruri care nu se potrivesc cu principiile pe care le are în considerație Evanghelia, este învățătura Bisericii. Un tânăr credincios nu-și va permite să facă niște lucruri pe care nu le-ar putea face oriunde și oricând, și dacă le face totuși, înseamnă că nu are calitatea aceasta de „credincios“. Eu spun de multe ori despre credință că e „salvatoare“ și că e „despovărătoare“; credința e salvatoare, e mîntuitoare, în înțelesul că te menține în bine, te dirijează spre bine, te ajută să fii în legătură cu Dumnezeu, și unde e darul lui Dumnezeu, acolo nici un lucru nu e greu și acolo e tot binele. Cel ce crede în Dumnezeu are motive în plus să meargă pe calea pe care o binecuvîntează Dumnezeu. Ceea ce e important nu numai pentru tineri, ci pentru toți oamenii, este „să gîndească frumos“, să aibă gînduri bune, gînduri frumoase, să se ferească și de gîndurile care nu sînt frumoase, și de gîndurile ce nu pot fi scoase la arătare oriunde și oricînd. De fapt, asta înseamnă să ai minte trează: să fii selectiv în primirea gîndurilor și a impresiilor, să ocolești pricinile răului, oriunde ar fi – să nu citești cărți excitante, să nu citești reviste necuviincioase, să nu te uiți la lucruri care stîrnesc pornirile sexuale, să nu te uiți la filme ce bagă în suflet gunoariile veacului acestuia, să-ți păzești mintea în toate. Rostul

acesta îl are rugăciunea de toată vremea, să fie păzitoare a minții, să fie disciplinare a minții. Gîndul omului e ca o moară – e scris în *Filocalie* – și ce bagi pe moară, aceea macină moara. Tot așa e și cu mintea: ce bagi pe minte, aceea macină mintea; mintea e comparată cu o moară mereu în mișcare, care macină mereu. De altfel, să știți că faptul de a gîndi este ceea ce-l caracterizează pe om în special. Un filozof zicea: „Cuget, deci exist“. Dovada lui de existență era cugetarea, faptul că gîndește. De ce? Pentru că ceea ce-l caracterizează pe om în mod special, ceea ce-l duce pe om la conștiința de om, ceea ce-l deosebește pe om ca om, este faptul că el gîndește. Dacă te poți înțelege cu omul, ai nădejde că se poate schimba; dacă nu te poți înțelege cu el, nu ai posibilitatea să schimbi nimic în el. Și atunci, important este să fii selectiv în ceea ce privește gîndurile și să nu-ți bagi gunoaie în suflet, pe care mai apoi nu le mai poți scoate. Eu le spun mereu tinerilor la spovedit un lucru pe care e bine să-l aibă în vedere, și anume: să se ferească de pricinile relelor, să nu-și bage în suflet gînduri rele, și asta în două situații (care nu le prea convin tinerilor), și anume să nu se uite la filme și cărți necuviincioase, care înmulțesc răul din suflet, care bagă otravă în suflet, și să nu se ducă la discotecă, și mai ales aceasta le este greu să o împlinească; e adevărat că vin și tineri care nu merg la discotecă sau, dacă au mers și au văzut ce este acolo, nu s-au mai dus altădată. De ce? Pentru că toate ale omului intră în el, fiindcă nu există nimic pe care îl facem sau gîndim noi care să nu se alcătuiască la existența noastră (impresiile pe care le-am acumulat fără să le dorim și fără să le căutăm, de pe stradă, din filmele sau piesele de teatru văzute). În limba franceză există un dicton care zice: „Suferința în sine trece, dar faptul că ai suferit nu trece niciodată“; ce ai băgat în tine te alcătuieste pozitiv sau negativ și te face ceea ce ești. Totuși întrebarea de căpătîi rămîne: „Ce putem face ca să fim așa cum ne vrea Dumnezeu?“. Ei bine, ceea ce trebuie să facem este să ținem seama de Dumnezeu. Dacă ținem seama de Dumnezeu și avem minte trează și ajungem la inimă curată, toate aces-

tea ne avantajează pentru cealaltă vreme a vieții noastre. Esențialul este deci să ținem seama de Dumnezeu, adică să nu facem abstracție de El, ci să-L avem în prim-planul vieții noastre, nu așa ca pe o idee, ca pe o probabilitate, ca pe o posibilitate, ci ca pe o realitate. Să ne simțim dependenți de Dumnezeu și să gândim frumos. În minte nu poate intra nimenea; avem noi avantajul acesta – fiindcă este un avantaj – că nu ne poate cunoaște nimenea gândurile, decât Dumnezeu și noi înșine. Sfântul Apostol Pavel spune că „cele ale omului le cunoaște numai mintea omului“ (1 Cor. 2, 11); și adaugă Sfântul Apostol Pavel că „noi avem mintea lui Hristos“ (1 Cor. 2, 16). Asta e foarte important: să ai mintea lui Hristos. Dar cum să ai mintea lui Hristos? O poți avea dacă ai gândurile lui Hristos. Dacă ai gândurile lui Hristos, ai și mintea lui Hristos, fiindcă mintea se formează prin gândurile pe care le avem. Și atunci am putea spune că „Iisus și tineretul“ ar putea însemna și aceasta: legătura cu Domnul Hristos prin Evanghelic, prin cele ce le știm din Evanghelic, din sfințele slujbe, care sînt trăirea Evanghelici, prin cărțile sfinte de îndrumare duhovnicească, care sînt un fel de continuare a Evangheliei, prezentată sub formă de comentariu, sub formă de actualizare. Cineva zicea că *Filocalia* este a cincea Evanghelic; nu cred că e așa, dar în orice caz *Filocalia* prezintă o continuare a gândurilor din Evanghelic. Citeam chiar azi dimineață despre Johann Sebastian Bach, compozitorul, într-o lucrare numită *Martori creștini*; acolo se spunea că este considerat al cincilea Evangelist, pentru mulțimea gândurilor sfinte din Evanghelic pe care le prezintă în muzica sa (oratoriile de Crăciun și de Paști, dar și cantatele și coralele sînt cu iz duhovnicesc și cu afirmații din Evanghelic). Deci tot ce putem acumula noi frumos din muzică, literatură, nu numai din Evanghelic, ne zidește. Este atîta literatură bună, frumoasă, care ne zidește, care ne împodobește mintea, fie că e vorba de poezii, fie că e vorba de schițe, de nuvele, de romane, lucruri care sînt bune, pe care le citim și care contribuie la formarea noastră duhovnicească!

Bătrînețe fericită au cei ce au avut o tinerețe cinstită

Să dea Dumnezeu să avem folos din acest cuvînt despre tineri, despre tinerețe, despre tinerețea fără bătrînețe, dar nu în sensul să nu ajungi la o vîrstă înaintată, ci să nu ajungi la neputințele bătrîneții, că dacă ajungi să fii la bătrînețe ca la tinerețe nu-i nimica, că doar asta are în vedere acest cuvînt popular: „tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte“. Tinerețea ne-o asigură credința în Dumnezeu, ne-o asigură o viață curată. Cred că v-am mai pomenit că la cununie se spune: „Dă-le lor, Doamne, să-și petreacă viața fără prihană și învrednicește-i să ajungă la bătrînețe fericite, cu inimă curată împlinind poruncile tale“. E vorba de mirii ce se căsătoresc și pentru care preotul cere să-și petreacă viața fără de prihană, adică fără vină, în chip ireproșabil, să aibă o viață curată și sfîntă, realizată prin împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, și prin aceasta să ajungă la bătrînețe fericită, pe care am putea-o numi tot o tinerețe, dacă nu intervin neputințele bătrîneții. Dar noi credem într-o binecuvîntare a lui Dumnezeu care ne duce la o bătrînețe fericită și care este tot o tinerețe, iar cel ce poate ajunge la o bătrînețe fericită este cel care a avut o tinerețe cinstită. Noi să rămînem cu gîndurile acestea pentru cealaltă vreme a vieții noastre, și cei tineri, și cei tineri de mai multă vreme, toți să avem în vedere unirea cu Dumnezeu, bunătatea lui Dumnezeu, considerațiile pe care le-a avut Domnul Hristos pentru tineri, și nu numai pentru tineri, ci de fapt pentru toți oamenii.

Domnul Hristos a trăit în această lume pînă la vîrsta de 33 de ani, cînd a fost răstignit, a murit pe cruce, a înviat din morți și S-a înălțat la ceruri. Deci, în perioada copilăriei și a tinereții Lui, i-a binecuvîntat pe toți oamenii. Gîndiți-vă la cele trei generații care au fost la întîmpinarea Domnului: copii – prima generație; Iosif și Maica Domnului – din a doua generație; și apoi bătrînul Simeon și cu proorocița Ana – din a treia generație. Deci Domnul

Hristos a binecuvîntat și pe bătrîni și le-a dat și lor daruri, și noi credem că o viață lungă este o binecuvîntare de la Dumnezeu și chiar dorim să ajungem să fim îndelungați în zile.

Să ne ajute Dumnezeu să ne trăim fiecare parte din viață la care am ajuns în așa fel încît să fie mărit Dumnezeu din viața noastră și noi să fim obișnuiți cu împlinirea poruncilor lui Dumnezeu cu inimă curată.

Părintele protopop Cornel Ursu: Să mulțumim părintelui pentru aceste frumoase cuvinte. Îmi aduc aminte că l-am auzit odată vorbind despre Sfîntul Ioan numit „cel tînăr“, care, cred eu, ar trebui imitat de oricare dintre noi, ori că sîntem tineri, ori că sîntem bătrîni. Duhovnicul său, la moarte, a adunat soborul de călugări și a spus: „Măi fraților, de 12-14 ani îmi slujește acest Ioan și l-am chinuit, l-am chinuit zi și noapte, intenționat, să văd dacă e pentru călugărie sau nu; acesta nu e om, ci înger, căci un om nu ar putea răbda cît a răbdat acesta!“. Și cum era el numit? „Ioan cel tînăr“. Ce frumos! Să avem noi la orice vîrstă aceste calități. Ce a zis Brîncuși cînd a terminat Coloana Infinitului: „Cînd am încetat să mai fîm copii, am încetat să mai existăm“. Pentru că abia au terminat cu examenele, au venit să se recreeze aici mulți tineri, după efortul depus. Cineva spunea că „Dumnezeu este un Tată iubitor, dar nu face temele școlare ale copiilor săi“. Examenele se pot lua numai cu credință și cu rugăciune, sau se pot lua examenele numai cu știință?

Părintele Teofil: La mine vin oameni și spun: „Părinte, rugați-vă pentru copilul meu, că dă examen“. Și eu îi zic: „Examenele nu se iau cu rugăciunea, se iau cu învățătura“. Asta nu înseamnă că nu te ajută și rugăciunea, dar învățătura este principală, în sensul că sînt și oameni care nu au credință și totuși dau examene și iau examene; asta înseamnă că temeiul este învățătura. *Cu nădejdea fără muncă,/ nu-ți răsare grîu în luncă,/ dar cu amîndouă-n plug,/ umpli lunca de belșug* – zice Vasile Militaru. Dar să mai zic ceva: școala nu se face numai cu învățătura, se face

și cu odihna; nu a zis nimeni să vă osteniți, să învățați pe-te puterile voastre și după aceea să nu mai puteți. Trebuie să fie o alternanță între învățătură și odihnă, pentru că altfel nu mai poți prinde, trebuie făcut un program unde startul să fie întotdeauna de pe odihnit, învățătura cere starea aceasta de odihnă, fără să fii odihnit nu realizezi mare lucru, citești, parcurgi, dar asta nu înseamnă că studiezi.

Părintele Ursu: Încă ceva, tot de examene. Un preot se întâlnește cu o mamă pe stradă, și mama-i spune: „Părinte, v-am dat pomelnic să citiți pentru fiul meu; nu a luat examenul. Ați citit?”. Iar preotul a răspuns: „Eu am citit, el n-a citit!”.

Prof. Ionel Boamfă: Ce se poate face în perioada actuală, de tranziție, pentru cei tineri, ca ei să fie ajutați de cei care pot: de societate, de Biserică, de factori de decizie politică și economică, să dăruiască și să se dăruiască, adică tinerii să se pună în folosul societății și al semenilor lor? Cum să o facă dacă nu au locuință, dacă nu au serviciu, sau au, dar sînt atît de modest plătiți încît n-au nici cu ce să se hrănească?

Părintele Teofil: Chestiunea se pune așa: noi sîntem pentru o viață corectă în împrejurările în care se află oamenii. Noi nu le putem da locuință, nu le putem da serviciu, nu le putem da multe lucruri pe care și le doresc. Important este, în condițiile în care ne găsim, să împlinim ceea ce știm și ceea ce putem din ceea ce este bine. Sînt niște lucruri în țară pe care nu știu cum le-or descurca oamenii, sau cum le-am descurca noi înșine dacă am fi puși în situația de a conduce. Oamenii trebuie să-și găsească însă posibilitatea de a face ceva nu numai în condiția asta că „eu sînt la oraș și la oraș trebuie să trăiesc”. Poți să te duci foarte bine și la țară, poți să-ți găsești ceva de lucru și acolo unde e greu și să nu aștepti să ți se împlinească niște dorințe numai așa că le dorești tu și că vrei să ți se împlinească. Fiecare trebuie să găsească modalitatea de a se descurca în lumea aceasta. Să știți că nici noi nu am avut o copilărie așa de faină cum o aveți voi. Noi, cînd eram acasă, eram mai mulți frați și nu reușeam să avem

toți ceea ce ne-ar fi trebuit la fiecare, hrana era modestă, nu mîncam ciocolată sau înghețată, nu că n-am fi mîncat, dar nu aveam de unde și nu aveam pe ce. Nu zic că trebuie să trăiască oamenii cum am trăit noi, dar să se gîndească măcar că se poate trăi și astfel și că nu numai felul acesta de viață este ceea ce trebuie să urmărim cu toții. Întrebam pe mama ce mîncăm la cină și-mi spunea: „Crumpene (cartofi) fierte și castraveți acri“, și asta era toată mîncarea. Sau vara făcea tocană de cartofi, căci asta era moda cînd erau cartofii mari. Și tata zicea: „Măi, călca-o-ar, tocană de crumpene, tot tocană de crumpene ? !“, iar ea zicea: „Măi, dă-mi carne, că minteni ți-o fac; tu gîndești că eu n-aș mîncă ? !“. Era viața de atunci. Important este să fim corecți; dacă sîntem corecți, ne binecuvîntează Dumnezeu, nu deschide și mintea, și posibilități ne dă, și chiar dă darul schimbării; așa cum așteaptă oamenii astăzi, nu le putem da noi schimbările.

Părintele Ursu: Să-l rugăm pe părintele să ne spună și altă dată niște vorbe înțelepte, niște tîlcuri ca acestea: *Adevărul despre muncă/ mi l-a spus a mea bunică:/ omul seamănă cu apa,/ dacă stă prea mult, se strică, să ni le dezvolte, să ni le explice.*

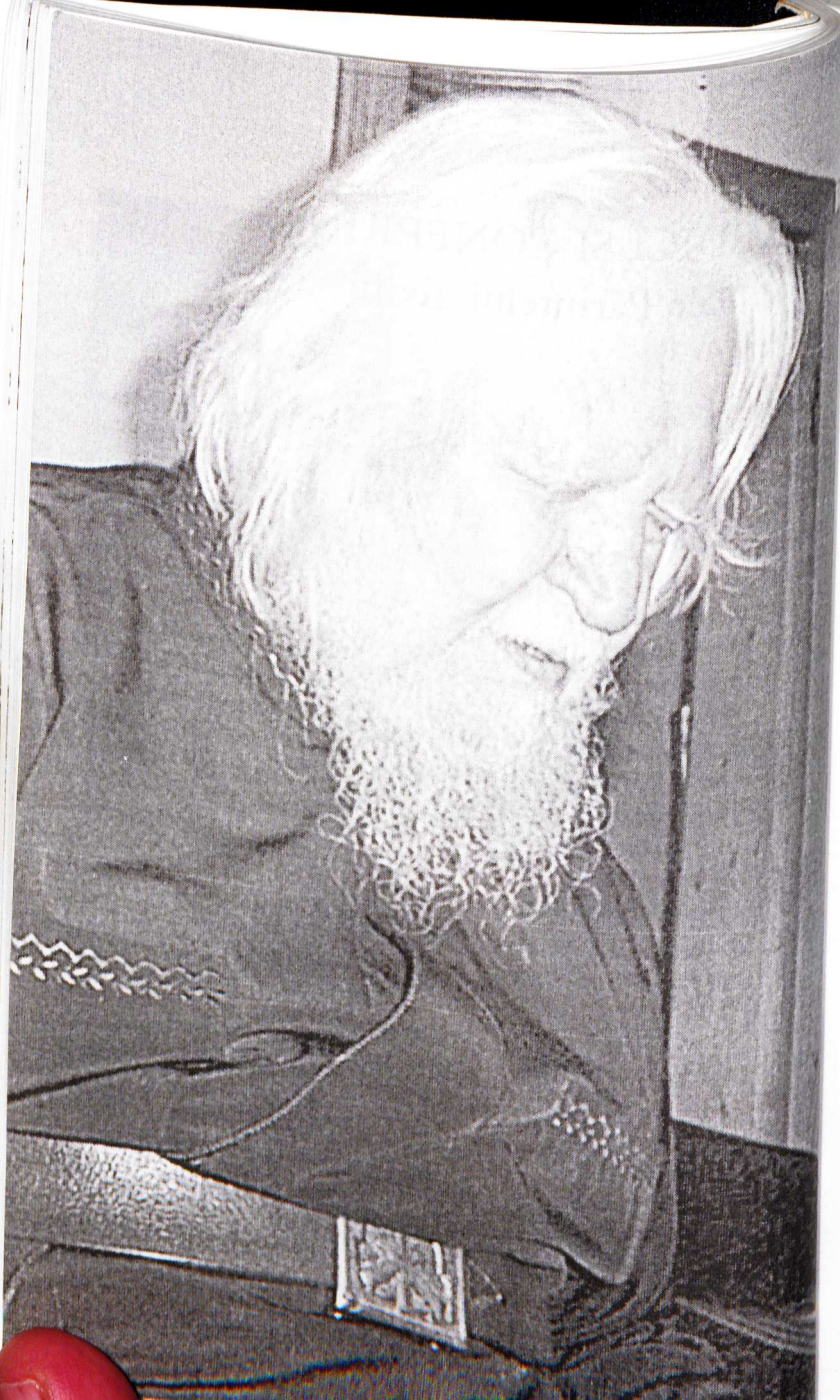
Părintele Teofil: Eu am ajuns odată la *Vorbe cu tîlc* scrise de Vasile Militaru și publicate în *Universul*, în 1930-31, și care de fapt au reapărut acum în *Șoaptele îngerilor*, carte de poezii scoasă de vreo cîțiva ani, și în *Poemele nemuririi*, unde sînt aproape toate cele pe care le-am avut eu în *Vorbe cu tîlc*. Vasile Militaru să știți că a fost un poet foarte apropiat de gîndirea creștină, chiar creștin adevărat, și foarte mult se referă la credința noastră, la importanța credinței. E unul dintre cei mai serioși scriitori ai noștri, ca poet; a scris *Vorbe cu tîlc*, a scris 3 volume de fabule, a scris *Stropi de rouă*, *Divina creație*, a scris *Psalmii în versuri*, toate niște lucruri extraordinare...

*Pentru conformitate,
Fabian Anton*

În ușa
chiliei sale
de la
Mănăstirea
Sâmbăta

PREDICI ȘI CONFERINȚE
ale Părintelui Teofil

Scriptura, Tradiția și Biserica

Biblia sau Sfânta Scriptură nu este o carte anume, deși noi o avem ca o carte, ca un volum, și o considerăm Cartea Bisericii. Scriptura cuprinde multe scrieri și este împărțită în două părți: Vechiul Testament și Noul Testament. Vechiul Testament pregătește Noul Testament, iar Noul Testament desăvârșește (face deplin) Vechiul Testament. În Vechiul Testament se cuprind învățături ale lui Dumnezeu, descoperirile făcute omului în vederea venirii Mântuitorului Iisus Hristos. Vechiul Testament este partea din Scriptură care privește raportul omului cu Dumnezeu în vremea de pregătire a omului pînă la venirea Domnului nostru Iisus Hristos. Relațiile omului cu Dumnezeu, cuprinse în Vechiul Testament, privesc în special un loc anume și un popor anume, poporul care se socotea pe sine „poporul ales“, poporul căruia Dumnezeu i-a încredințat descoperirea Sa, poporul ales fiind poporul evreu. Nu am de gînd să țin un curs despre Sfânta Scriptură și nici despre Sfânta Tradiție, însă trebuie să precizăm niște lucruri în legătură cu ele; și mai ales aș vrea să am în vedere niște chestiuni practice în legătură cu cele două izvoare ale credinței noastre. Nu sînt mulți credincioși care știu că norma credinței noastre este învățătura Bisericii, adică noi n-am învățat despre Dumnezeu nici din Scriptură și nici din Tradiție, ci am învățat din rînduielele de slujbă ale Bisericii noastre, din manifestările Bisericii noastre, atît în ceea ce privește învățătura, cît și în ceea ce privește trăirea religioasă. Despre învierea Domnului Hristos, de pildă, n-am învățat din carte, din Scriptură

sau din altă carte religioasă, ci am învățat din trăirea acestui adevăr și din propovăduirea acestui adevăr în Biserica noastră.

Sigur, Biserica de la început a avut în vedere Scriptura și a avut-o ca temelie de credință și de manifestare, însă Scriptura sau Biblia este o carte a Bisericii, iar cartea aceasta a Bisericii este și citită, și trăită. Deosebirea între învățătura Bisericii (sau între trăirea credinței noastre) și Scriptură este aceea că Scriptura se interpretează, se tâlmăcește, pe cînd învățăturile Bisericii nu se interpretează, nu se tâlmăcesc. De ce ? Pentru că învățătura Bisericii este sigură, adică Biserica este cea care păstrează și cea care propovăduiește Scriptura, cea care păstrează conștiința adevărului de credință și cea care răspîndește și interpretează (tîlcuiește) corect învățătura din Scriptură.

Sfînta Scriptură și concepția omului despre lume

De ce Scriptura se interpretează și învățătura Bisericii nu se interpretează ? Fiindcă lucrurile din Scriptură s-au scris mult mai tîrziu decît au avut loc evenimentele descrise (de exemplu: facerea lumii) și s-au scris pentru oameni care aveau altă gîndire și altă mentalitate decît oamenii din vremea noastră. Scriptura a vorbit întotdeauna în limbajul oamenilor care au primit descoperirea dumnezeiască. Și anume, Dumnezeu i S-a descoperit omului la măsurile omului, la măsurile la care putea înțelege omul (din acea vreme) ceea ce i-a descoperit Dumnezeu. Apoi, descoperirea dumnezeiască privește de fapt lucruri care au în vedere îmbunătățirea omului prin Dumnezeu, ce anume trebuie să știe omul în legătură cu Dumnezeu, nu ceea ce trebuie să știe omul în general despre lume (fie chiar despre Facerea lumii). De aceea lucrurile care sînt prezentate în Scriptură nu sînt prezentate întotdeauna în așa fel

încît să nu mai pot pune nici o întrebare, în așa fel încît să fie foarte lămurite. Cele prezentate de Dumnezeu sînt prezentate prin limbajul și prin concepția despre lume a oamenilor care au primit descoperirea în diferite perioade ale existenței umane. Spune David că „Soarele pornește de la o margine a cerului și intră în cealaltă margine a cerului“ (Ps. 18). „Cel ce a așezat pămîntul pe ape“ (Ps. 35), mai zice psalmistul, vorbind cu Dumnezeu și prezentînd concepția de atunci oamenilor despre Pămînt. Sigur că dacă te duci la marginea mării și privești pe de o parte uscatul și pe de altă parte marea, ai impresia că uscatul plutește pe ape. În realitate noi știm acum că Pămîntul nu e așezat pe ape, ci Pămîntul și apele sînt împreună și formează Planeta. Se mai spune că stă așezat Pămîntul pe temeliile lui. Cine își putea închipui cum anume poate sta globul pămîntesc fără să fie întemeiat pe ceva? De obicei, cînd ai în vedere o clădire, te gîndești la temelia clădirii. Și atunci, oamenii cînd au zis, vorbind cu Dumnezeu, „Cel ce-a întemeiat pămîntul pe ape“ sau „Cel ce a așezat pămîntul pe temeliile lui“ (Ps. 103), s-au gîndit la puterea lui Dumnezeu, la rînduiala lui Dumnezeu. Ei nu au vrut să spună neapărat că Pămîntul stă pe ceva. Dacă Pămîntul stă pe ceva, se poate pune întrebarea: „Bine, dar atunci temeliile Pămîntului pe ce stau?“.

Ceea ce vrea să exprime psalmistul (și ceea ce vrea să ne învețe Scriptura) este că Dumnezeu are o rînduială a Lui, că Dumnezeu a așezat o rînduială, că lucrurile sînt aranjate, că noi avem în vedere pe Dumnezeu ca făcător și ca proniator. Asta este ceea ce vrea să învețe Scriptura pe om.

Acum se știe că Soarele nu pornește de la o margine a cerului pentru a ajunge la cealaltă margine a cerului și nu înconjoară Pămîntul, ci Pămîntul se învîrte în jurul său. Toate lucrurile acestea nu erau cunoscute pe vremea aceea, iar Dumnezeu n-a făcut astronomie cu omul, ca să-l învețe pe om lucruri pe care omul le-a descoperit el însuși fără a scoate din acțiune puterea lui Dumnezeu. Puterea

lui Dumnezeu este exprimată în felurite chipuri, în forma în care au gândit oamenii în anumite vremuri.

Lucrurile acestea sînt foarte importante pentru noi, cei de astăzi, care citim o Scriptură care nu s-a scris pentru noi. Poate vi se pare curios că spun eu lucrul acesta, călugar fiind, că Scriptura nu s-a scris pentru noi. S-a scris și pentru noi, dar nu s-a scris mai întîi pentru noi, ci s-a scris pentru cei care au primit mai întîi învățătura cuprinsă în Scriptură. Dacă Scriptura era anume scrisă pentru noi, nu s-ar fi vorbit în Scriptură despre trei compartimente ale cosmosului. Sfîntul Apostol Pavel spune că Dumnezeu i-a dat Mîntuitorului un nume care este mai presus de orice alt nume: „Ca-n numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cerești, al celor pămîntești și al celor de dedesubt“ (*Flp.* 2, 10). Cele de dedesubt pămîntului sînt cele care țin de iad, pămîntul este la mijloc, iar sus – cerul. Așa gîndeau oamenii din vremea Sfîntului Apostol Pavel. Sfîntul Apostol Pavel, vorbind în limbajul acelor oameni, a spus că Dumnezeu I-a dat Mîntuitorului un nume, care e mai presus de orice nume, ca întru numele lui Iisus să se plece orice genunchi, anume al celor cerești (al îngerilor care îl cunosc pe Mîntuitorul), al celor pămîntești (al oamenilor) și al celor de dedesubt (adică al celor care nu mai sînt nici în cer, nici pe pămînt, ci sînt undeva mai jos decît pămîntul). Așa gîndeau oamenii de atunci. Dacă s-ar fi scris Scriptura în vremea noastră, nu s-ar fi întrebuintat acest limbaj, pentru că noi gîndim altfel și Dumnezeu ar fi vorbit omului la măsurile gîndurilor pe care le are omul în vremea lui.

Sfînta Scriptură – Cuvîntul lui Dumnezeu, dar și cuvîntul omului

Noi vorbim despre Biblie și Scriptură înțelegînd același lucru, adică o colecție de cărți sfînte, inspirate de

Dumnezeu, nu dictate de Dumnezeu ca scrieri, ca niște cărți. Sau, să nu vă închipuiți, de pildă, că cineva a ținut brațele deschise și i-a venit din cer o carte și i s-a spus: „Aceasta este cartea după care să te ții“.

Nu e așa. Dumnezeu i-a descoperit omului adevărurile cuprinse în Scriptură, dar fiecare, primind din învățăturile acelea inspirate de Dumnezeu, a scris în limba în care vorbeau oamenii de atunci, și a avut în vedere concepția pe care o aveau oamenii de atunci, așa încât noi astăzi citim o Scriptură care, pentru noi, nu are rezonanța pe care ar fi avut-o dacă era scrisă anume pentru noi. Cred că mă înțelegeți de ce am zis că Scriptura nu e scrisă pentru noi. A fost scrisă pentru alții, dar ne folosim și noi de Scriptură, de Biblie, și o socotim Cuvîntul lui Dumnezeu. Este de fapt Scriptura gîndul lui Dumnezeu? Da, este. Dar nu numai cuvîntul lui Dumnezeu, ci și cuvîntul omului. Cuvîntul descoperit de Dumnezeu omului și dat la măsurile înțelegerii pe care o avea omul din vremea aceea. Nu înseamnă că Dumnezeu nu mai este în rosturile Lui, sau că Scriptura nu mai are dreptate, dacă noi nu mai gîndim azi ca psalmistul, că Soarele pornește de la o margine a cerului și ajunge pînă la cealaltă margine a cerului. Are dreptate Scriptura, însă vorbește într-un limbaj care nu este al nostru. Și Biserica a păstrat Scriptura așa cum a fost, pentru că dacă ar fi schimbat Scriptura, ar fi însemnat că Scriptura este un lucru al omului.

Nu este Scriptura un lucru numai al omului, ci este al lui Dumnezeu; și mai ales gîndiți-vă la Noul Testament, la Evanghelii, în care cuvîntul Mîntuitorului îi mai cu multă durată decît cerul și pămîntul. Se spune undeva în Sfînta Evanghelie că a spus Domnul Iisus Hristos: „Cerul și Pămîntul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece“. Cuvintele Mîntuitorului nostru, Domnul Iisus Hristos, au mai mare durată decît cerul și pămîntul. Cuvîntul Mîntuitorului rămîne în veșnicie. În Noul Testament, mai ales în Sfînta Evanghelie, lucrurile sînt mai lămurite și sînt spuse de Mîntuitorul, în numele lui Dumnezeu, dar în

Sfînta Scriptură sînt și cuvintele oamenilor. *Epistola Sfîntului Apostol Pavel către Filimon* (sînt oameni care nici nu știu că există această epistolă !) este foarte scurtă (un capitol de o pagină) și foarte frumoasă, și privește niște relații dintre oameni. Și atunci poți să zici că acolo este cuvîntul lui Dumnezeu ? Nu este cuvîntul lui Dumnezeu, ci al Sfîntului Apostol Pavel, și se referă la niște relații dintre oameni, între Sfîntul Apostol Pavel și Filimon (eu vă atrag atenția să citiți această epistolă, și să o citiți chiar de mai multe ori, că pînă la urmă o să vă placă foarte mult). Este o carte din Scriptură, dar e un cuvînt al omului. Sfîntul Apostol Pavel, el însuși, face deosebire între cuvîntul lui Dumnezeu și cuvîntul lui (personal) și zice: „În ceea ce privește pe fecioare, nu am poruncă de la Domnul, dar vă spun eu, ca unul care am fost miluit de Domnul să fiu vrednic de crezare“ (*1 Cor. 7, 25*).

Mie îmi place foarte mult un text din *Sfînta Evangheliie de la Marcu* unde se spune că un om lipsit de vedere, un orb, cerea mila Mîntuitorului, iar oamenii îl opreau, ca să nu mai vorbească, să nu mai strige. Dar după ce Domnul Iisus Hristos a zis să-l cheme, oameni din mulțime s-au dus la el și i-au zis: „Îndrăznește, scoală-te ! Te cheamă !“ (*Mc. 10, 49*). Cuvintele acestea pot fi socotite ca un *motto* pentru întreaga *Evangheliie*: „Îndrăznește, scoală-te ! Te cheamă !“. Și este cuvîntul omului, nu un cuvînt inspirat de Dumnezeu. Și este vorba de oameni din mulțime. Atît de frumos, atît de cuprinzător și atît de reprezentativ: „Îndrăznește, scoală-te ! Te cheamă !“. Adică toată *Evangheliia* poate fi cuprinsă în cuvintele acestea. Mă gîndesc acum și la cele patru *Evanghelii*, care sînt scrise fiecare cu specificul celui care a scris. Altfel a scris Sfîntul *Evanghelist Matei* – care a scris pentru evrei; altfel a scris Sfîntul *Evanghelist Marcu* – care a scris pentru neevrei, adică pentru creștinii proveniți din alte naționalități decît din evrei, și care deci nu se putea referi la problemele specifice evreilor; altfel a scris Sfîntul *Evanghelist Luca* – un intelectual care a vrut să dea o înfățișare de ansamblu a învă-

țării Mîntuitorului Iisus Hristos; și altfel a scris Sfîntul Evanghelist Ioan – care a venit cu niște completări și cu niște lămuriri pe care ceilalți evangheliști nu le-au avut în vedere. Toate lucrurile acestea s-au scris la măsurile autorilor care au scris Evangheliile, fiecare cu specificul lui, cu stilul lui. Și evangheliștii au știut că scriu pentru oamenii din vremea lor; adică ei nu s-au gîndit: „Scriu lucrul acesta ca să-l știe cei din secolul XX“.

Biserica este păstrătoarea Scripturii

Dintre toate scrierile Noului Testament, 27 la număr, una singură e ca un studiu, și anume *Epistola către Romani*, în care Sfîntul Apostol Pavel prezintă concepția lui, independent de împrejurări (care să ceară lucrul acesta). Să zicem așa: i-a venit Sfîntului Apostol Pavel să scrie o epistolă către romani, în care să-și expună cunoștințele lui despre Mîntuitorul nostru. Nu în înțelesul de istorie a vieții Mîntuitorului, nu în înțeles de biografie, ci în înțelesul de răspuns la întrebarea: „Cine e Iisus Hristos pentru mine, Pavel ?“ și „Cine trebuie să fie Iisus Hristos pentru voi, creștinii din Roma ?“. Celelalte cărți sînt cărți ocazionale, cărți la care nu s-au gîndit niciodată autorii lor că vor ajunge la cunoștința întregii creștinătăți, a noastră, a celor de acum. Noi ne bucurăm de ele pentru că sînt mari și minunate și pentru că Biserica ni le-a păstrat și ni le-a pus înainte, Biserica fiind păstrătoarea, tîlcuitoarea și propovăduitoarea Scripturii. Aceasta o face Biserica. Noi am primit Scriptura de la Biserica noastră, nu de la oameni din afara Bisericii, chiar dacă Scriptura este tipărită și de oameni din afara Bisericii. Biserica ne-a spus: „Uite, cărțile acestea fac parte din Scriptură“. Cărțile care fac parte din Vechiul Testament le-au stabilit evreii, căci este al lor. În secolul al V-lea înainte de Hristos, ei au făcut o listă care se numește „Canonul Vechiului Testament“. Au mai

apărut cărți și după aceea, care au fost adăugate Vechiului Testament. De exemplu *Cartea lui Iisus, fiul lui Sirah*, sau *Cartea lui Tòbit*, *Cartea înțelepciunii lui Solomon*, și altele, care se socotesc deuterocanonice, adică apărute după încheierea canonului, dar pe care evreii le au totuși în cinstire. Pe acestea, catolicii le socotesc de aceeași importanță ca și cele canonice ale Vechiului Testament, protestanții le socotesc apocrife (nu toate Bibliile protestante – cele scoase de evanghelici și de neoprotestanți, sau de societățile biblice britanice, conțin aceste cărți), iar noi ortodocșii le socotim cărți „bune de citit“, nu pe măsura cărților care fac parte din „Canonul Vechiului Testament“. Bibliile tipărite de Societatea Biblică Britanică, pe lângă faptul că nu sînt foarte sigure din punct de vedere al traducerii, nu au aceste cărți în Vechiul Testament.

Noul Testament cuprinde 27 de cărți, scrise pe parcursul de cam 50 de ani, de autori diferiți, care la toți creștinii sînt aceleași. Față de *Apocalipsă* Biserica a avut niște rețineri. Ea există în Noul Testament, dar nu și în cultul ortodox. Să știți că Sfîntul Apostol Pavel, cînd zice că „toată Scriptura este inspirată de Dumnezeu“, nu se gîndește la Noul Testament. Sfîntul Apostol Pavel nici nu cunoștea scrierile Noului Testament, cîte le cunoaștem noi astăzi. Cunoștea poate unele din ele, poate *Evanghelia de la Marcu*. Cînd zicea că toată Scriptura este inspirată, se gîdea la Vechiul Testament, nu la Noul Testament care nu exista, sau care nu era declarat oficial ca parte din Scriptură. La fel, în *A doua Epistolă Sobornicească a Sfîntului Apostol Petru* avem referiri la epistole ale Sfîntului Apostol Pavel, care atunci nu făceau parte din Scriptură (cf. 2 Pt. 3, 15-16). Biserica a venit după aceea și a zis că epistolele acestea, scrise de Sfîntul Apostol Pavel, 14 la număr, sînt cărți inspirate de Dumnezeu și sînt cărți care fac parte din Noul Testament, sau că cele șapte Epistole Sobornicești sînt inspirate de Dumnezeu. Unii dintre credincioșii creștini vin cu Biblia în mîină și dacă ceva din învățătura creștină nu e scris în Biblie, nu e adevărat. Pe

ci nu îi interesează ce a scris Sfântul Ioan Gură de Aur, sau ce a scris Sfântul Chiril din Alexandria, sau Sfântul Vasile cel Mare etc., ci numai Biblia. Am făcut niște referiri la Biblie, care înseamnă „cărțile“ (*biblia* este pluralul de la *biblion*, „carte“, în limba greacă). Aceasta e o carte a lui Dumnezeu, pentru că s-au descoperit în ea gândurile lui Dumnezeu, învățăturile lui Dumnezeu; ni s-au dat în ea descoperiri dumnezeiești: „Fericit ești Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sînge ți-au descoperit ție aceasta, ci Tatăl Meu, Cel din ceruri“ (*Mat. 16, 17*) e un cuvînt din *Sfînta Evanghelie de la Matei*, un cuvînt al Mîntuitorului nostru. Deci Dumnezeu este Cel ce a descoperit omului un lucru pe care omul nu îl poate înțelege singur, din puterea omenească.

În românește, prima dată s-a tradus și s-a tipărit Noul Testament în 1648 la Alba Iulia (*Noul Testament de la Bălgrad*), Mitropolitul Simeon Ștefan avînd ideea aceasta de a tipări Noul Testament. Deci gîndiți-vă că pînă în 1648 nu a existat Scriptura tipărită în românește, ci doar în alte limbi. Să știți că Biblia este tradusă în 1151 de limbi și dialecte. Nici o carte din lumea aceasta nu este tradusă în atîtea limbi și dialecte. Aproape că nu există nici o limbă în care să nu fie tradusă Biblia. Este cea mai răspîdită carte de pe pămînt. Noi avem însă alte temeuri ale credinței noastre. Nu Biblia. Aceasta (Noul și Vechiul Testament) s-a tipărit în românește numai în 1688 (*Biblia de la București* sau *Biblia lui Șerban Cantacuzino*).

Poate că unii știți (dacă nu, învățăm acum cu toții) că cea dintîi carte, tipărită la 1456 (cînd s-a inventat tiparul de către Gutenberg, în Mainz-Germania), a fost Biblia în limba latină, traducere numită *Vulgata*. Deci Biblia a fost mereu în circulația oamenilor, dar n-a avut circulația pe care o are astăzi. Mai demult oamenii ascultau, dar adeseori nu cunoșteau limba latină, în care se citea din Biblie (și în care se slujea). Erau foarte mulți neștiutori de carte, dar aveau sentimentul sacralului, al preamăririi lui Dumnezeu, și ascultau cu evlavie și lucruri neînțelese de ei. Acum

cu greu mai găsești un om care să zică: „Nu știu carte“. Biserica ne dă posibilitatea să cunoaștem Biblia, cât trebuie din ea, pentru că Biserica nu ne recomandă Biblia întreagă, ci doar Noul Testament (în special pentru că se citește la cultul creștin ortodox), cu excepția *Apocalipsei*, care nu se citește în cult. Putem citi *Apocalipsa*, dar să nu o interpretăm, ci ca să învățăm să fim oameni cu supunere față de Dumnezeu, să avem încredere în sîngele Mielului, să avem încredere în împărăția ce va să vie, să avem dorința de a fi printre cei primiți de Dumnezeu.

Biserica este propovăduitoarea Scripturii

Pînă să se ajungă la tipărirea Bibliei, la citirea ei măcar, așa cum o citesc astăzi credincioșii, a trebuit să treacă vreme îndelungată. Și înainte de tipărirea Bibliei, oamenii au avut din predania Bisericii atît Biblia, cât și alte lucruri care nu țin numai de Biblie, deoarece credința noastră nu se întemeiază numai pe Biblie. Sînt unii dintre creștini, mai ales dintre neoprotestanți, sectarii și evanghelicii în general, care spun: „Numai Biblia. Atît. În Biblie e scris tot ce trebuie să facă omul ca să se mîntuiască și în plus nu mai trebuie să facem nimic“. Or, la noi nu e așa. Noi nu credem așa, pentru că însăși Biblia mărturisește că nu este deplină. Sfîntul Evanghelist Ioan zice că dacă s-ar fi scris toate cîte le-a făcut Iisus, socotește că nici în lumea aceasta n-ar mai fi încăput cărțile ce s-ar fi scris. E un fel de a vorbi, dar din asta înțelegem că Hristos a făcut mult mai multe decît e scris în Biblie, în Evanghelii. Gîndiți-vă că Iisus a vorbit oamenilor vreme îndelungată (3 ani), ceasuri întregi de fiecare dată, iar Evanghelia o poți citi în cîteva ceasuri. Deci cît de puțin e în Evanghelie față de ceea ce a vorbit Domnul Iisus ! Dar nu asta e important de fapt, ci aceea că, înainte de a exista Biblia și înainte de a avea ea circulație în întreaga Biserică, a fost Tradiția, adică cuvîntul ne-

scris, cuvîntul nefixat în scris. Iată și sărbătorile pe care le avem noi: dintre sărbătorile Maicii Domnului de pildă, la care noi ținem atît de mult, numai una este cuprinsă ca eveniment în Evanghelie: Buna Vestire. Noi mai avem încă patru sărbători ale Maicii Domnului, care nu sînt cuprinse în Biblie: Nașterea Maicii Domnului (8 septembrie), Intrarea în biserică a Maicii Domnului (21 Noiembrie), Soborul Maicii Domnului (26 decembrie), Adormirea Maicii Domnului (15 august). Însă acestea sînt sărbători ale Tradiției. Noi ne întemeiem, am zice, mai mult pe Tradiție decît pe Biblie.

Biblia există însă în învățătura Bisericii, în rînduielele Bisericii: se citește din Sfînta Evanghelie la Sfînta Liturghie, la înmormîntare, la slujba Tăinei Sfîntului Botez, a Cununiei, la Sfîntului Maslu, la alte slujbe (sfîntirea apei etc). Sînt atîtea alte slujbe la care ni se prezintă părți din Sfînta Evanghelie și părți din scrierile Sfîntilor Apostoli din Noul Testament; iar din Vechiul Testament mai puține, dar se citesc totuși (bunăoară din *Psalmi*, sau, la Sfintele Sărbători, părți din *Înțelepciunea lui Solomon*). Sînt atîtea alte cărți din Biblie care nu sînt pomenite și care nu sînt aduse în atenție, pentru că noi nu facem aici performanțe de cunoștințe, de Tradiție sau de Biblie. Domnul Hristos, cînd tînărul cel bogat L-a întreat ce să facă să moștenească viața de veci, n-a zis: „Uite, ia și tu și citește Scriptura !“. Poate că tînărul nici nu știa carte. Ci i-a spus: „Păzește poruncile !“.

Asta nu înseamnă că trebuie să ocolim Scriptura. Nu. E bine să ne împodobim mintea cu gînduri din Scriptură. Gîndiți-vă, de pildă, la spălarea picioarelor. E extraordinar să o citim din Biblie, e foarte bine. Eu dau oamenilor ca îndrumar de viață să citească în fiecare zi 2 capitole din Noul Testament. De ce ? Ca să ne împodobim mintea cu gîndurile lui Dumnezeu, cu ce este mai înalt din descoperirea dumnezeiască dată omului. Cu toate acestea, ne dăm seama că nouă nu ni se cer niște performanțe de Scriptură,

ci Biblia fiind interpretată, noi trebuie să știm ce anume spune Biserica despre învățătura din Scriptură. Cum a fost în vremea cînd nu exista o Scriptură sau cînd existau numai părți din Scriptură, sau cînd se ajungea foarte greu la o carte din Scriptură? Gîndiți-vă, de pildă, la vremea cînd se scriau cărțile cu mina, cînd era foarte greu să ai o carte, și erau foarte puțini cunoscători și cititori de carte. Atunci aceia cum s-au mîntuit? S-au mîntuit prin învățătura Bisericii, prin Tradiția bisericească, prin rînduielile Bisericii și prin slujbele ei. Noi nu sîntem cu *sola Biblia*, adică „singură Biblia“. Nu, noi sîntem cu Biblia și cu Tradiția, cu învățătura Bisericii, cu trăirea credinței noastre din slujbele Bisericii. Pentru noi slujbele Bisericii sînt cele mai importante. De ce? Pentru că ne prezintă evenimentele pe care le sărbătorim și învățăturile Mîntuitorului nostru și mai ales ne pune în fața Domnului Hristos. „Schimbătu-Te-ai la față, în munte, Hristoase Dumnezeu, arătîndu-le ucenicilor Tăi mărirea Ta, pe cît li se putea“. „Strălucească și nouă, păcătoșilor, lumina Ta cea pururea fiitoare, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, dătătorule de lumină, mărire Ție!“ Iată o alcătuire care nu este în Biblie. Și atunci degeaba vine cineva și îmi spune că numai ce este în Biblie e important, are însemnătate, restul nu are însemnătate. Uite că pentru noi au însemnătate slujbele, învățăturile Sfinților Părinți. *Filocalia* are însemnătate, *Patericul* la fel. Sînt atîtea lucruri, monumente de cultură și de gîndire religioasă creștină, care au însemnătate poate chiar mai mult decît Biblia. Noi nu minimalizăm importanța Bibliei, dar nici nu îndumnezeim Biblia, ca și cînd numai acolo e Dumnezeu și numai de acolo ne vorbește. Da, ne vorbește Dumnezeu și din Biblie, și din învățătura Bisericii, și din slujbe.

Nu vom renunța niciodată la Tradiția Bisericii noastre, pentru că dacă renunțăm la asta înseamnă că renunțăm la noi înșine, că renunțăm la credința noastră întregă și că sîntem pe calea celor care zic „numai Biblia“. Gîndiți-vă la

un lucru foarte important de avut în vedere, și anume că diferențele care există între creștini (și acum sînt vreo 3000 de grupări creștine, creștini cu gînduri diferite) pornesc de la Biblie. Or, învățătura Bisericii este numai una și nu trebuie interpretată; de aceea Biserica este una și Ortodoxia este una, întemeiată pe Biblie și pe Tradiție. Biblia i-a despărțit pe oamenii care au interpretat-o diferit, în timp ce Biserica ne-a adunat pe toți la o singură gîndire, prin Biblia încorporată în Tradiție și trăită prin slujbele noastre, care ne dau chipul de gîndire și de trăire ortodoxă.

Vă doresc ca această cuvîntare a mea despre Sfînta Scriptură și despre Sfînta Tradiție să vă fie îndrumătoare, să vă dea întemeiere în conștiința că norma credinței noastre este învățătura Bisericii. Vă mulțumesc !

Biserica – mediu de progres duhovnicesc

Ce înțelegem prin biserică ?

Prin cuvîntul „biserică“ înțelegem trei lucruri:

1. Totalitatea credincioșilor care cred în Prea Sfînta Treime, care se folosesc de aceleași Sfînte Taine. Credincioșii au angajat preamărirea lui Dumnezeu într-o societate care reprezintă credința noastră dreptmăritoare.

2. Ierarhia conducătoare a Bisericii; și aceasta o înțelegem mai ales cînd spunem „Biserică învățătoare“, pentru că întîistătătorul bisericesc al unei eparhii, episcopul locului, „drept învăță“ cuvîntul adevărului, și ierarhia bisericească în general garantează adevărul în credință prin învățătura pe care o dau cei așezați ca să conducă Biserica.

3. Prin biserică mai înțelegem și locașul de închinare în care se adună credincioșii și își manifestă credința lor în mod practic, prin sfintele slujbe și în special prin Sfînta Liturghie. Cuvîntul „biserică“ în limba noastră românească este format din cuvîntul *basilica*, care înseamnă „casa împăratului“. Prin acest cuvînt se desemnează în special locașul de închinare. Deci cînd zicem biserică, noi ne gîndim de cele mai multe ori la locul de slujire, la locașul de închinare, la ceea ce numim noi casa lui Dumnezeu, pentru că Dumnezeu este împăratul nostru. Locașul de închinare este de închinare în măsura în care cineva se închină acolo. Aceasta înseamnă că locașul de închinare este locaș de închinare nu pentru că se poate aduce acolo închinare, că este un loc anume în care să se adune credincioșii ca să se închine, ci este locaș de închinare pentru că

acolo se închină cineva. Altfel biserica ar fi o simplă clădire, o simplă alcătuire, o casă oarecare, unde se poate aduce și închinare; or, biserica este făcută anume pentru ca oamenii să aducă acolo închinare lui Dumnezeu.

Ce înseamnă închinare ? Închinare înseamnă, în majoritatea cazurilor, să ne facem semnul Sfintei Cruci. Când auzim cuvîntul „închinare“, de obicei ne însemnăm cu Sfînta Cruce. Când auzim în biserică: „Veniți să ne închinăm !“, credincioșii care sîntem acolo ne facem semnul Sfintei Cruci și zicem că ne-am închinat sau că ne închinăm, însă închinarea are un înțeles mult mai profund decît de a te însemna cu semnul crucii. De fapt, închinare înseamnă aducere de mărire lui Dumnezeu, recunoașterea lui Dumnezeu ca fiind Stăpînul nostru. Deci cînd zicem că ne închinăm și cădem la Hristos, tocmai acest lucru îl spunem, că-L recunoaștem pe Mîntuitorul ca Stăpîn, că-l aducem cuvenită închinare, cuvenită cinstire, pe care noi o manifestăm și printr-un fel exterior, dar trebuie să avem în vedere mai ales așezarea interioară. De obicei, cînd ne închinăm spunem: „Mărire Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin“; sau: „Mărire Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh. Amin“. Conținutul închinării este aducere de mărire lui Dumnezeu, cînd pe Dumnezeu Îl recunoști ca Stăpîn al vieții tale, așa cum zicem noi și în rugăciunea Sfîntului Efrem Sirul: „Doamne și stăpînul vieții mele...“

Adunarea credincioșilor

Locașul de închinare ne dă prilejul să ne adunăm acolo ca să aducem mărire lui Dumnezeu, să aducem închinare. În cazul acesta, biserica are și un alt aspect, acela că trebuie să avem în vedere adunarea credincioșilor, comunitatea credincioșilor care îi slujesc lui Dumnezeu în Biserica noastră. Biserica noastră se numește dreptmăritoare sau ortodoxă. Tot ce nu este ortodox este neortodox sau stră-

in de Ortodoxie. Noi credem că Biserica noastră este Biserică dreptmăritoare și ne manifestăm ca dreptmăritori creștini, întrucât avem conștiința că păstrăm cel mai bine dintre toți creștinii învățătura Domnului Iisus Hristos și a Sfinților Apostoli. Celelalte grupări religioase, celelalte confesiuni, au și ele importanța lor pentru cei care au alte credințe, dar, pentru că nu intră în conținutul Ortodoxiei, în conținutul dreptei măririi, le numim eterodoxe, adică străine de credința noastră ortodoxă. Ceea ce ne unește pe noi în credința noastră, în Biserica noastră, este însăși credința pe care o avem și o manifestăm și care, de fapt, este cuprinsă pe scurt în Crez sau Simbolul Credinței, care se rostește la Sfânta Liturghie. Așadar în Biserică ne întâlnim cu cei care avem aceeași credință, cu cei care avem aceeași manifestare a credinței, aceeași revărsare a credinței noastre dreptmăritoare și care este de fapt cuprinsă în sfintele slujbe în general și în Sfânta Liturghie în special.

Sfintele slujbe. Sfânta Liturghie

Prin Sfânta Liturghie înțelegem acea slujbă la care cinstitele daruri, pîinea și vinul, anume pregătite, se prefac în trupul și sângele Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, pentru ca credincioșii să se împărtășească cu trupul și sângele Mîntuitorului nostru Iisus Hristos și să devină mădulare ale Trupului lui Hristos, să poată să se unească cu Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. Liturghie (*leitourgia*) înseamnă „lucrare publică“ în limba greacă, dar în limba română înseamnă numai un singur lucru: Sfânta Liturghie. Deci nu orice fel de lucrare sau activitate publică, ci numai Sfânta Liturghie, adică slujba aceasta în care cinstitele daruri ce sînt puse înainte se prefac în trupul și sângele Mîntuitorului, pentru împărtășirea credincioșilor. Aceasta este slujba cea mai înaltă, cea mai de vîrf, care se realizează în Sfînta noastră Biserică.

Am zis că învățătura de credință ortodoxă se cuprinde în Simbolul Credinței, în care avem credința în Sfânta Treime (Dumnezeu Tatăl, Iisus Hristos și Duhul Sfânt), avem credința în Biserică, în învățătura Bisericii (pentru că credem în „una sfântă, sobornicească și apostolească Biserică“), avem prezentarea credinței noastre în Sfântul Botez și în toate Sfintele Taine. În cuprinsul Simbolului Credinței avem și mărturisirea credinței despre învierea morților și viața veșnică. Aceste învățături, care pot apărea ca învățături teoretice (și sînt de fapt învățături teoretice în cazul cînd nu se manifestă în viața credincioșilor), aceste învățături primesc contur și se realizează ca fapte practice în cuprinsul Sfintei Liturghii, care este sărbătorire cuprinzătoare. Toate acestea se pot realiza datorită faptului că există Biserica noastră, datorită faptului că există slujitori ai lui Dumnezeu așezați de Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, prin Sfînta Biserică, în vederea acestor realizări, în vederea împlinirii sfintelor slujbe, în vederea conducerii credincioșilor ca să stea în fața lui Dumnezeu și să învețe adevărurile de credință prin sfintele slujbe, care cuprind învățăturile de credință, dar nu în mod teoretic, ci în mod practic. Cum anume?

Învățăturile Sfintei noastre Biserici, din sfintele slujbe, eu le consider ca fiind „vuietul Duhului“, pentru că sînt de la Duhul Sfînt și se manifestă prin noi, cei care realizăm sfintele slujbe, adică nu numai prin cei care sînt preoți, ci prin toți credincioșii, pentru că toți credincioșii participă la sfintele slujbe. Învățăturile acestea, date de Duhul Sfînt, „vuiesc“ prin noi, cei care împlinim sfintele slujbe. Aceste slujbe nu sînt texte liturgice pe care le avem în cărțile de slujbă, ci sînt texte liturgice în lucrare, în acțiune, pe care le realizăm noi prin participarea noastră la sfintele slujbe. Dar sfintele slujbe pentru credincioși sînt totdeauna prilej de rugăciune și prilej de învățatură. „Prin sfintele slujbe învățăm rugîndu-ne și ne rugăm învățînd“. Mi-amintesc acum o alcătuire de la Sfînta Liturghie, plină de conținut, și anume ceea ce numim noi antifonul al doilea, adică textul liturgic prin care vorbim cu

Domnul nostru Iisus Hristos: „Unule Născut, Fiule și Cuvîntul lui Dumnezeu, Cela ce ești fără de moarte și ai primit, pentru mîntuirea noastră, a Te întrupa din Sfînta Născătoare de Dumnezeu, și pururea Fecioară Maria, Care neschimbat Te-ai Întrupat și răstignindu-Te, Hristoase Dumnezeule. cu moartea pe moarte ai călcat. Unul fiind din Sfînta Treime, împreună mărit cu Tatăl și cu Duhul Sfînt, mîntuiește-ne pe noi“. Această alcătuire ne dă prilejul să stăm în fața Domnului Iisus Hristos și să învățăm despre Domnul Iisus Hristos multe lucruri care sînt cuprinse și în cărțile de studiu, dar pe noi ne interesează în mod special prinosul imediat privind legătura cu Domnul Iisus Hristos. Deci nu propovăduim o învățătură ca propovăduitorii, ci trăim o învățătură în mod practic și zicem către Iisus Hristos: „Unule Născut, Fiule și Cuvîntul lui Dumnezeu“. Este vorba de Domnul Hristos Care este „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut mai înainte de veci din Tatăl, Cel prin Care toate s-au făcut“.

Știm că pentru mîntuirea noastră S-a întrupat din Sfînta Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioara Maria. „Care neschimbat Te-ai întrupat“. Ce înseamnă asta „neschimbat“? Înseamnă că a rămas ceea ce a fost, Dumnezeu. Omul care s-a născut din Preasfînta Fecioară Maria era unit deja, în pîntecele Preasfîntei Fecioare Maria, cu Dumnezeu, cu firea dumnezeiască. „Care neschimbat Te-ai întrupat din pururea Fecioara Maria și răstignindu-Te, Hristoase Dumnezeule“. Deci despre cine este vorba? Este vorba despre Hristos-Dumnezeu.

„Cu moartea pe moarte ai călcat“. Cela ce este fără de moarte a murit în firea omenească, a primit să moară în firea omenească, pentru că firea dumnezeiască nu avea cum să moară. Ce înseamnă moarte din punct de vedere dogmatic? Moartea înseamnă despărțirea sufletului de trup. Deci Mîntuitorul nostru neschimbat S-a întrupat din Sfînta Fecioară Maria, S-a răstignit pentru noi în vremea lui Ponțiu Pilat și „cu moartea pre moarte a călcat“, adică a biruit moartea, a înviat. Și trebuie să vă împărtă-

șesc mai departe că este Unul din Sfînta Treime și Unul preamărit cu Tatăl și cu Duhul Sfînt, și după ce spunem toate aceste adevăruri, încheiem cu rugăciune către Domnul Iisus Hristos: „Iisuse Hristoase, mîntuiește-ne pe noi“. Însă, împreună cu această rugăciune, iată cîte lucruri importante spunem într-o alcătuire peste care noi trecem adeseori cu vederea, o uităm, dar trebuie să medităm la aceste lucruri și la multe altele, pe care ni le pune la îndemînă Sfînta noastră Biserică.

Învățătura adevărată o avem din rînduielile de slujbă, de aceea contactul nostru cu Învățătorul este în lăuntru Bisericii și prin Sfintele Scripturi. Eu susțin foarte mult ca toți credincioșii să participe la sfintele slujbe, ca să învețe, dar și ca să se roage. De ce susțin lucrul acesta? Pentru că un progres duhovnicesc adevărat nu-l putem avea decît în mediul acesta pe care îl creează Sfînta noastră Biserică, prin ceea ce este și prin ceea ce face. Sîntem dreptmăritori creștini și auzim lucrul acesta spunîndu-se despre noi la Sfînta Liturghie, cînd se zice: „Pe voi pe toți, dreptmăritorilor creștini, să vă pomenească Domnul Dumnezeu în împărăția Sa“. De ce sîntem dreptmăritori? Pentru că avem o dreaptă credință, pentru că avem credința pe care ne-au lăsat-o înaintașii noștri. Noi ne-am pomenit în lumea aceasta și ca fii ai Bisericii, nu numai ca membri ai societății în care trăim. Am învățat de la societatea în care trăim să vorbim, să scriem, să citim, lucruri care le-am învățat în mod organizat în instituții create de societate; am intrat într-un stil de gîndire, dar în același timp sîntem și fii ai Bisericii, de la care învățăm cele ce știm despre Biserică. Odinioară Biserica îi învăța pe oameni (aici, în țara noastră) și să citească, și să scrie, pentru că în general preoții Bisericii și cîntăreții erau cei care știau, care aveau știință de carte, și ei o dădeau mai departe. Acum lucrurile s-au schimbat. Există o instituție specializată de îndrumare școlară și Biserica a rămas cu ceea ce ține de specificul ei.

Biserica noastră este o Biserică cu ierarhie, adică nu sînt numai credincioși de rînd în Biserica noastră, ci sînt și slujitori clerici, adică oameni puși de Dumnezeu în slujba lui Dumnezeu: episcopi, preoți și diaconi, care au funcții în Biserică; funcții de slujitori și funcții de învățători. Știți că, de pildă la Sfînta Liturghie, în cuprinsul eparhiei noastre, noi pomenim de Înalt Prea Sfințitul: „Pomeniște, Doamne, pe Înalt Prea Sfințitul, Arhiepiscopul și Mitropolitul nostru (îi spunem numele; în cazul nostru de acum: Antonie), pe care îl dăruiește sfințelor Tale biserici, în pace, cinstit, sănătos, îndelungat în zile, drept învățînd cuvîntul adevărului Tău“. Numai cel care este conducătorul bisericesc dintr-o anumită regiune a țării învață de cuvîntul adevărului. Bineînțeles că și pe el îl învață cineva, îl învață Biserica, îl învață slujbele, și el învață de la înaintașii lui, și el învață din cărțile de îndrumare duhovnicească, și la rîndul lui îi învață pe ceilalți, iar ceilalți trebuie să primească învățătura pe care le-o dă conducătorul Bisericii. De aceea zicem noi că Biserica înseamnă și ierarhia bisericească. Preoții reprezintă pe episcop acolo unde slujesc (în parohiile lor) și nu slujesc din puterea lor, ci din mandatul celui care i-a rînduit să slujească. Fără preot nu se poate face slujbă, fără credincioși preotul nu are de ce să facă slujbă. Deci și preoții, și credincioșii formează un tot și slujesc. Nu se poate face slujbă numai de către preot, pentru că preotul presupune credincioșii; cînd zice de pildă: „Domnului să ne rugăm“, atunci trebuie să fie cineva care să zică: „Doamne miluiește“. Cînd dă binecuvîntări la sfintele slujbe („Pace tuturor“), trebuie să fie credincioșii ca să primească binecuvîntarea. Preot și credincios împreună formează Biserica. Diaconii sînt slujitori cu preotul și îndemnători în special la rugăciune. Puterea deplină în Biserică o are Episcopul, care poate face toate slujbele și poate hirotoni, adică așază un preot acolo unde este nevoie, acolo unde mai este nevoie de un preot.

Credincioși și chemați

Noi, românii, avem cuvîntul biserică, prin care trebuie să înțelegem aceste trei lucruri, dar în Biserică credincioșii se încadrează prin deplina participare la Sfintele Slujbe. Intrarea în Biserică se face prin Sfîntul Botez și se întărește apoi legătura între credincioși și Dumnezeu prin celelalte Sfinte Taine, șapte la număr, care se dau credincioșilor prin lucrare preotească. Mai întîi Sfîntul Botez, de la care încep toate celelalte și participarea la sfintele slujbe. Ați observat că la Sfînta Liturghie este o chemare a credincioșilor ca să se roage pentru cei chemați, și anume se zice:

„Cei credincioși pentru cei chemați să ne rugăm, ca Domnul să-i miluiască pe dînșii. Să-i învețe pe dînșii cuvîntul adevărului. Să le descopere lor Evanghelia dreptății. Să-i unească pe dînșii cu Sfînta Sa sobornicească și apostolească Biserică. Mîntuiește, miluiește, apără și-i păzește pe dînșii, Dumnezeuule, cu harul Tău“.

Despre cine-i vorba ? Este vorba despre o categorie de credincioși care nu sînt încadrați deplin în Biserică, ci sînt doar candidați la Sfintele Taine. Și noi cerem de la Dumnezeu, pentru cei care nu sînt în deplină încadrare în Biserică, ca Dumnezeu să-i miluiască. „Ca Domnul să-i miluiască pe dînșii, să-i învețe pe dînșii cuvîntul adevărului“. De ce ? Pentru că pe adevăr se întemeiază progresul duhovnicesc. „Să le descopere lor Evanghelia dreptății“, Vestea cea Bună care duce la dreptate, care ne face drepti, dacă o primim și o împlinim.

Li se cere celor chemați ca să-și plece capetele în semn de supunere față de Dumnezeu și apoi ne rugăm pentru ei, pentru unirea lor cu Sfînta Biserică, și zicem cu glas tare: „Ca și aceștia împreună cu noi să mărească preacîstul și de mare cuviință numele Tău, al Tatălui, și al Fiului și al Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor“. Noi dorim ca și cei care nu au ajuns în deplinătate, să ajungă la deplinătate pe baza Evangheliei dreptății, pe baza Cuvîntului Adevărului, pe baza Sfîntelor Taine.

Toate acestea au importanță în sensul că scoatem în relief niște nuanțe de progres duhovnicesc, de progres haric. De progres haric, în înțelesul că în măsura în care credincioșii se realizează pe ei înșiși, se realizează prin puterea lui Dumnezeu. Biserica este un mediu de progres duhovnicesc, dar nu un mediu cum este societatea în care învățăm să citim, să scriem, să vorbim, să ne orientăm în viață, ci este Împărăția lui Dumnezeu, este un mediu de har, un mediu de energie spirituală, pe care o dă Dumnezeu celor care sînt ai Lui. Este o deosebire între un om care are și unul care nu are harul lui Dumnezeu prin Sfintele Taine. Deosebirea aceasta este că harul lui Dumnezeu, fiind o energie necreată care pornește din Dumnezeu, îl ajută pe credincios să realizeze niște lucruri care fără harul lui Dumnezeu nu se pot realiza. De aceea se zice că mîntuirea vine prin har, se dă prin har, prin credință și prin faptele bune. Harul creează credința, credința duce la faptele bune, iar faptele bune sînt manifestarea credinței și a harului pe care îl au credincioșii în ființa lor.

Sărbătorile

Biserica are anumite rînduieli, rînduieli de slujbă pentru fiecare zi, rînduieli de slujbă pentru zile speciale, rînduieli de slujbă pentru sărbători, are rînduieli de slujbă pentru Sfintele Taine, pentru înmulțirea harului dumnezeiesc – și toate acestea creează și o atmosferă de gîndire care angajează la un progres duhovnicesc. Mai întîi de toate, anul bisericesc (care începe la 1 septembrie și se termină la 31 august) are în cuprinsul lui sărbători pentru sărbătorirea tuturor evenimentelor care țin de mîntuire. De fapt, anul bisericesc se prezintă în același an în două feluri. Anul începe la 1 septembrie și, în alt fel, începe la Paști. Există un an pascal, care are mai puțin de 365 de zile sau mai mult, după cum cade data Paștilor, și este anul bisericesc fix, care începe la 1 septembrie. Prima săr-

bătoare pe care o avem în anul bisericesc este Nașterea Maicii Domnului. Fiecare sărbătoare are darul de a ne duce în fața evenimentului sărbătorit, de a aduce în conștiința noastră evenimentul sărbătorit, de a face actual evenimentul care s-a petrecut cîndva în istorie și care are rezonanță în întreaga viață a Bisericii și chiar în veșnicie. Deci este vorba despre evenimentele care trebuie trăite de fiecare generație de credincioși, de fiecare credincios în parte, iar Biserica noastră are darul de a ne pune în fața evenimentelor prin rînduielile de slujbă hotărîte pentru o anumită sărbătoare sau prăznuire. De obicei o sărbătorire mare, cum este Crăciunul de pildă, Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos, începe cu o „înainte prăznuire“ și se ține o perioadă de 12 zile, din 20 decembrie pînă în 31 ianuarie. Slujbele sînt orînduite în așa fel încît există posibilitatea să fii luător aminte la cinstirea Mîntuitorului și a Maicii Domnului. Și acesta este progresul duhovnicesc, felul cum cineva se raportează la Mîntuitor, la Maica Domnului, dacă este cinstitor sau dacă este nepăsător în fața cinstirii Maicii Domnului – și așa mai departe. Există slujbe pentru fiecare zi. Lunea, de pildă, pomenim pe Sfinții Ingeri, marțea pe Sfîntul Ioan Botezătorul, miercurea și vinerea pămînturile Domnului Hristos, joia pe Sfinții Apostoli și Sfîntul Nicolae, sîmbăta pe Sfinții Mucenici și pomenim pe cei trecuți la cele veșnice, ne rugăm pentru morți, iar duminica este ziua în care pomenim Învierea Domnului nostru Iisus Hristos.

Progresul duhovnicesc și rînduielile Bisericii

Iată doar niște repere, niște puncte cardinale în gîndirea ortodoxă, în existența ortodoxă, în viața ortodoxă. Cele mai multe lucruri credincioșii noștri le învață din practica Bisericii. Noi ne-am pomenit cu rugăciunea de dimineață, de seară, noi ne-am pomenit cu rugăciunea de la masă, ne-am pomenit într-o atmosferă în care oamenii

știau de Dumnezeu. Trăim într-o societate bisericească în care se pun anumite probleme: există post pe care îl ține Biserica noastră, există rugăciunea particulară pe care o face fiecare dintre noi și există rugăciunea comună pe care o facem în cadrul rînduicilor liturgice. Zicea Înalt Prea Sfințitul Serafim că la Sibiu nu încape în biserici mai mult de 2% din populația Sibiului. Se știe că la București merge la biserică 1 % din populație, iar la Victoria merge cam 4% din populația orașului. Este foarte puțin față de numărul de credincioși care ar trebui să meargă la biserică.

Un progres adevărat nu se poate realiza decît în biserică, decît în mediul bisericesc care creează o atmosferă de participare. Oamenii în general își creează în societatea lor și în viața lor particulară o prelungire a bisericii. De exemplu, faptul că cineva are o icoană sau mai multe în casa lui arată că prelungește biserica și în casa lui. O icoană trebuie să creeze o atmosferă în casa unde există o icoană. Faptul că ești cu gîndul la Dumnezeu, faptul că ești în prezența lui Dumnezeu, că ești aproape de Maica Domnului, că ești aproape de Sfinții lui Dumnezeu, acestea sînt niște lucruri care trebuie create, omul trebuie sensibilizat pentru așa ceva. Biserica este un mediu de progres duhovnicesc, în sensul că ne dă un ideal de urmat. Cineva care știe că există o perioadă de post, sau niște zile de post, știe că zilele acestea trebuie respectate. Dacă nu le respectă, înseamnă că pentru el nu există zilele acestea. Nu ia seama la învățătura Bisericii. Biserica ține și de o Tradiție, noi sîntem mai mult tradiționali decît biblici. Sînt alți credincioși care se laudă cu Scriptura, răsfoiesc Scriptura. Spun că uite aici scrie așa, că uite dincolo ce zice. Noi nu avem așa o practică. De ce ? Pentru că la noi Scriptura este ceva sfînt, ceva ce nu poate fi întrebuintat ca orice altă carte. Scriptura este un lucru sfînt. Nu este o carte ca și o altă carte, ci este o carte pe care Și-a pus În-suși Dumnezeu pecetea, și atunci trebuie să ai o sfială cînd este vorba de Scriptură. De pildă, la unele slujbe ale noastre se spune: „Și pentru ca să ne învrednicim noi a asculta Sfînta Evanghelie, pe Domnul Dumnezeuul nostru să-L

rugăm“. Deci ascultăm Sfînta Evanghelie nu ca orice cuvînt, ci ca pe un cuvînt dătător de viață, ca pe un cuvînt pe care ni-l oferă Dumnezeu, și ne gîndim la Dumnezeu prin ceea ce ne oferă Dumnezeu, prin ceea ce ne dă Dumnezeu. Nu există în lumea aceasta ceva mai înalt decît darurile lui Dumnezeu prin Sfintele Taine și prin cuvîntul dătător de viață a lui Dumnezeu. Biblia nu ni s-a dat pentru studiu, ni s-a dat pentru întărirea credinței, ca să ne ducă la unirea cu Domnul Iisus Hristos prin Sfintele Taine. Ați văzut că, după ce se citește Evanghelia, preotul pune Sfînta Evanghelie mai de o parte pe Sfînta Masă, pentru a face loc Cinstitelor Daruri pe care le sfințește Dumnezeu la rugăciunea preotului: deci avem o liturghie a Cuvîntului și o liturghie a Sfintelor Taine.

Angajarea acesta de a lua parte la sfintele slujbe, angajarea de a respecta postul, angajarea pentru a trăi evenimentele pe care le prezintă Sfînta noastră Biserică și care au importanță pentru mîntuirea noastră, este un mijloc de înaintare în viața duhovnicească. Progresul duhovnicesc real se bazează pe încadrarea în rînduielile Bisericii. Cineva care ocolește Sfînta Liturghie nu se poate apropia prin altceva de Domnul nostru Iisus Hristos. Progresul duhovnicesc are în vedere curățirea de păcate. Patimile sînt deprinderi rele, păcatele sînt fapte izolate în care se calcă cu deplină știință și voință voia lui Dumnezeu. Mîntuirea de păcate este prima treaptă în progresul duhovnicesc. Ei îi urmează desăvîrșirea, care este aceea care caută să ajungă la deplinătate, pentru că desăvîrșire înseamnă de fapt deplinătate, în special deplinătate în virtute și în smerenie, care sînt două virtuți de căpetenie. Mai presus de aceasta urmează îndumnezeirea, adică unirea cu Dumnezeu în așa fel încît Cuvîntul lui Dumnezeu să se facă prezent în existența noastră. Apare Dumnezeu ca un lucru știut, simțit de cei credincioși și în sufletul lor, și în sufletele altora, în măsura în care se realizează lucrul acesta. Deci Biserica are rolul acesta de a ne pune în evidență niște valori pe care nu ai de unde să le știi dacă nu te ții de rînduielile Bisericii. Ne pune în evidență evenimentele pe

care le trăim în cuprinsul Bisericii, în mediul bisericesc; le avem și le trăim la vremea lor, și le trăim în mod rezumativ la Sfânta Liturghie, pentru că Sfânta Liturghie este o sărbătoare.

Vreau ca aceste cuvinte să fie o sugestie pentru noi, cei care poate că le știm, dar nu le luăm în seamă destul de bine. O sugestie pentru a ne gândi mai mult la sfintele slujbe. O sugestie de a lua parte la sfintele noastre slujbe și a le prețui după conținutul lor. Aș vrea să fie o sugestie pentru o mai mare îmbisericire, pentru o mai adâncă trăire a credinței noastre pe care o avem în cuprinsul Simbolului Credinței. Din lucrarea Bisericii, considerată ca mediu al progresului duhovnicesc, nu poate să lipsească cuvântul de învățătură ținut de slujitorii Bisericii, de preoți. Oricare ar fi credințele celor din jurul nostru, noi sîntem înțelegători față de toți oamenii, dar ne ținem rînduiala noastră de credință și nu ne lăsăm de ceea ce știm noi că este de folos nouă, avem deja experiența credinței noastre ortodoxe, a trăirii noastre ortodoxe, și cu ajutorul lui Dumnezeu biruim, prin ceea ce realizăm.

Gînduri despre rugăciune

„Nu-ți uita de Dumnezeu !

Nu-ți uita de rugăciune !“

Toamna, cînd plecam la școală, departe de casa părintească, mama – Dumnezeu s-o odihnească – îmi spunea: „Nu-ți uita de Dumnezeu ! Nu-ți uita de rugăciune !“. Acestea erau singurele cuvinte de îndrumare cu privire la rugăciune pe care le rețin din copilăria mea. Ele aveau rostul să mă îndemne să fac și la școală ceea ce făceam acasă, în familia noastră, adică să-mi încep ziua cu rugăciune și tot cu rugăciune să mi-o și sfîrșesc, și la fel să fac și la vremea mîncării, adică să nu mă așez la masă fără să spun rugăciunea „Tatăl nostru“, iar cînd mă ridic de la masă să spun cuvinte de mulțumire către Dumnezeu. Așa făceam acasă, împreună cu părinții și cu frații mei. Așa eram dator să fac și departe de casa părintească. Aceasta voia să însemne îndemnul: „Nu-ți uita de Dumnezeu ! Nu-ți uita de rugăciune !“.

M-am trezit în lumea aceasta cu practica rugăciunii, așa cum m-am trezit cu conștiința că exist, așa cum m-am pomenit că știu să vorbesc. Nu știu cum am învățat să vorbesc și nu știu nici cînd și cum am învățat acele rugăciuni – ca „Tatăl nostru“ și „Îngerelul“. M-am pomenit cu ele, așa cum m-am pomenit cu limba. Se rugau părinții și bunicii mei și mă rugam și eu, împreună cu ei, la vremea mîncării. Iar seara mă rugam împreună cu frații mei, sau singur. Rugăciunea mea consta pe atunci în simpla rostire de texte de rugăciune. Așa înțelegeam eu și așa înțelegeau

și cei din jurul meu rugăciunea. Nu știam că rugăciunea este „vorbirea minții cu Dumnezeu“, dar aveam totuși conștiința că cele ce le rostesc în rugăciune, le aude Dumnezeu și le împlinește. Știam că sînt mic și că vreau să fiu mare; știam că sînt slab și voiam să fiu tare, și aceasta o ceream de la îngerul meu păzitor, pe care îl rugam și să mă păzească de cele rele: „În tot locul mă-nsoțește și de rele mă ferește“.

În duminici și sărbători mergeam cu ai mei la biserică, unde nu înțelegeam mare lucru și nici nu reușeam să rețin textele citite sau cîntate. Erau prea multe și nu erau pentru copii, așa că nu era de mirare că nu le înțelegeam și nu le asimilam. Cu vremea, însă, m-am introdus și în cele ale slujbelor bisericești, dar conștiința slujirii efective mi-am cîștigat-o abia ca student la Teologie, cînd am aflat și despre comorile de gînd care sînt cuprinse în alcătuirile de la sfintele slujbe. Învățasem pînă atunci multe texte de la sfintele slujbe, dar nu mi-a dat nimeni sugestia să și meditez asupra lor.

*Cînd îți aduci aminte de Dumnezeu,
înmulțește rugăciunea,
ca atunci cînd Îl vei uita,
Domnul să-Și aducă aminte de tine !*

Cînd am început cu Teologia aveam la îndemîină primele patru volume din *Filocalie*, traduse și tipărite de curînd. Am ajuns și eu să cunosc unele din scrierile filocalice și m-am oprit mai ales asupra scrierilor Sfîntului Marcu Ascutel, din care unele ziceri mi s-au împlîntat în minte de la bun început și cu care am străbătut apoi prin viață. Între acestea, un loc de frunte l-a avut și îl are cuvîntul: „Cînd îți aduci aminte de Dumnezeu, înmulțește rugăciunea, ca atunci cînd Îl vei uita, Domnul să-Și aducă aminte

de tine !“. E un cuvînt care mi s-a impus în atenție și pe care l-am spus, cred, de mii de ori, atît în predici, cît și în convorbiri particulare, sau ca îndrumător duhovnicesc. Constat că sînt mulți cei care au aderență la cuvîntul acesta, și e firesc să fie așa, de vreme ce în cuvîntul acesta ni se arată că gîndul la Dumnezeu trebuie să atragă gîndul la rugăciune, iar pe de altă parte avem încredințarea că nu numai noi luăm aminte la Dumnezeu, ci și Dumnezeu ia aminte la noi. Cuvîntul acesta nu numai că mi-a plăcut, dar mi-a fost și de mult folos, în înțelesul că pe temeiul lui mi-am dat seama tot mai mult și tot mai bine că Dumnezeu este realitatea față de Care sîntem datori să ne raportăm, vorbind cu El în rugăciune; într-o rugăciune plină de evlavie, într-o rugăciune cu credință și cu nădejde.

*„La Dumnezeu să te gîndești
ca la Dumnezeu, nu ca la om,
și să-L respiri pe Dumnezeu
cum respiri aerul !“*

Acum vreo 20 de ani, au trecut pe la mănăstirea noastră niște călugări din Franța, care au vizitat Sfîntul Munte Athos. De la ei am aflat că Părinții de la Sfîntul Munte dau îndrumarea aceasta: „La Dumnezeu să te gîndești ca la Dumnezeu, nu ca la om. Și să-L respiri pe Dumnezeu cum respiri aerul !“. Se știe că fără aer nu putem exista. Din toate cîte ne sînt necesare pentru viață, pentru existența noastră, aerul este condiția primordială. Gînditorii de Dumnezeu și-au dat seama că așa cum pentru viața fizică aerul este cel mai necesar, tot așa de necesar ne este, pentru viața spirituală, gîndul la Dumnezeu și rugăciunea. De aceea ei vin cu ideea că la Dumnezeu să ne gîndim în măsura în care respirăm. Evident, Dumnezeu nu este un element care poate fi respirat, dar gîndul la Dum-

nezeu e bine să-l avem fără încetare, dacă se poate tot așa de mult cum avem aerul pe care îl respirăm și prin care existăm.

Părinții de la Sfântul Munte fac însă precizarea că „la Dumnezeu să te gîndești ca la Dumnezeu, nu ca la om“, adică cu gînduri înalte, cu gînduri mai presus de lume, cu gînduri care ne ridică mai presus de obișnuit și ne introduc în sfera vieții divine. Este ceea ce vrea să ne sugereze irmosul din Joia Săptămîinii Sfintelor Patimi, în care ni se spune: „Din ospățul Stăpînului și din masa cea nemuritoare, veniți, credincioșilor, la loc înalt, cu gînduri înalte să ne îndulcim“. Sau cum ni se spune în imnul heruvimic din Sîmbăta cea Mare, care începe cu următoarele cuvinte: „Să tacă tot trupul omenesc și să stea cu frică și cu cutremur, și nimica pămîntesc întru sine să nu gîndească“. Cînd se ajunge la o astfel de stare, rugătorul se simte aproape de Dumnezeu și i se deschid orizonturi de fericire și pîrtii de lumină, pe care mergînd, sufletul lui răsfrînge ca o oglindă mărirea lui Dumnezeu și se preface în aceeași asemănare (II Cor: 3, 18), căci Dumnezeu Însuși Se descoperă pe Sine în omul care se face vrednic de Dumnezeu.

*„Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu,
miluiește-mă pe mine, păcătosul !“*

Orice strădanie de a ne depăși pe noi înșine în realizarea binelui, orice efort de angajare spre bine, în rugăciune și prin rugăciune, ne pregătește și pentru rugăciune, ne pregătește și pentru rugăciunea însăși. Dacă rugăciunea este ceva ce se face numai la anumite soroace din zi și din an, deși ea își are importanța ei, încă nu este destul. În *Patetic* se spune: „Călugărul care se roagă numai cînd se roagă (adică numai cu rugăciune de program), acela nici decum nu se roagă“. Aceasta vrea să spună că toată viața

trebuie să fie o rugăciune, o slujbă adusă lui Dumnezeu. Ni s-a dat o rînduială de rugăciune care constă în repetarea cît mai deasă și cît mai intensă a cuvintelor: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul !“.

Despre această rugăciune, sau despre acest chip de angajare în rugăciune, știu din anul 1942. M-am prezentat atunci la Mănăstirea de la Sîmbăta, mai întîi cu o scrisoare adresată Părintelui Arsenie Boca – Dumnezeu să-l odihnească –, apoi m-am prezentat și eu personal. Voiam să mă fac călugăr, dar nu aveam decît 13 ani și jumătate. În răspunsul pe care mi l-a dat (mai întîi la scrisoare și apoi și direct), Părintele Arsenie mă îndemna la rugăciunea de toată vremea. Mi-a spus și metoda rugăciunii. Mi-a spus, anume, să spun cu mintea (decî cu cuvîntul gîndit, nu cu cuvîntul vorbit), între respirații, cuvîntul „Doamne“. Apoi, odată cu inspirația, mi-a spus să zic: „Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu“, iar odată cu expirarea să zic: „Miluiește-mă pe mine, păcătosul“. Altceva nu mi-a mai spus în privința aceasta. N-am rămas la mănăstire din motive obiective, dar am luat cu mine îndrumarea Părintelui Arsenie, pentru cealaltă vreme a vieții mele. Nu m-am angajat cu exclusivitate la această rugăciune, deoarece aveam îndatoriri în viața mea de atunci, în înțelesul că eram elev și m-am angajat la studierea liceului, în gîndul de a urma apoi Teologia, ceea ce am și făcut. Ca elev de liceu, la Timișoara, mi-am făcut datoria față de școală, dar n-am uitat nici de datoria de a mă angaja și la rugăciunea de toată vremea. N-am avut un timp afectat pentru rugăciunea recomandată de Părintele Arsenie, dar făceam aceasta printre altele sau concomitent cu altele. De pildă, mergînd la școală, pe drum, care ținea cam o jumătate de oră, ziceam fără întrerupere rugăciunea aceasta, mai ales la nivelul minții. Cred că e cazul să spun aici că eu sînt o alcătuire în care mintea este pe locul întîi, iar inima vine după ace-

ca. Duhovnicul meu de odinioară, Părintele Arhimandrit Serafim Popescu – Dumnezeu să-l odihnească – zicea: „La tine nu s-a făcut acordul între minte și inimă“.

Rezultatul angajării mele în rugăciune, la măsurile la care eram, a fost acela că aveam o bucurie atît de mare, în cît mi se părea că mă ridică cineva pe sus. Datorită acestui fapt, recomand din toate puterile mele această rugăciune tuturor celor care pot să o facă, tuturor celor care se pot angaja la împlinirea ei. Dar am avut și stări diametral opuse bucuriei, stări de neliniște, de zbucium, de furtuni sufletești, de vîrtejuri de gînd. Acestea au rezultat din faptul că rugăciunea, pe lîngă lucrarea ei de a mă pune în legătură cu Dumnezeu, a avut-o și pe aceea de a mă descoperi pe mine însumi, cu toată mizeria pe care o purtam în suflet, atît de pe urma unor neluări aminte și fapte negative agor-nisite de sine, cît și ca încărcătură, ca povară legată de existența mea, povară adusă din străfunduri de existență și cuprinsă în spectrul meu vital. Practic vorbind, rugăciunea a avut și rolul de a aduce în cîmpul conștiinței mele ceva din subteranele ființei mele, care erau realități ce trebuiau să fie schimbate. Pe atunci nu știam că „toate ale omului sînt la nivelul omului“. N-aveam nici o idee despre faptul că rugăciunea – după cum spune Sfîntul Ioan, cel care a scris *Scara* – poate fi întinată, pierdută, furată și abia în cele din urmă ajunge să fie și curată. Îmi doream o rugăciune a limpezimii, dar n-o puteam avea, căci măsura mea nu era cea care ar fi putut să aducă limpezimea dorită. Sfîntul Isaac zice că „nu poate suflet necurat în curată împărăție să intre“; evident, nici măcar în împărăția limpezimii de gînd. Ceea ce m-a favorizat pe mine atunci a fost faptul că nu mi-a venit în minte gîndul că rugăciunea este instrumentul care scoate la iveală urîciunile din suflet. Și pentru că n-am avut această idee, nu mi-a venit în gînd nici să renunț la rugăciune. Spovedaniile mele de pe atunci erau stereotipe. De altfel, am convingerea acum că cei care mă

chiverniseau sufletește – în general preoți întâmplători, căci nu mă țineam de unul anume – nici n-ar fi fost în măsură să mă ajute, deoarece nici ei înșiși nu știau prea multe și, mai ales, nu știau din proprie experiență, fiind mai mult profesioniști sau funcționari bisericești.

Cînd am ajuns student la Teologie, am aflat de la colegii care citiseră mai mult decît mine, dar care nu aveau o experiență, că pe cel ce se angajează la rugăciunea de toată vremea îl pîndesc unele primejdii și că trebuie să aibă un îndrumător. Nu l-am avut nici atunci și nu l-am găsit nici mai tîrziu. Pînă la urmă, tot ce știu despre rugăciunea de toată vremea, în esență, este doar ceea ce mi-a spus Părintele Arsenie și ceea ce am mai putut afla dintr-o anumită lectură pe linia aceasta. Oameni despre care să am încredințarea că au o experiență în privința aceasta n-am întîlnit. Mi se pare foarte curios cînd se spune despre cineva că „are rugăciunea minții“. Se spunea într-o vreme și despre cineva de aici, de la noi, dar eu n-am reușit să mă conving despre asta...

Trebuie să mai spun și aceea că la mănăstire am venit și cu dorința de a mă angaja mai mult în rugăciune, atît în cea de pravilă, cît mai ales în cea lăuntrică. N-am reușit să fac cît am crezut, deși nu mă pot socoti nici nemulțumit. Între timp, am ajuns și la unele concluzii care nu m-au favorizat pentru rugăciunea de toată vremea, înțeleg să repetare cît mai neîntrepută a cuvintelor: „Doamne Iisuse Hristoase. Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!“.

Mi-am dat seama că, deși este foarte important să ne rugăm cu această rugăciune, aceasta este doar o rugăciune de cerere, în timp ce sînt și alte multe rugăciuni mai esențiale, cum sînt rugăciunile de preamărire adusă lui Dumnezeu, în stilul ecfoniselor de la sfintele slujbe, sau cum sînt rugăciunile din *Apocalip-să*. Ceea ce mi-a adus rugăciunea, atît cît am făcut-o, atît cea de pravilă, cît și cea de toată vremea, a fost și este fap-

tul că am trecut de faza de neliniște, de zbucium, de îngrijorare, de nemulțumire, că mi s-au limpezit gândurile și că nu mi-e frică nici de ziua de mâine, nici de cealaltă vreme a vieții mele și nici de o veșnicie nefericită.

Pe Dumnezeu Îl știu „Tată al nostru“ și știu că este mai bun decît părinții cei pămîntești, care totuși știu să dea fiilor lor cele bune (*Mt.* 7, 11). Am covingerea, exprimată de Sfîntul Apostol Pavel, că „dacă Dumnezeu ne-a dat pe Fiul Său, pentru mîntuirea noastră, ne va da pe toate, împreună cu El“ (*Rom.* 8, 32). Pocăința, cîtă o pot face, o fac cu fața spre viitor și nu ca o ispășire, pentru că știu de la Sfîntul Marcu Ascetul, că nu avem ce să-I dăm lui Dumnezeu pentru păcatele făcute, pentru greșelile noastre, pentru insuficiențele și întrelăsările cîte le știe El și care poate că nouă ne rămîn mereu necunoscute. Nu mi-e frică de vămile văzduhului, din două motive: mai întîi că nu cred că așa ceva există, și apoi pentru că sînt sigur că dacă Domnul Hristos Și-a făcut locaș în noi, nu se pot apropia de noi puterile cele potrivnice. În cea de-a treia rugăciune din cele de mulțumire, după Sfînta Împărtășanie, ne rugăm Mîntuitorului zicînd: „Ca de foc să fugă de la mine tot lucrul rău, toată patima“. Nu-mi pot închipui să fiu locaș al lui Dumnezeu și să fiu totuși prada demonilor. Nu-mi pot închipui să-L am pe Dumnezeu de Tată, iar El să mă lase celor ce-mi vor răul. Nu-mi pot închipui să am pe Maica Domnului ocrotitoare, și totuși să fiu vătămat de cei ce se ridică asupra mea. Părintele Arsenie spunea că „iubirea lui Dumnezeu față de cel mai mare păcătos este mai mare decît iubirea celui mai mare Sfînt față de Dumnezeu“.

În fața unor astfel de realități – căci pentru mine sînt într-adevăr realități – nu-și mai poate face loc nici o frică, nici o îngrijorare, nici o nedumerire, căci locul lor e ocupat de siguranța că „Domnul este păstorul meu și nimica nu-mi lipsește“ (*Ps.* 22), că „Domnul este partea

mea de moștenire și cupa mea“ (Ps. 15) și că „pe cît este de sus cerul deasupra pămîntului, atît de mare este bunătatea lui Dumnezeu spre cei ce se tem de Dînsul“ și că „pe cît e de departe răsăritul de apus, atît a depărtat Domnul de la noi fărădelegile noastre“ (Ps. 102). În fața unor astfel de lucruri nu pot decît să dau slavă lui Dumnezeu și să aștept și pe mai departe mila Lui.

Uneori mă gîndesc că dacă ar fi să am posibilitatea să mă întîlnesc cu Domnul Hristos față către față, și să am siguranța că este chiar El Acela, n-aș avea să-I spun altceva decît ceea ce Îi spun în rugăciune, cînd zic: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul !“. Și dacă totuși L-aș ruga și ceva special pentru mine, L-aș ruga să-mi dea mai multă putere să fac voia Lui și să-L slujesc, cu gînd de preamărire.

Să te ții de pravilă, că dacă nu, te îndrăcești !

Cuvîntul „Să te ții de pravilă, că, dacă nu, te îndrăcești !“ l-a adus de la Sfîntul Munte Athos Părintele Arhimandrit Serafim Popescu. El aparține Părintelui Arhimandrit Antipa Dinescu – și el mutat la Domnul, încă de multă vreme – pe care Părintele Serafim l-a avut ca îndrumător în cele șase luni petrecute de el la Sfîntul Munte, la chilia Sfîntului Ipatie. Părintele Serafim a fost trimis la Sfîntul Munte de către Mitropolitul Nicolae Bălan, cel care a restaurat mănăstirea de la Sîmbăta. Părintele Serafim se hotărîse să devină membru al obștei din mănăstirea restaurată de la Sîmbăta și de aceea mitropolitul de atunci l-a trimis la Sfîntul Munte, ca să cunoască realitățile de acolo și apoi, întorcîndu-se în țară, să aplice la Sîmbăta ceea ce se poate aplica aici.

Începînd anul școlar 1939-1940, Mitropolitul Nicolae i-a scris Părintelui Serafim să meargă la Atena și să

urmeze cursuri teologice la Facultatea de Teologie de acolo. Părintele Serafim era deja licențiat în Teologie. Când Părintele Serafim i-a spus Părintelui Antipa că el trebuie să meargă la Facultatea de Teologie, Părintele Antipa i-a spus: „Să te ții de pravilă, că, dacă nu, te îndrăcești“. Eu am afirmat adeseori că dacă Părintele Serafim numai pentru asta ar fi mers la Sfântul Munte și numai atât ar fi adus de acolo, n-ar fi făcut drumul degeaba, ci l-ar fi făcut cu rost și cu folos. Cuvîntul Părintelui Antipa ni l-a spus Părintele Serafim și nouă, pe cînd cu eram începător la mănăstire. Mie mi-a plăcut foarte mult și la rîndul meu l-am spus și eu multora și în multe împrejurări.

Mult mai tîrziu, venind aici la noi Arhimandritul Dometie Trihenea, tot de la Sfântul Munte, și venind vorba despre pescuit, îmi amintesc că el a zis: „Îi mai bun peștele decît cartoafele, numai că se pierde multă vreme de pravilă cu pescuitul“. Din asta am înțeles că cei de la Sfîntul Munte pun mare accent pe pravilă, pe cea de la biserică și pe cea de la chilie. E o sugestie și pentru noi, care nu vrem să ne îndrăcim, ci vrem să ne îndumnezeim. Și noi trebuie să avem un program anume de rugăciune și să-l respectăm, ca să avem conștiința că stăm în fața lui Dumnezeu, ca să ne raportăm corect la Dumnezeu și ca Dumnezeu să devină pentru noi o realitate, să nu rămîna o simplă idee sau o abstracțiune.

*„Toată viața noastră
lui Hristos Dumnezeu să o dăm !“*

Îndemnul liturgic: „Toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm !“ îl primim la Sfînta Liturghie în trei contexte:

– Mai întâi el este în continuarea îndemnului de a pomeni pe Maica Domnului și pe toți Sfinții, căci ni se spune: „Pe Preasfânta, Curata, Preabinecuvântata, Mărita, Stăpîna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, cu toți sfinții pomenind-o [sau „să o pomenim“], pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm!”.

– Cel de al doilea context cu îndemnul de care ne ocupăm este cel de dinaintea rugăciunii „Tatăl nostru“, în care ni se spune: „Unirea credinței și împărtășirea Sfântului Duh cerînd, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm!”.

– În sfîrșit, cu puțin înainte de rugăciunea amvonului, ni se spune: „Ziua toată, desăvîrșit sfîntă, pașnică și fără de păcat cerînd, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm”.

Luînd aminte la aceste îndemnuri, înțelegem că viața noastră întreagă trebuie să fie o slujbă adusă lui Dumnezeu, după modelul de viețuire al Maicii Domnului și al Sfinților, cu grija de a urmări unirea credinței prin Duhul Sfînt și de a căuta ca toată viața, toată vremea vieții noastre, ziua și noaptea, să ne fie „desăvîrșită, sfîntă, pașnică” și mai ales „fără de păcat”. De aici mai înțelegem și că rugăciunea de toată vremea nu-i destul să fie o simplă repetare a cuvintelor: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!”, ci mult mai mult decît atîta, și anume să fie o trăire a vieții noastre în fața lui Dumnezeu și pentru Dumnezeu, ca o slujbă adusă lui Dumnezeu, ca o liturghie după Liturghie. În sprijinul acestei idei ne vine și definiția pe care o dă Sfîntul Maxim Mărturisitorul rugăciunii neîntrerupte, căci el zice: „Rugăciunea neîntreruptă stă în a avea mintea pururea lipită de Dumnezeu, cu evlavie multă și cu dor, și în a atîrna pururea cu nădejdea de El și a te încrede în El, în

toate, orice ai face și orice ți s-ar întâmpla“. O astfel de înțelegere a rugăciunii o avea pustnicul despre care ni se spune în *Pateric* că a zis către un frate care își cerea iertare că l-a reținut de la rugăciune: „Rugăciunea mea este să te primesc pe tine și să te petrec cu dragoste“.

Bineînțeles, la o astfel de așezare sufletească se ajunge și prin stăruința în rugăciune, atât în cea de pravilă, adică de program, cât și în cea de toată vremea.

*„Pe Tine Te lăudăm, pe Tine bine Te cuvîntăm,
Ție Îți mulțumim, Doamne, și ne rugăm Ție,
Dumnezeului nostru“*

Imnul liturgic cu care răspundem la cuvintele preotului: „Ale Tale dintru ale Tale, Ție aducem de toate și pentru toate“, ne prezintă o angajare în rugăciune, sub cele trei aspecte ale ei: *rugăciune de preamărire; rugăciune de mulțumire; rugăciunea de cerere*.

Or, se știe că rugăciunea dată nouă ca să o repetăm mereu este de fapt o rugăciune de cerere. Noi însă, ca unii care vorbim cu Dumnezeu în rugăciune, trebuie să avem în vedere și rugăciuni de preamărire, și de mulțumire, și chiar de mărturisire. Rugăciunea de mărturisire ne este cu atât mai necesară cu cât ne dăm mai mult și mai bine seama că nu stăruim destul în rugăciunea de preamărire și de mulțumire, iar rugăciunea de cerere este nedesăvârșită, cum nedesăvârșiți sîntem și noi înșine, cei ce ne rugăm, bine știindu-se și că, după învățătura Părinților duhovnicești, „Rugăciunea este oglinda sufletului“, sau cum spune Sfîntul Ioan, cel ce a scris Scara: „Rugăciunea este jumătate și judecătorie și scaunul Judecătorului, înainte de Judecata cea viitoare“. E știut apoi că „toate ale omului sînt la nivelul omului“, nu numai ca ființă, ci și ca realizare

re sau nerealizare spirituală. Asta înseamnă că rugăciunea, după cuprinsul ei și mai ales după felul cum este făcută, reflectă în mod real așezarea sufletească a rugătorului. Sfînta Biserică, prin rînduielile ei de slujbă, ne ajută și ne conduce la o rugăciune de așa fel încît prin ea să ne realizăm pe noi înșine ca rugători.

Sugestii pentru cît o mai bună rugăciune

Toate cele spuse pînă acum în privința rugăciunii, cuprind sugestii pentru o rugăciune cît mai înaltă. Sugestiile se pot desprinde din text. Totuși, pentru a pune în evidență cît mai bine ideile privitoare la rugăciune, în încheierea gîndurilor de față, dăm și în mod separat cîteva sugestii pentru iubitorii de învățătură.

1. Dat fiind faptul că cei mai mulți dintre cei ce se numără la rugători nu sînt și de fapt rugători, ci sînt numai rostitori de rugăciuni, atragem atenția că „rugăciunea este vorbirea minții cu Dumnezeu“, sau cu Maica Domnului, sau cu Sfinții lui Dumnezeu. Asta înseamnă că rugăciunea este o rugăciune reală numai cînd ne identificăm cu cele rostite sau gîndite ca ale noastre, din formulele de rugăciune pe care le știm sau pe care le citim din cărțile de rugăciuni. Să ne apropiem rugăciunile date nouă de Sfînta noastră Biserică. Ele să ne fie ca și cînd ar izvorî din sufletul nostru.

2. Să ne formăm conștiința că la sfînte slujbe ale Sfîntei noastre Biserici la care participăm nu-i destul să fim asistenți, ci trebuie să fim chiar slujitori activi, fiecare slujind cu slujirea pe măsura stării noastre, atît în ce privește calitatea pe care o avem ca membri ai Bisericii, cît și ca așezare sufletească. Prin urmare, să nu uităm că în Biserică nu slujesc numai arhieriei, preoții și diaconii, și

nu numai cîntăreții bisericești sau cei ce cîntă în vreun cor bisericesc, ci slujesc toți credincioșii care sînt de față, fiecare la măsurile sale.

3. Să ne lăsăm pătrunși de textele de la sfîintele slujbe și să le medităm, ca să ne putem bucura și de cuprinsul lor. Nu-i destul să le rostim sau să le învățăm pe de rost, ci e necesar să cugetăm la ele și să descoperim comorile de gînd pe care acestea le cuprind.

4. Să ne angajăm la rugăciunea de toată vremea – între-leasă atît ca repetare deasă a rugăciunii „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul !“, făcută cu mintea și unită cu simțirea, cît și ca trăire a vieții noastre spre slava lui Dumnezeu și în slujba lui Dumnezeu. Toate ale noastre să ne fie ca o rugăciune, ca o slujbă adusă lui Dumnezeu. Un părinte duhovnicesc din Mănăstirea Agapia îi îndemna pe oameni să se roage neîncetat și le spunea să se roage chiar și cînd merg să facă un păcat, pentru că chiar faptul că te angajezi în rugăciune cu stăruință poate să te ajute să-ți schimbi gîndul și să nu mai păcătuiești.

5. Stăruința în rugăciune să ne fie și prilej de cercetare de noi înșine, prilej de a ne întîlni cu noi, uneori necunoscuți nouă, și să tragem folosul, lucrînd asupra noastră acolo unde este de trebuință, pentru a ne îmbunătăți.

6. Cineva zicea: „Roagă-te cum poți, ca să ajungi să te rogi cum trebuie !“.

7. Un cuvînt vrednic de a fi reținut și de urmat este acela că „rugîndu-te, înveți înveți să te rogi“. Numai rugîndu-te mereu poți înainta în rugăciune. Cine renunță la rugăciune, renunță la progresul în ea.

8. „Taina rugăciunii este să te rogi în taină“.

9. Să nu uităm cuvîntul Părintelui Antipa Dinescu: „Să te ții de pravilă, că, dacă nu, te îndrăcești !“.

Încheiere

Am prezentat în cele de mai sus, câteva gânduri, experiențe și sugestii privitoare la rugăciune, răspunzând îndemnului pe care mi l-a dat Părintele Roman Braga. Nu consider că am spus lucruri deosebite, lucruri nemaiîntâlnite, dar am încredințarea că, așa cum Domnul Hristos, numai cu cinci pâini și doi pești, a săturat marea mulțime de oameni, tot așa și cu puținul oferit de mine, din ceea ce tot Domnul mi-a dat, El va împlini și va îndestula pe cei ce vor avea trebuință de ceea ce ofer eu lui Dumnezeu pentru binele celor ce vor binevoi să primească aceste gânduri. Le ofer lui Dumnezeu ca să le binecuvânteze și apoi, așa binecuvântate, să le primiți voi, stimați cititori, și să vă fie de folos. Dar să nu uitați să mă pomeniți și pe mine în rugăciunile voastre, așa cum și eu pomenesc pe îndrumătorii mei duhovnicești și pe cei ce se roagă pentru mine.

Fie numele Domnului binecuvântat de acum și până-n veac.

Hristos în mijlocul nostru

Cinstiți Părinți, iubiți frați și iubiți credincioși,
Săptămîna trecută, vineri, sîmbătă și duminică, am lipsit de la mănăstire. Am fost plecat în Moldova, invitat fiind de un părinte ca să îl ajut pentru binele credincioșilor din parohia lui. Trecuse un an de zile de cînd m-a invitat. Tot a stăruit el și pînă la urmă a trebuit să împlinesc și asta. Luni m-am întors de acolo și, în drum spre casă, am trecut pe la o mănăstire de lîngă Onești, Mănăstirea Bogdana. Am ajuns acolo în timp util și am putut să slujesc la Sfînta Liturghie și să țin un cuvînt după Sfînta Liturghie. Și acolo am întîlnit o maică pe nume Hristofora. Și cînd m-am întîlnit cu maica stareță și mi-a spus că o cheamă Hristofora – de altfel știam că o cheamă Hristofora, c-am pomenit-o și eu la slujbă, pentru că părintele acela cu care am slujit, deși la început era cam ezitant, pînă la urmă mi-a dat aproape toată Liturghia s-o zic eu. Cînd am întîlnit-o pe maica stareță, știind că cuvîntul *Hristofor* înseamnă „purător de Hristos“, am zis: „Maică, să-L arăți pe Hristos pe care-L porți“, adică să n-aibă nume mincinos, ci nume real, nume care, dacă înseamnă ceva, să se manifeste și în viață. Dacă ești Hristofor, atunci trebuie să-L porți pe Hristos, iar dacă-L porți pe Hristos, aceasta trebuie să se vadă. Fiecare dintre noi trebuie să fie un Hristofor. Chiar dacă nu ne cheamă Hristofor, fiecare dintre noi trebuie să fim purtători de Hristos. Și dacă-L purtăm pe Domnul Hristos, trebuie să-L arătăm în viața noastră.

Poate că unii dintre voi știți că în 16 august Sfânta noastră Biserică face pomenire chipului cel nefăcut de mînă al Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, chip pe care Domnul Hristos l-a imprimat pe o pînzătură pe care i-a trimis-o apoi, cu chipul Domnului Hristos, regelui Avgar din Edesa. Chipul acela s-a păstrat. Este o istorie întreagă în legătură cu el și Sfînta noastră Biserică pomenește această minune pe care a făcut-o Domnul Hristos cînd, după ce S-a spălat și S-a șters pe față, a lăsat imprimat pe mahramă, pe pînzătură, chipul Său. Și cînd se face pomenire despre această minune a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, despre chipul cel nefăcut de mînă al Domnului Hristos, este rînduit să se citească din Sfînta Evanghelie ceva din care înțelegem despre chipul cel nevăzut al Domnului Hristos, despre chipul lăuntric, despre profilul sufletesc, să zicem așa, al Domnului. Și anume e rînduit să se citească atunci din Sfînta Evanghelie o istorisire în care se spune că odată, pe cînd Domnul Hristos mergea prin Ierusalim, a trecut prin Samaria. Și a mers într-un sat din Samaria și oamenii nu au vrut să-L primească. Și atunci doi dintre ucenicii Domnului Hristos, rîvnitori pentru Domnul Hristos, au zis către El: „Doamne, vrei să zicem să se pogoare foc din cer și să-i mistuiască, cum a făcut cîndva Ilie?”. Și Domnul Hristos a zis: „Nu știți ai cărui duh sînteți! Fiul Omului n-a venit să piardă sufletele, a venit să le mîntuiască“.

Cu alte cuvinte, dacă ați cunoaște chipul Meu cel dinlăuntru, n-ați putea pune o astfel de problemă, n-ați putea cere ce vreți voi să faceți. Ați ști că nu sînt de acord să fie nimiciți cei care Mi se împotrivesc. Nu vor să Mă primească? Nu vor să Mă primească! Nu-i pedepsesc pentru că nu vor să Mă primească, ci sînt bun cu ei pentru că sînt bun, și cineva care-i bun nu poate fi altfel decît bun. Și dacă-i și altfel decît bun, dacă-i și rău, nu-i bun, sau cel puțin nu-i bun pe deplin.

Știți că-n *Pateric* este cuvîntul acela al Sfîntului Macarie, sau o concluzie a unei situații petrecute cu Sfîntul Macarie, care spune că cu cuvîntul bun și pe cel rău îl faci bun și cu cuvîntul rău și pe cel bun îl faci rău. Bineînțeles este vorba de o răutate relativă, de o bunătate relativă, de o bunătate care-i așa cum e bunătatea noastră, care-i oscilantă și fluctuantă, cînd așa, cînd așa, și buni și răi, și viața amestecată, și bunătate cu răutate, și răutate cu bunătate. Și atunci, din cazul acesta, cu cuvînt bun pe cel rău îl faci bun, pentru că îi dai prilejul să-și arate partea bună, și cu cuvîntul rău și pe cel bun îl faci rău, dacă nu-i bun deplin. Îi dai posibilitatea să-și manifeste și latura de răutate. Or, ca să fim cum e Domnul Hristos, noi trebuie să fim numai buni. Și cine e și rău, acela nu se amestecă cu Domnul Hristos, pentru că Domnul Hristos este numai bun. Atunci cînd s-a rînduit această Evangheliie probabil cel care a rînduit să se citească chiar acest loc din Sfînta Evangheliie – pe care-l găsim în *Sfînta Evangheliie de la Luca* în capitolul 9, spre sfîrșit, și numai la Sfîntul Evanghelist Luca se puteau găsi multe alte cuvinte care să se potrivească la astfel de pomenire – cel care a rînduit să se citească aceasta a vrut să se pună în conștiință trăsătura cea mai de căpetenie a Domnului Hristos.

Bineînțeles că bunătatea cuprinde multe. Bunătatea e ceva cuprinzător și atunci sigur că bunătatea cuprinde și îngăduința, și înțelegerea, și smerenia, și blîndețea, și alte multe. Și Domnul Hristos, cînd ucenicii – care totuși aveau răutate în suflet, chiar dacă răutatea aceasta și-o manifestau pentru Învățătorul lor – au zis: „Doamne, vrei să zicem să se pogoare foc din cer și să-i mistuiască pentru că nu Te-au primit?“, Domnul Hristos le-a răspuns: „N-aveți Duhul Meu. Nu știți ce Duh purtați în voi, dacă vreți un astfel de lucru. N-ar trebui să vreți așa ceva; prin urmare, fiți buni, ca să vă asemănați cu Mine. Că Fiul Omului nu a venit să piardă sufletele, ci a venit să le

mîntuiască. Și dacă vreți să vă asemănați cu Mine, cu Fiul Omului [Fiul Omului fiind un titlu mesianic al Domnului Hristos], atunci să nu vă mai vină în cap, să nu vă mîntuiască în inimă astfel de gînduri și astfel de dorințe, ci să fiți buni întru totul și cu adevărat“.

Ne gîndim la chipul Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, chipul cel din afară, pe care noi îl cinstim și îl sîrutăm pe icoană, cînd ne închinăm la icoana Mîntuitorului, și despre care spunem într-o alcătuire pe care o zicem de fiecare dată cei care slujim Sfînta Liturghie: „Precuratură Tău chip ne închinăm, Bunule, cerînd iertare greșelilor noastre, Hristoase Dumnezeu, că de voie bine ai voit să Te sui cu trupul Tău pe cruce, ca să mîntuiești din robia vrăjmașului pe cei ce i-ai zidit, pentru aceasta cu mulțumită strigăm Ție: toate le-ai umplut de bucurie, Mîntuitorul nostru, Cel ce ai venit să mîntuiești lumea“. Așadar, cînd ne stă în față chipul Domnului Hristos cel văzut și făcut de mîna omenească, trebuie să ne gîndim la chipul cel nefăcut de mîna omenească, la chipul lăuntric al Domnului Hristos, atît cît îl cunoaștem, și să ne gîndim că Domnul Hristos e bun: „Precuratură Tău chip ne închinăm, Bunule...“. Așa Îl numim noi pe Domnul Hristos, *bun*: „Precuratură Tău chip ne închinăm, Bunule...“. Și cînd ne închinăm „precuratură Tău chip“, cerem ceva, cerem iertare de greșelile noastre „Hristoase Dumnezeu“. Deci, Doamne Iisuse Hristoase, Tu ai un chip văzut, făcut de mîna omenească, sfințit de Biserică, un chip prin care-Ți verși harul – icoana fiind o prezență harică, fiind un fel de priză, cum e o priză de curent între sursa de curent și noi, care avem nevoie de curentul acela, tot așa este și o icoană, un fel de priză de har venit de la Dumnezeu. Deci: „Precuratură Tău chip ne închinăm, Bunule... cerînd iertare de greșeli, Hristoase Dumnezeu-le“. De ce cerem iertare de greșeli? Pentru că avem nevoie de iertare și pentru că-L știm bun. Cerem iertare de

greșelile noastre și spunem Domnului nostru Iisus Hristos ce încredere avem noi în El: „Că de voie bine ai voit a Te sui cu trupul Tău pe cruce“, adică a Te răstigni pe cruce. Deci noi, Doamne, ne închinăm Ție, Care ești bun, ne închinăm Ție, Care din bunătate Te-ai răstignit pentru noi, ne închinăm pentru că avem încredințarea că ne ajuți, că „de voie bine ai voit a Te sui cu trupul Tău pe cruce“. E un lucru mare pe care L-ai făcut și atunci nu se poate, după ce ai făcut lucrul cel mai mare, să nu mai faci unul mai mic decât acesta, să ierți păcatele. Pentru aceasta toate Le-ai umplut de bucurie, Mîntuitorul nostru, Cel ce ai venit să mîntuiești lumea. Deci cerem iertare greșelilor pentru că de bună voie „Te-ai suit cu trupul Tău pe cruce“. De ce? „Ca să mîntuiești din robia vrăjmașului pe cei ce i-ai zidit“. Noi sîntem zidiți de Tine, sîntem robiți de vrăjmași, Tu Te-ai suit pe cruce ca să mîntuiești din robia vrăjmașului pe cei ce i-ai zidit, noi sîntem între cei ce i-ai zidit și deci „cu mulțumită strigăm Ție“, pentru toate acestea strigăm Ție cu mulțumită: „Toate le-ai umplut de bucurie“. Deci de la Domnul Hristos vine bucuria: „Mîntuitorul nostru, Cel ce ai venit să mîntuiești lumea“, și

Iată că și privind chipul făcut de mîna omenească, și privind chipul care ne pune în legătură cu Domnul Hristos, chipul cel văzut al Domnului Hristos, trebuie să ne gîndim la chipul cel nevăzut al Domnului Hristos. Și atunci, dacă ne gîndim la chipul cel nevăzut al Domnului Hristos, trebuie să ne gîndim mai întîi la bunătate – „Preacuratului Tău chip ne închinăm, Bunule“ –, la o bunătate lucrătoare, că „de voie bine ai voit a Te sui cu trupul Tău pe cruce, ca să mîntuiești din robia vrăjmașului pe cei ce i-ai zidit. Pentru aceasta cu mulțumită strigăm Ție: toate le-ai umplut de bucurie“. Ești dătător de bucurie, umpli de bucurie sufletele și inimile noastre, totdeauna, acum și pururea și-n vecii vecilor.

Deci, iubiți credincioși, dacă cineva vrea să fie purtător de Hristos și caută să-L aducă pe Domnul Hristos, Îi face loc Domnului Hristos, distincția lui față de ceilalți oameni trebuie să fie bunătatea, o bunătate lucrătoare, o bunătate care ne face asemenea Celui Care a venit nu să piardă sufletele, ci să le mîntuiască. Și cînd zicem bunătate, cum am spus mai adineaori, spunem un nume cuprinzător. Domnul Hristos a spus despre Sine: „Învățați-vă de la Mine că sînt blînd și smerit cu inima“. Și zice mai departe Domnul Hristos: „Și veți avea odihnă sufletelor voastre“. „Învățați-vă de la Mine că sînt“ – cum sînt? – „blînd și smerit“. Fără blîndețe și fără smerenie nu există bunătate, și bunătatea cuprinde și smerenia, și blîndețea smerenia și blîndețea din inimă – și dacă vrem să fim ca Domnul Hristos, trebuie să avem și noi blîndețe și smerenie, să fim cu suflet blînd și smeriți cu inima.

Știm apoi că Domnul Hristos a fost foarte îngăduitor. Gîndiți-vă la femeia aceea care era acuzată pe drept că a făcut adulter, păcatul desfrînării, căsătorită fiind și-a înșelat soțul și au adus-o oamenii în fața Domnului Hristos, ca Domnul Hristos s-o condamne, și Domnul Hristos a zis: „Acela dintre voi care e fără păcat, acela s-o lovească cu piatra cel dintîi“. Și n-a mai lovit-o nimeni. De ce? Pentru că toți erau cu păcat, toți erau vinovați, dar vinovați nearătați, vinovați neștiuți, dar știuți de conștiința lor. Și a zis Domnul Hristos: „Nu te-a osîndit nici unul?“; și ea a răspuns: „Nici unul, Doamne“. Iar Domnul Hristos i-a zis: „Nu te osîndesc nici Eu“. Așa face bunătatea, așa face Domnul Hristos, așa face purtătorul de Hristos, așa face Hristoforul: nu condamnă, nu asuprește, nu defaimă, ci acoperă, învăluie. Știți despre Sfîntul Macarie că se spunea despre el că a fost Dumnezeu pămîntesc. Parcă te ia groaza cînd auzi un astfel de cuvînt afirmat în *Pateric*: Dumnezeu pămîntesc ! De ce Dumnezeu pămîntesc ? Se

spune mai departe de ce: pentru că așa cum Dumnezeu acoperă lumea, tot așa și el acoperea păcatele oamenilor, pe cele pe care le vedea ca și când nu le-ar fi văzut, și pe cele de care auzea ca și când n-ar fi auzit de ele. Așa face Domnul Hristos, așa trebuie să facem și noi: să fim buni, să fim înțelegători, să fim milostivi, să fim iertători. Și cu asta n-am făcut tot. Mai trebuie să mai facem ceva. Domnul Hristos a spus despre Sine că n-a venit să I se slujească, ci ca El să slujească și să-Și dea sufletul preț de răscumpărare pentru mulți (Mt. 20, 28). Deci să fim în slujba oamenilor, în slujba altora. Sînt niște plîngeri pe aici din partea oamenilor că nu sîntem binevoitori cu ei, că nu sîntem doritori să-i odihnim, să-i ajutăm cu ceea ce putem noi să-i ajutăm, sînt atîtea ezitări cînd e vorba să fie găzduiți, sînt împotriviri, nu se face nici cît s-ar putea face. Asta înseamnă că nu sîntem purtători de Hristos, asta înseamnă că n-avem bunătate cînd ne scuturăm de om, cînd nu vrem să-l ajutăm, cînd îl lăsăm pe mîinile altuia. Sigur că sînt puși oameni anume ca să facă lucrul acesta, dar și noi să ne facem partea noastră, și noi să fim buni, și noi să fim mijlocitori unde putem mijloci. Gîndiți-vă la cuvîntul acela spus de Domnul Hristos, cînd ucenicii au vrut să-i lase pe oameni să se descurce singuri și-au zis: „Dă drumul mulțimilor să se ducă să-și cumpere de mîncare“, iar Domnul Hristos le-a zis: „N-au trebuință să se ducă. Dați-le voi să mănînce“ (Mt. 14, 15-16). Adică întîi gîndiți-vă ce puteți face voi pentru ei, nu ce poate face altul, și atunci sîntem, dacă facem așa, dacă ne gîndim ce putem noi face pentru omul acesta, nu ce ar putea face altul, atunci sîntem ascultători de Domnul Hristos și sîntem pe calea îmbunătățirii sufletești. Și dacă sîntem pe calea îmbunătățirii sufletești, atunci sîntem și purtători de Hristos, adică nu numai gînditori la Hristos, gînditori despre Hristos, ci purtători de Hristos, Hristofori.

Iubiți credincioși, dacă este așa, și dacă ne silim să fie așa, sigur că sîntem odihnitori de oameni, atunci sigur că sîntem înmulțitori de bucurie, „Cel ce toate le-ai umplut de bucurie, Cel ce ai venit să mîntuiești lumea“, atunci sîntem purtători de bunătate, sîntem purtători de smerenie, sîntem purtători de blîndețe, sîntem purtători de îngăduință, sîntem purtători de înțelegere, dăm ceva din ceea ce avem noi pentru binele altuia, nu ne gîndim ce să facă alții și ce să nu facem noi, ci ne gîndim ce să facem noi, și apoi, dacă mai trebuie, să mai facă și alții. Noi să fim buni, înțelegători, și atunci Hristos e în mijlocul nostru. Știți că la Sfînta Liturghie, la un moment dat, preoții se îmbrățișează și zic: „Hristos în mijlocul nostru. Este și va fi, totdeauna acum și pururea și-n vecii vecilor. Amin“. Conștiința aceasta că Hristos este în mijlocul nostru trebuie să se realizeze și în sensul acesta, că prin noi Hristos să fie adus în mijlocul nostru. Adică nu numai în înțelesul că noi credem că nu sîntem singuri, ci și că Hristos este în mijlocul nostru, adică să-L aducem noi în sine pe Hristos în mijlocul nostru și-n mijlocul oamenilor care nu știu de Hristos sau care nu se gîndesc prima dată la Hristos cînd ne cer ceva, ci se gîndesc la noi și la bunătatea noastră și la răutatea noastră, eventual. Se gîndesc la noi fără Hristos. Noi să le arătăm ce înseamnă omul care Îl are pe Hristos, nu ce înseamnă omul care nu știe de Hristos, omul care nu se gîndește la Hristos, ci e ca și ceilalți oameni care nu știu de Hristos și care nu cred în Hristos. În felul acesta, dacă Îl aducem noi pe Domnul Hristos în mijlocul oamenilor, sîntem Hristofori, sîntem purtători de Hristos.

Poate că unii mi-au găsit vină, și să știți că pe bună dreptate, că n-am stat aici vineri, sîmbătă și duminică, ci m-am dus în altă parte, cînd locul meu e aici. Dar iată că nu m-am dus degeaba, că am venit totuși cu ceva, cu un

gînd pe care nu l-aș fi avut dacă nu mergeam, și anume cu gîndul că trebuie să fim Hristofori, că trebuie să-L aducem real pe Hristos în mijlocul nostru. Poate că ar fi bine ca la o astfel de împrejurare, la o spovedanie pe care o facem și la care de multe ori poate că unii aproape nu au ce să spună în ceea ce privește răutatea, ar fi cazul să ne gîndim să spunem ceva și în ceea ce privește bunătatea. Nu cumva sîntem și noi ca ucenicii aceia, rîvnitori pentru Domnul Hristos, dar fără dreaptă judecată, care au zis: „Doamne să zicem să se pogoare foc din cer ca să-i mistuiască?” ? Să ne gîndim dacă sîntem așa cum vrea Domnul Hristos să fim, ca El, Care n-a venit să piardă sufletele, ci a venit să le mîntuiască. Amin.

